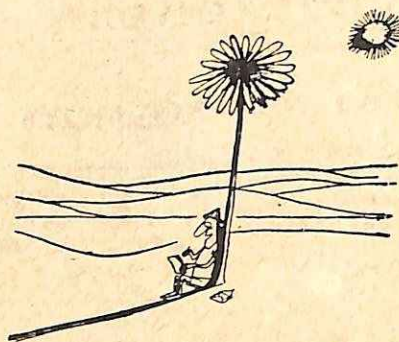
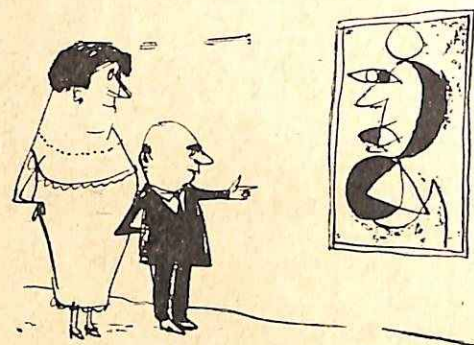

“Ερωτες στη φύση

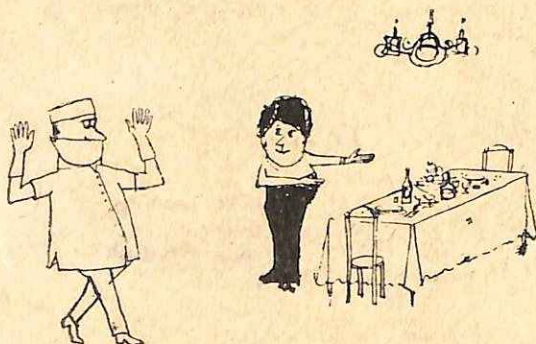

— Έδω, έχουμε 40 βαθμούς υπό το μηδέν.

— Πρέπει να ομολογήσω, αγαπητή μου, ότι είσαι καλύτερη απ' αυτήν έδω.

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ

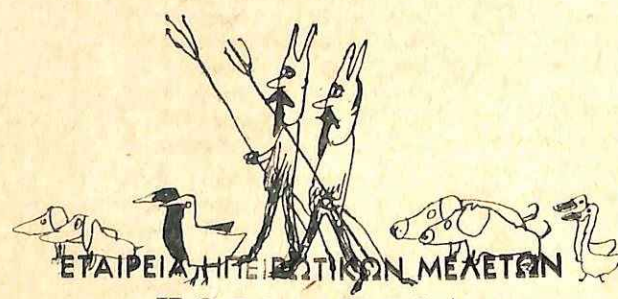
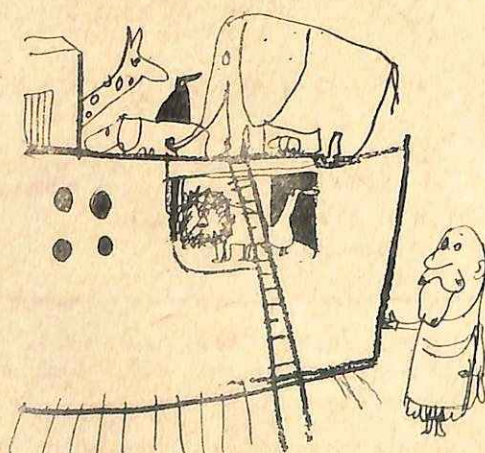

— Η τράπεζα είναι έτοιμη.

Ο Μάριο ακούει το σκυλί του

Η ΝΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΜΕΧΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ φρ. 25.00

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45573

ΑΘΗΝΑΙ 23 — 30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1961

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Έκδοτης — Διευθυντής ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής Συντάξεως Έπιμελητής Έγλης
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

ΕΤΟΣ Γ' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 117 ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 4

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 636 τηλ. 813.180

Οι φίλοι μας — κι εμείς.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΝΤΙΣΜΕΝΗ
ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ

Αξιότιμε κύριε Διευθυν.ά,

Σε άρθρο συνεργάτου σας περί των «Καταποντισμένων Πολιτειών» παρατίθενται θεωρίες, σχετικές με τη θέση της χώρας των Ατλανταίων και της μοίρας της. Έπειδή το θέμα ανήκει στην κατηγορία εκείνων, που προσείλκυσαν και προσελκύουν την φαντασία των λογοτεχνών (Βέρν Μπενουά κ. ά) έξι ίσου με την προσοχή των ιστορικών και έρευνητών (Κίρχερ, Σεβαλιέ, Ντεβινί, Γαλανόπουλος κ. ά), για το λόγο αυτό θα ήθελα ν' αναφερθώ σε μία νεώτερη θεωρία. Την έπεξεργάσθηκε ο φυσιοδίφης Β. Τσιντσιμπατορν και την έδημοσίευσε το 1950. Αν η θεωρία αυτή προκαλεί το ενδιαφέρον μου, όπως και όσων την έχουν ύπ' όψει τους, είναι γιατί στηρίζεται όχι απλώς σε μία βαθειά γνώση των ιστορικών δοκιμύων, αλλά και στην απόλυτα επιτυχημένη σύνδεσή τους με τα γλωσσολογικά, εθνολογικά και αρχαιολογικά δεδομένα.

Κατά τον κ. Τσιντσιμπατορν, λοιπόν, η θέση της Ατλαντίδος δεν πρέπει ν' αναζητηθεί στον Ατλαντικό Ωκεανό, προς τον όποιον έστράφησαν αρχικώς οι ιστορικοί, που παρενόησαν από την ομοιότητα των λέξεων γιατί, αν δεχθούμε την άψχη αυτή, τίποτε δεν εξηγείται.

Η αρχαιολογία, ή γλωσσολογία και ή έρευνή των παραδόσεων, μας οδηγούν στο να εντοπίσουμε τη χώρα των Ατλανταίων στην δυική των Ινδιών θάλασσα. Εκεί ή φυσική σύσταση του εδάφους της Ατλαντικής Γής έγγιζει την φυσική σύσταση του δυτικού. Αφού αυτό γίνεται δεκτό, μένει να δούμε, αν συμβιβάζεται με τα έπακολουθήσαντα γεγονότα και ήν μετέπειτα ιστορία του λαού εκείνου.

Κατά τον κ. Τσιντσιμπατορν ή Ατλαντίς δεν έβυθίστη μέσα σε λίγες ώρες, αλλά βαθμιαία. Όταν, λοιπόν, είδαν οι Ατλανταίοι, ότι δεν έπρόκειτο να επιδώσουν εκεί, απέφασαν να μεταναστεύσουν. Ο στόλος τους ήταν μεγάλος και ισχυρός (από τις σχετικές παραδόσεις μπορούμε να συμπεράνουμε ότι έφθανε και στην Αίγυπτο). Με αυτόν διεκπεραιώθησαν στην άπειρη άκτι της σημερινής Περσίας. Πολλοί, όμως, πήγαν στην Ινδική χώρα και στην κοντινή Αθηνονία. Η γλωσσολογία αποδεικνύει πέραν κάθε αμφισβήτησεως την συγγένεια ενός μικρού λαού, που ζει και σήμερα στα Ιμαλάια και των Αθηνονών.

Ας επανέλθουμε, όμως, στον κύριο όγκο των Ατλανταίων που βρέθηκε στη Μέση Ανατολή.

Η παραλία της Περσίας

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τò εξώφυλλο του «ΚΟΣΜΟΥ»

Ο έρωτας στη φύση έχει τις θαυμασιώτερές του πλευρές στις διαχύσεις του πτερωτού βασίλειου, όπως στην αληθινά εξαίρετη εικόνα του εξωφύλλου μας, που μπορεί να χαρακτηριστεί, στο σύνολό της, σαν έρωτικός πίνακας.

Έπικαιρότητες

• Οί φίλοι μας κι' έμείς	Σελ. 3
• Αντίλογοι	» 5
N. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Με το περισκόπιο	» 6

Έπιστήμη και Τεχνική

• Οί μεγάλοι πρόδρομοι του Διαστήματος	» 7
ΕΙΔΙΚΟΥ: Ένας ώκεανός πάγων σκεπάζει τη ζωή στον πλανήτη Άρη	» 16
• Χοληδόχος κύστη	» 20
• Έρωτες στη φύση	» 22

Ιστορία και Τέχνη

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Ραμπιτρανός Ταγκόρ	» 14
ΕΡΑΝΙΣΤΗ: Τò ελληνικό άηδόνι	» 19
ΝΤ. ΓΙΟΥΓΚ: Τò τέλος του Ρόμμελ	» 26
• Οί θησαυροί της Τροίας	» 34

Διάφορα

M. ΡΑΓΚΟΝ: Ένα ταξίδι στην πολυσύνθετη Γιουγκοσλαβία	» 11
--	------

Μυθιστόρημα και Διήγημα

A. ΤΖΙΟΒΑΝΙ: Ο κύριος Βέρθερος	» 31
ΣΑΚΙ: Η άνοικτη μπαλκονόπορτα	» 38
Z. ΣΙΜΕΝΟΝ: Πέτρος ο Λιθουανός	» 41

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΤΕΥΧΟΣ

- Τò σοβιετικό «σχέδιο Σελήνη — Άφροδίτη — Άρης» και οί έπτά φάσεις του
- Η νοημοσύνη των ζώων
- Γεωλογικά δράματα

ΣΤΗΝ ΑΡΟΜΑΙ: Έστω ρικου, έτησία (τεύχη 52) δοχ. 210, έξάμνη δοχ. 110. Έξωτερικού, έτησία συνδρομή, αεροπορικώς, 5 λίρες Άγγλίας. Για τις άλλες χώρες, έτησία συνδρομή 210 δοχ., επί πλέον τα ταχυδρομικά. Έμβάσματα και επιταγές προς τόν εκδότη και διευθυντή του «Κόσμου» Λουκή Άκρίτα, δδς Πατησίων 636, Άθήναι.

1

ΚΟΝΤΑ στους πυραύλους με τις πυρηνικές γομώσεις, έχουν προσπεθεί τώρα και τα «ραδιενεργά προπετάσματα»: Υδρογονικές βόμβες θα καταστρέφουν τους έχθρικούς στόχους, αλλά θα κονιορτοποιούν και τις περιοχές των φιλικών χωρών, προκειμένου να εμποδίζουν την προέλαση των έχθρικών στρατευμάτων! Έτσι, ούτε έχθροί, ούτε φίλοι δεν θα γλυτώσουν, κυνηγημένοι από τα έχθρικά και τα φιλικά Έπιτελεία. Ποτέ ο κόσμος δεν έφθασε σε τόσο απίθανα ύψη παραφροσύνης και αθλιότητας. Και να σκεφθεί κανείς ότι η αμείλικτη αυτή έκστρατεία εναντίον των τρoγικών πλασμάτων της Γης τροφοδοτείται από την Άνώτατη Ήγεςία.

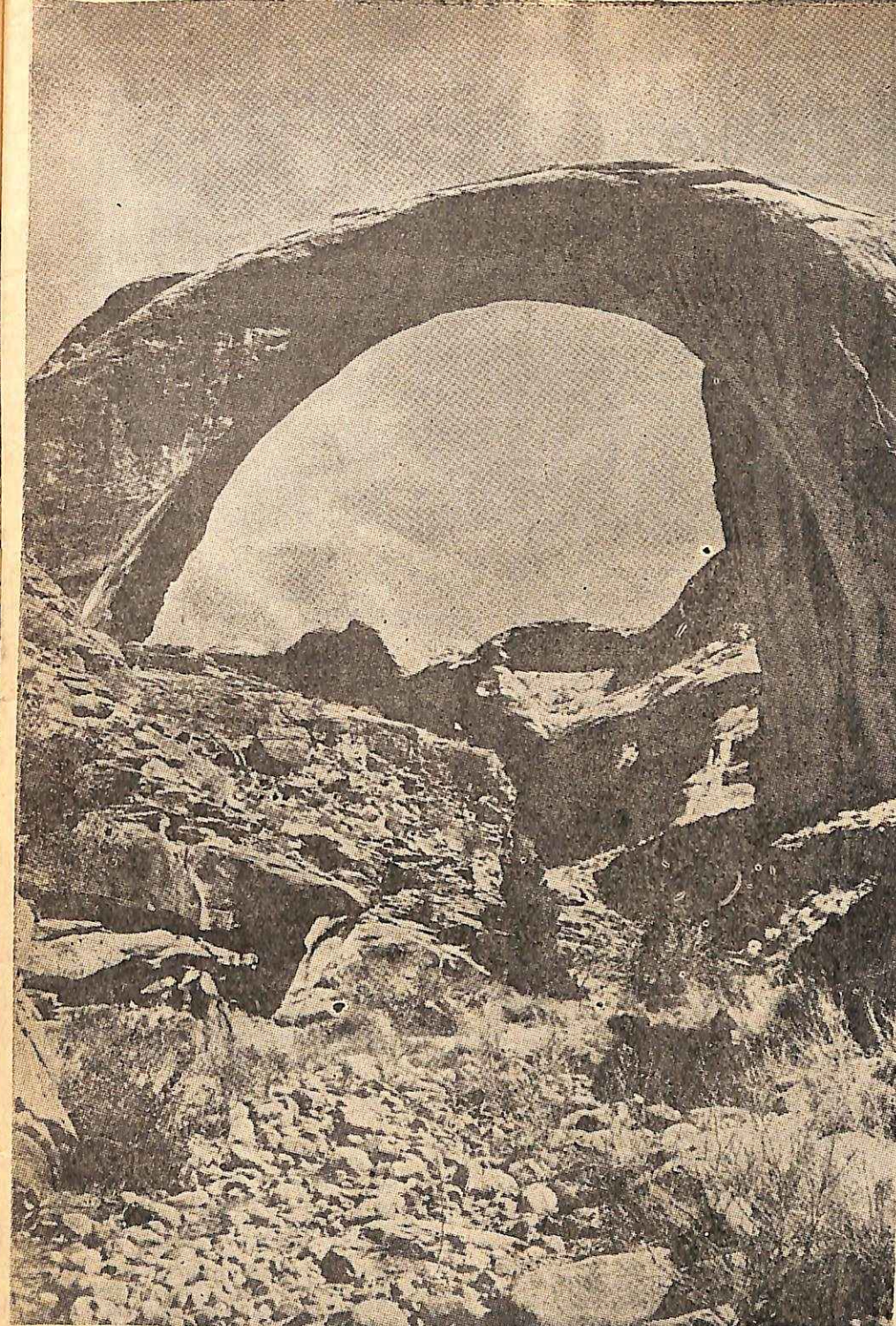
2

ΑΠΟ το σημερινό μας τεύχος καθιερώνουμε τη στήλη της έπικοινωνίας με το αναγνωστικό μας κοινό στη πρώτη σελίδα του περιοδικού μας. Είναι ένα χρέος προς τους φίλους, που παγιάζουν με την εκτίμηση και τη σταθερή τους συμπαρασταση μια μοναδική για τον τόπο μας έκδοτική προσπάθεια. Εύθως έξ αρχής, όμως, πρέπει να σημειωθεί ότι στη στήλη της αλληλογραφίας, δεν θα δημοσιεύονται έπιστολές με πολιτικά θέματα, με κομματικές αποχρώσεις. Ο «Κόσμος» φιλοδοξεί να κρατηθεί σταθερά έξω από την Πολιτική Άγορά, έπαυξη έλευθερου στοχασμού για τα μεγάλα προβλήματα, που προάγουν τον πολιτισμό, θεμελιώνοντας την έλευθερία και την ειρήνη στην ανθρωπότητα. Οι φίλοι του «Κόσμου» μπορούν να μάς γράφουν σύντομα γράμματα, σχολιάζοντας με ανεξαρτησία γνώμης, με απόλυτη αντικειμενικότητα, όσα θέματα βρίσκονται στο κέντρο του κοινού μας ενδιαφέροντος.

3

ΕΓΩ είμαι ξενοδόχος, και δεν κάνω πολιτική, έλεγε ένας πονηρότατος έπιχειρηματίας, σχολιάζοντας τις δηλώσεις του Κρούτσεφ για την Άκρόπολη και τους πυραύλους. Λοιπόν, εκείνο που ξέρω είναι ότι όλες οι ξένες έφημερίδες δημοσίευσαν στις πρώτες σελίδες τους τις φωτογραφίες της Άκροπόλεως, κι αυτό είναι η μεγαλύτερη κι' η πιό άνεξοδη προπαγάνδα για τον έλληνικό τουρισμό. "Αν ο Κρούτσεφ έλεγε στο τέλος των δηλώσεων «έπισκεφθήτε την Έλλάδα» έγώ θα συνιστούσα στο ξενοδοχειακό έπιμελητήριο να του έστειλε ευχαριστήριο τηλεγράφημα.

Όπως βλέπετε, ο πατριωτισμός ενός κερδοσκόπου ταξιδεύει στο πέλαγος του κυνισμού.

Η γέφυρα «ουράνιο τόξο» στην πολιτεία Γιούτα, της Άμερικής, είναι η μεγαλύτερη φυσική γέφυρα του κόσμου. Το ψηλότερο σημείο του τόξου της είναι πάνω από 100 μέτρα και το άνοιγμά της 90 μέτρα. Η μεγαλοπρέπεια του καταπληκτικού αυτού δημιουργήματος της γεωλογίας είναι ασύλληπτη.

Σε κάθε μεγάλη πόλη της άμερικανικής ήπειρου ο έπισκέπτης εκπλήσσεται με την αντίθεση, την αίσθητική ανάμετρησή του νέου και του παλιού στοιχείου. Όλοένα, έφευρετικοί αρχιτέκτονες και μηχανικοί εφαρμόζουν νέες και τολμηρές λύσεις. Έτσι και στο Καρακάς, την πρωτεύουσα της πλούσιας Βενεζουέλας, «Η έλικοειδής (λεωφόρος) της ΤαρπηΪας Πέτρας» είναι το μεγαλοπρεπές οικόδομημα μίας σειράς έπιχειρήσεων και εκθέσεων προϊόντων, που έχει ανεγερθεί σε βράχο, στο κέντρο της πόλεως. Η έλικοειδής λεωφόρος, ανεβαίνει τις πλαγιές του λόφου, χωρίς διασταυρώσεις και καταλήγει σ' ένα θόλο από αλουμίνιο, με διάμετρο 57 γυάρδες. Ό,τι είναι η Άκρόπολη για την Άθήνα, ο Πύργος του Άϊφελ για το Παρίσι κ.τ.λ. είναι και η «έλικοειδής λεωφόρος της ΤαρπηΪας Πέτρας» για τους κατοίκους της Βενεζουέλας. Έτσι η «ΤαρπηΪα Πέτρας» της Ρώμης έχει πάρει σύγχρονη αρχιτεκτονική και πολεοδομική μορφή στην Άμερική.

ΚΑΤΩ: Οι δυο τίγρεις του παγκόσμιου κινηματογράφου, η Έλίζαμπεθ Τάιηλορ και η Τζίνια Λολομπριτζίτα αντικρύστηκαν σε δεξίωση στη σοβιετική πρωτεύουσα. Φορούσανε το ίδιο σχεδόν φουστάνι, διεκδικούσαν με συγκρατημένο πάθος την πρωτοκαθεδρία κι' ώστόσο, μόλις συναντήθηκαν, η Τάιηλορ είπε: «Έμείς οι δυο είμαστε αδερφές»...

1

ΣΟΤΜΕ στην εποχή του ψυχρού πολέμου. Στην εποχή δηλαδή που ο κόσμος προσπαθεί να βρεί την καινούργια του ισορροπία, μια ισορροπία που θα αντικαταστήσει την ισορροπία του τρόμου — την επικίνδυνη ισορροπία που ζούμε εμείς εδώ στην Ελλάδα — την επικίνδυνη ισορροπία που ζούμε εμείς εδώ στην Ελλάδα. Έτσι, η ατμόσφαιρα που ζούμε είναι ευαίσθητη όπως η θάλασσα, που αλλάζει από τη μια ώρα στην άλλη. Απειλητική βόη, κύματα, ύστερα κύματα για λίγο και πάλι φουρτούνα για να μη μās λείπει ο φόβος. Το πρωί τα πράγματα εντείνονται και λέμε: «Θα γίνει πόλεμος». Το βράδυ ανακαλύπτουμε πως κάναμε λάθος: «Δεν θα γίνει πόλεμος». Το γεγονός είναι ότι η ειρήνη, έχει γίνει πια αντίληψη σε όλο τον κόσμο, ταυτίζεται με τη συνέχιση της ζωής της ζωής στον πλανήτη μας. Το γεγονός είναι πως όλοι οι άνθρωποι, δεξιοί και αριστεροί, έχουν στο βάθος καταλήξει στο ίδιο συμπέρασμα. Είναι όλοι έναντιον του πολέμου, έναντιον της καταστροφής τους δηλαδή. Η πρώτη μεγάλη συμφωνία έχει επιτευχθεί μεταξύ των λαών. Η συνθήκη έχει συνταχθεί. Δεν λείπει απ' αυτή παρά η σφραγίδα και η υπογραφή των μεγάλων.

2

ΑΚΡΙΒΩΣ όμως έπειδή όλοι οι άνθρωποι είναι πια σε θέση να εκτιμήσουν τη λεπτότητα των ιστορικών συντημών που περνάμε, γι' αυτό και η ανησυχία είναι καθολική. Οι μεγάλοι με επιδείξεις, με δξύτητες, με παρεξηγήσεις προσπαθούν να βρούν καινούργια σημεία αντιστηρίξεως χωρίς να χάσουν την αδιευαρίστη των κόσμων τους, χωρίς να θυγεί το γόητρό τους, χωρίς να δείξουν ότι υποχωρούν. Στο βάθος υπάρχει η συναίσθηση της εδνθνης σε όλους. Όλοι ξέρουν. Και οι μεγάλοι και οι ταπεινοί. Και οι σοφοί και οι άσοφοι. Και οι γέροι και τα παιδιά. Και οι έχθροι μας και οι φίλοι μας. Η καρδιά του ανθρώπου γενικά. "Ας κάνει καθένας ό,τι μπορεί. Αύτη η καρδιά βρίσκεται και στους φίλους μας και στους έχθρους. "Ας τη διασώσουμε με τη βεβαιότητα πως κάποτε η φρόνηση και ο ήλιος θα διαλύσουν κάθε έχθροτητα επί της γης.

3

ΟΣΟΙ παρακολούθησαν τη Μαρία Κάλας στην Έπιδανρο, δεν ξέρουν πως να περιγράψουν την κατάπληξή τους. Την αποκαλούν φαινόμενο και μερικοί μάλιστα φαινόμενο από τα σπάνια εκείνα φαινόμενα που εμφανίζονται στους αιώνες. Φωνή, ψυχή και σωματική κίνηση αρμονίζονται σε μια τελειότητα εκφράσεως που προξενεί δέ-

ος. Δεν μπορεί να λησμονήσει κανείς την έχθροτητα με την οποία της φέθηκαν μερικές εφημερίδες εδώ και λίγον καιρό. Η «τίγρις» αφώπλισε την προκατάληψη των θεατών της Έπιδανρου. Το ταλαιπωρημένο κοριτσάκι της κατοχής, που μπόρεσε να μην προδώσει την αποστολή του, να μην αφήσει να πάει χαμένος ο θησαυρός που ή φύση έναποθήκευσε μέσα του, να τιμήσει την Ελλάδα και την Τέχνη, πρέπει να περηφανεύεται ιδιαίτερα για τα χειροκροτήματα της Έπιδανρου, για τα χειροκροτήματα των συμπατριωτών της των γεννημένων στις ίδιες αυτές πέτρες, τις ποιμένες με αίμα και δάκρυα. Τις πέτρες αυτές που θα πρέπει να κάνουμε τα πάντα, για να μην πηγαίνουν χαμένα τα όρατα λουλούδια που εξακολουθούν να φυτρώνουν πάνω τους.

4

ΡΙΧΤΗΚΕ τελευταία η ιδέα για ένα συνέδριο ειρήνης που να γίνεται κάθε χρόνο στους Δελφούς, με τη συμμετοχή αντιπροσώπων απ' όλο τον κόσμο. Η ιδέα δεν είναι νέα. Γράφοντας για τη Δελφική Ίδρα του Σικελιανού μνημονώσαμε τον λαμπρό ποιητή με τη μεγάλη καρδιά που έδω και τρανταχέντε χρόνια περίπου συνέλαβε ποιητικά και προσπάθησε να δώσει σ' εφαρμογή — με τον τρόπο του — ένα είδος νέων αμφικιονιών στους Δελφούς. Το θέμα υπάρχει, και ο ιερός χώρος είναι ο πιο κατάλληλος για να εφαρμοστεί κανείς αυτή την ιδέα, για να υψώσει τον πυρσό της παναδελφότητας πάνω από τις φαιδριάδες, προς όλα τα σημεία του κόσμου. Είναι καιρός.

5

ΣΕ δεκάδες ανέρχονται τα φυσιολατρικά περιοδικά τα εκδιδόμενα από διάφορα εκδομικά σωματεία, που τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να αποκτούν και αξιόλογο μορφωτικό χαρακτήρα. Θα μπορούσε να μνημονώσει κανείς πολλά απ' αυτά για το καλλιτεχνικό γούστο με το οποίο είναι τυπωμένα, για τα καλογραμμένα κομμάτια που δημοσιεύουν κι ακόμη για τα πολιτισμένα τους σημειώματα. Έχω μάλιστα μου τη Φυσιολατρική Σκέψη του ΦΟΠ, ένα πανηγυρικό τεύχος που συαγωνίζεται σε εμφάνιση και ύλη και τα καλά μας ακόμη φιλολογικά περιοδικά. Έκαστον τόσες δλόκληρες σελίδες με πραγματικά επιτυχημένη ανθολόγηση φυσιολατρικών ποιημάτων (Σικελιανού, Πισαντωνίου, Πορφύρα κ.λ.π.) με επιλογή από τις πιο αξιόλογες οδοιπορικές σελίδες της λογοτεχνίας μας, με άνεκδοτη επίκαιρη συνεργασία, με αξιόλογα σημειώματα. Γνώση και γούστο αποτελούν τις προϋποθέσεις του ωραίου αυτού τέχους. Και κυρίως: συναίσθη-

ση εδνθνης πνευματικής και καλλιτεχνικής.

6

ΟΕΚΔΟΤΙΚΟΣ οργανισμός «Τουριστικές Έκδόσεις» κυκλοφόρησε έναν τουριστικό οδηγό 1961 της Ελλάδας, γραμμένο με απλή διατύπωση, περιεκτικό και ουσιαστικό. Πλουτισμένος με χάρτες και εικόνες περικλείει στις 260 σελίδες του όλα τα στοιχεία κατά διαμερίσματα της χώρας, που ενδιαφέρουν έναν επισκέπτη, διευκολύνοντας τον ταυτοχρόνως με πρακτικής φύσεως πληροφορίες. Όσοι έχουν ταξιδέψει στη χώρα μας και έλοι μας λίγο πολύ έχουμε ταξιδέψει, γνωρίζουν πόσο πολύτιμοι, διαφωτιστικοί και έξυπνοπρητικοί είναι αυτοί του είδους οι οδηγοί. Κανείς ξένος δεν ξεκινάει να πάει κάπου χωρίς έναν ξενόγλωσσο οδηγό. Οι οδηγοί τους φυσικά είναι πεπαλαιωμένοι — ο κλασικός του Μπέντεκερ — γιατί πολλά άλλαξαν τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Οι ίδιες αυτές εκδόσεις αναγγέλλουν ότι τον ίδιο αυτό οδηγό θα τον πλουτίσουν χρησιμοποιώντας ειδικά περιδεχόντα συνεργεία συλλογής πληροφοριών, απ' ενός για να τον καταστήσουν αναμφισβήτητο πλήρη, κι απ' έτερου να τον τυπώσουν Άγγλικά, Γαλλικά και Γερμανικά προσφέροντας ένα πολύτιμο βοήθημα στους φίλους της χώρας μας. Ο Ελληνικός Οδηγός που έχω μπροστά μου συμπληρώνει πραγματικά ένα κενό. Είναι πολύτιμοι ενημερωμένοι και είναι τυπωμένοι για τους Έλληνες. Δεν άρχει το ότι εμείς και να ξέρουμε. Έμεις κυρίως πρέπει να ξέρουμε. Γνωρίζοντας την Ελλάδα έχει ανάγκη απ' αυτή την άγαπη.

7

ΣΕ μετάφραση της Ρέας Ντάλβεν κυκλοφόρησαν στην Αμερική τα ποιήματα του Καβάφη. Η μεταφορά αυτή δεν είναι η πρώτη φορά που με την αριστοτεχνική της δουλειά πειθαίνει μια οδυσιαστική εθνική προβολή στο εξωτερικό. Πάνε δώδεκα ή δεκατρία χρόνια αν θυμάμαι καλά από τότε που κυκλοφόρησε μια ανθολογία νεοελληνικών ποιητών — αρχίζοντας από το δημοτικό τραγούδι στην Αμερική. Η ανθολογία εκείνη — όπως και ο Καβάφης τώρα — τραβήξε την προσοχή των κριτικών κι ένα πλήθος εγκωμιαστικών άρθρων δημοσιεύθηκαν στον καθημερινό και τον περιοδικό τύπο. Σημειώνω το γεγονός, αναφερόμενος στη λέξη «άγαπη» με την οποία έκλεισε το πάρα πάνω σημείωμα. Άγαπη προς την Ελλάδα. Η άγαπη των ξένων φίλων της και των ντόπιων, τη βοήθησε όσο ποτέ κανείς από τους υπευθύνους που την κυβερνούν. Οι ατομικές αυτές πρωτοβουλίες πρέπει να σημειώνονται και να υπογραμμίζονται. Χωρίς αυτές δεν θα υπήρχαν πειστήρια του πολιτισμού μας και φερέγγυα διαπιστευτήρια προς τις άλλες χώρες από τη χώρα του φωτός, που διεξάγει έναν υπέρ πάντων αγώνα με το έσωτερικό της ακότος.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΙΔΕΕΣ ΑΝΑΒΛΥΖΟΥΝ ΑΥΘΟΡΜΗΤΑ Σ' ΟΛΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τέσσερις άνθρωποι, έδω και μερικές δεκαετίες, χάρισαν το Διάστημα στην ανθρωπότητα. 'Ανάμεσα στη γενική δυσπιστία, ύψωσαν την προφητική φωνή τους και οίκοδόμησαν μια καινούργια έπιστήμη. 'Αλλ' όπως το Διάστημα είναι άπέραντο, έτσι και η αστροναυτική δεν έχει τέλος...

Οι τέσσερις μεγάλοι πρόδρομοι κατακτήσεως του Διαστήματος. Έξ αριστερών: Τσιολκόφσκυ (Ρωσία), Πελτερί (Γαλλία), Γκόνταρντ (ΗΠΑ), Όμπερτ (Γερμανία).

ΗΕΡΥΘΡΑ Πλατεία της Μόσχας γνώρισε ακόμα μια φορά το παρλιήρημα του ένθουςιασμού των όχλων που συγκεντρώθηκαν για να γιορτάσουν τη νίκη του δεύτερου Σοβιετικού κοσμοναύτη. Λίγοι θυμήθηκαν ότι σ' αυτή την ίδια πλατεία, πριν από 23 χρόνια, είχε ύψωθεί μια προφητική φωνή. Την πρωτομαγιά του 1933, ένας άνθρωπος που δεν έμοιαζε καθόλου με τους σύγχρονους ώραίους ήρωες της διαστημικής περιπέτειας, ένας γέρος ψηλός, σκελετώδης με όκατάστατη λευκή γενειάδα, είχε δώσει μια επίσημη υπόσχεση στους συμπολίτες του! «Τ' όνειρό μου θα γίνει πραγματικότητα. Πολλοί από σας θα ζήσουν για να ιδούν την πρώτη πτήση πέρα από την ατμόσφαιρα». Σε μιάν άλλη περίπτωση, ο σκελετώδης γέρος είχε προβλέψει: «Η ανθρωπότητα δεν θα μείνει για πάντα στη Γη. Θα την προσελκύσει το φώς του Διαστήματος και αφού διασχίσει δειλά τα σύνορα της ατμοσφαιρας, θα κατακτήσει όλο το ήλιακό σύστημα».

Ο Κωνσταντίν Έντουάρντοβιτς Τσιολκόφσκυ πέθανε δυό χρόνια αργότερα, χωρίς να προφτάσει να παρευρεθεί στη μεγάλη «πρεμιέρα» που είχε προαναγγείλει.

ΣΤΑ τέλη του περασμένου αιώνα, ο Τσιολκόφσκυ φτάνει στην Καλούγκα της κεντρικής Ρωσίας για να διδάξει μαθηματικά και φυσική στο κολλέγιο της πόλεως. Είναι ένας νεαρός καθηγητής που προετοιμάζει σοβαρά ένα ταξίδι στον πλανήτη Άρη. Είναι τρελλός. Όχι, απλώς είναι ένας επιστήμων που δεν φοβάται να ονειρευ-

θεϊ. Στη Ρωσία — τη χθεσινή δπως και τη σημερινή Ρωσία — ο κόσμος δε βλέπει με κακό μάτι τους ανθρώπους που όνειρεύονται. Ένα πράγμα ξεφεύγει από την πολιτική καταπίεση και την τυραννία της λογικής: η έπιστημονική φαντασία. Στο σπίτι του Τσιολκόφσκυ, οδός Κοροβίνσκαγια, στο πρώτο πάτωμα, μια πόρτα ανοίγεται στη στέγη ενός άμαξοστασίου. Ο καθηγητής την ανοίγει «πόρτα του κοσμικού Διαστήματος». Απο την πόρτα αυτή θα περάσουν οι άνθρωποι για να πάνε στ' άστέρια. Σ' αυτό το σπίτι συμβαίνουν παράξενα φαινόμενα που οι κάτοικοι της Καλούγκα παρακολουθούν με σεβασμό: Ηλεκτρικοί σπινθήρες, μικρά πτητικά μηχανήματα που ανάβουν τη νύχτα σαν το πουλί της φωτιάς του ρώσιμου παραμυθιού. Είναι τα πρώτα πειράματα αεροδυναμικής στο πρώτο αστροναυτικό εργαστήριο της Εύρωπης. Παράξενο είναι αυτό το εργαστήριο: το λίκνο μιας έπιστήμης που έπεται από μισόν αιώνα θα πετύχει την έκτόξευσή του πρώτου Σπούτνικ. Η 4η Οκτωβρίου 1957, έτος πρώτο της εποχής του Διαστήματος, συμπίπτει, με διαφορά λίγων ημερών, με την εκατονταετηρίδα από τη γέννηση του Τσιολκόφσκυ.

Ποιός γνωρίζει την Καλούγκα; Και όμως εδώ προετοιμάζεται το μεγάλο πήδημα των Γήινων προς την τρίτη διάσταση: το Διάστημα, ο δρόμος προς το άπειρο Σύμπαν, το ξεκίνημα της μεγάλης πορείας προς τ' άστέρια, η άφετηρία της μεγαλύτερης ανθρώπινης περιπέτειας. Έδώ ένας άσημαντος έπαγγελματίας καθηγητής αναθεωρεί την έπιστήμη για να της επιτρέψει να βγει από τα γήινα πλαίσια.

Στα 28 του χρόνια παίρνει έγγραφο της απόφαση, απέναντι του έαυτού του, όπέναντι της ανθρωπότητας, ν' άφιερώσει τη ζωή του στη λύση τριών προβλημάτων: το μεταλλικό πηδαλιόχουμο, το μεταλλικό άεροπλάνο και το διαπλανητικό πύραυλο. Ο κινητήρας έσωτερικής καύσεως της άεροπορίας είναι άκατάλληλος για τις εξωγήινες πτήσεις. Πρέπει να δοθεί κάτι άλλο: ένα μέσο προωθήσεως που δεν εξαρτάται ούτε από τάν άερα ούτε από το ποιοδήποτε περιβάλλον. Ένα μέσο που δε θα σπρωίζεται παρά μόνο στο ίδιο τδ άεννα.

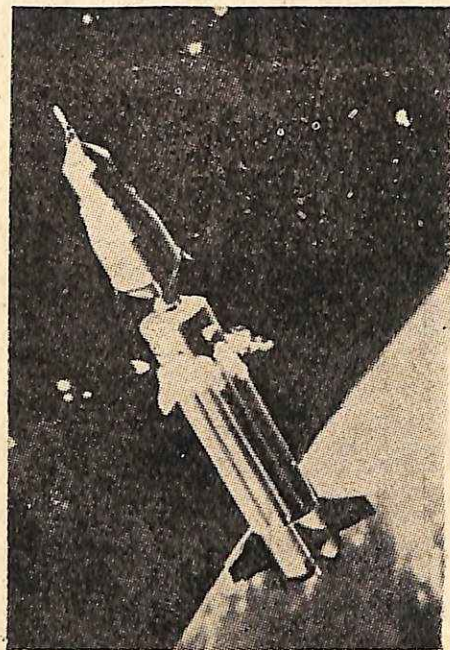
Το άστροπλοιο δε θα βρεί στο δρόμο του τόν άποαίτητο άέρα για την καύση του πετρελαίου του. Θα κινείται στο διαπλανητικό κενό. Κι' έφ' όσον δεν υπάρχει άέρας, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν έλικες. Ο Τσιολκόφσκυ βλέπει καθαρά ότι το διαστημόπλοιο τού μέλλοντος δεν μπορεί πια να έλκεται με υδραυλική έκταση. Καί τδ μόνο δυνατό μέσο προωθήσεως έξω από την ατμόσφαιρα είναι η αντίδραση.

Η ΠΤΗΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΟ

Ο ΝΕΥΤΩΝ είχε κιόλας διατυπώσει τδ νόμο: Η δόση και η αντίδραση μιας δύναμης είναι πάντα ίσες έλλά αντίθετες. Είχε προνοήσει τι θα συνέβαινε σ' ένα βαρέλι γεμάτο συμπιεσμένο άέριο αν άνοιξουμε μια βαλβίδα. Τδ άέριο διαφεύγει όρμητικά και συγχρόνως άσκει μια έσωτερική συνική δύναμη στο

βαρέλι. Άλλωστε η φύση γνωρίζει κι' έφαρμόζει αυτή τη μέθοδο προωθήσεως: Η νύμφη της λιβελλούλας, για παράδειγμα, προωθείται έκσφενδονίζοντας με δύναμη το νερό που περιέχεται στο παχύ της έντερο. Η σουπιό κάνει περίπου τδ ίδιο, με ειδικούς σίφωνες.

Αυτό που θα κινήσει το παράξενο μηχανήμα που όνειρεύεται ο Τσιολκόφσκυ δεν θα είναι η δύναμη που σπρώχνει την όδίδα, άλλ' αυτή που κάνει τδ κανόνι να «κλωτσάει». Η δύναμη που θα προωθήσει τόν πύραυλο θα βρίσκεται μέσα του, όχι απ' έξω. Τδ άέριο που θα έκτοξευθούν όρμητικά προς

Ένα σχέδιο του άμερικανικού πυραύλου «Κρόνος» που έλπίζεται ότι ως τδ 1963 θα θέσει τρεις άστροναύτες σε τροχιά γύρω από τη Γη.

τα πίσω δεν θα χρησιμεύουν για να στηρίξουν τόν πύραυλο στον άέρα του περιβάλλοντος. Όχι, η μυστηριώδης αυτή προωθητική δύναμη θ' άσκειται τόσο στην ατμόσφαιρα όσο και στο κενό—μάλιστα καλύτερα στο κενό, γιατί τδ όχημα δεν θα συναντά καμμιάν αντίσταση στην κίνησή του. Χάρη στην παράδοση αυτή δύναμη τδ άστροπλοιο θα μετακινείται ταχύτερα από τ' άέριο που θα έκτοξεύει.

Αυτή την ασύλληπτη προοπτική αντιμετώπίζει ο άσημαντος καθηγητής της Καλούγκα. Οι νόμοι της δυναμικής δεν έρχονται σε αντίθεση με τ' όνειρό του. Άν θέσουμε υπό πίεση μιάν έκτρακτο πυραύλου κλειστή απ' όλες τις πλευρές, η συνισταμένη τών δυνάμεων πίεσεως έκμηδενίζεται. Οι δυνάμεις ίσορροπούν. Άλλ' αν έκπωματώσουμε ξαφνικά μιά τρύπα στο πίσω μέρος τού πυραύλου, τίποτα πια δεν αντισταθμίζει την πίεση που άσκειται στο αντίστοιχο μπροστινό σημείο της άτράκτου. Καί γίνεται τδ θαύμα: Ο πύραυλος προωθείται από μια δύναμη που

δεν είναι τίποτα άλλο παρά η έσωτερική πίεση που άσκειται στο τοίχωμα του που βρίσκεται απέναντι στην Υδία όπη διαφυγής τών άερίων. Όλη η άστροναυτική στηρίζεται σ' αυτή την ιδέα: ένα μηχανήμα που πετάει στο κενό, χωρίς να στηρίζεται στον άέρα όπως τ' άεροπλάνο.

ΚΙΝΕΖΙΚΟ ΠΥΡΟΤΕΧΝΗΜΑ

ΠΡΟΣΠΑΘΩΝΤΑΣ να λύσει τα προβλήματα τών πυραύλων, ο Τσιολκόφσκυ βαδίζει στο άγνωστο. Γιατί η «γήνη» μηχανική άσχολεται πάντα με τδ σώματα που έχουν σταθερή μάζα. Ο πύραυλος, αντίθετα, είναι μιά μάζα μεταβλητή: Τδ βάρος του μειώνεται καθώς καίει τδ καύσιμά του. Ο Τσιολκόφσκυ ρίχνεται στους μαθηματικούς υπολογισμούς. Στο τέλος βρίσκει τδ μαγικό τύπο της κίνεσεως τού πυραύλου. Η τελική ταχύτητα έξαρτάται από τ' άποθέματα τού καυσίμου και την ταχύτητα έκτινάξεως τών προϊόντων της καύσεως.

Βρισκόμαστε στα 1897. Κανείς στον κόσμο δεν έχει κατασκευάσει ένα διαπλανητικό πύραυλο, άλλ' ο πύραυλος «ύπάρχει» στα τετράδια τού Τσιολκόφσκυ. Η ύπαρξή του είναι άφηρημένη μαθηματική. Η ταχύτητά του, στο χαρτί, είναι άπερίοριστη, άρκει να μπορεί να μεταφέρει τις άπαραίτητες ποσότητες προωθητικού καυσίμου.

Από τη στιγμή εκείνη, για τόν Τσιολκόφσκυ, τδ πρόγραμμα τών «διαστημικών έρευνών» άποβλέπει σε δυό σκοπούς: Πρώτο, να βελτιωθεί η «άναλογία τών μαζών» (μεταξύ της άρχικής και της τελικής μάζας μετά την κατανάλωση τού καυσίμου), να μειωθεί στο έλάχιστο τδ νεκρό βάρος για να χωρέσει, όσο τδ δυνατόν περισσότερη καύσιμη ύλη. Δεύτερο, να βρεθεί μιά πηγή ένεργείας που προσφέρει τη μεγαλύτερη προωθητική δύναμη άπαροχολώντας όσο τδ δυνατόν μικρότερο χώρο στον πύραυλο.

Έδώ και χίλια χρόνια περίπου είναι γνωστός ο «ήπταμενος πύραυλος» ή ρουκέτα. Οι Κινέζοι κατασκευαστές πυροτεχνημάτων τόν προωθούσαν με την πυρίτιδα, που ήταν δική τους έφεύρεση. Για πολλούς αιώνες τδ μύμα κρατήθηκε μυστικό, άλλα κάποτε οι ρουκέτες έφτασαν στη Δύση και μπηχαν στα μεσαιωνικά όπλοστάσια. Η ρουκέτα, ένας κύλινδρος γεμάτος μπαρούτι, χρησιμοποιήθηκε ως έμπρηστικό βλήμα. Έφτασε πολύ μακρότερα από τδ συμπαγή τόπια τού κανονιού. Στην άρχή επικίνδυνη άκόμα και για κείνους που τη χρησιμοποιούσαν, η ρουκέτα τελειοποιήθηκε σιγά σιγά, μέχρι που, τδ 1807, οι Άγγλοι χρησιμοποίησαν κατά της Κοτεχάγης 49.000 έμπρηστικές ρουκέτες σε δυό μέρες. Άλλα γύρω στο 1870 τδ κανόνια είχαν τελειοποιηθεί, είχαν άποκτήσει έκρηκτικά βλήματα, εύστοχία και μεγάλο βεληνέκας. Η ρουκέτα έξαφανίστηκε από τδ πεδία τών μαχών για να περιορισθεί στην άρχική της χρήση ως θαυματικού πυροτεχνήματος.

ΜΙΑ ΣΠΙΘΑ ΕΜΠΝΕΥΣΕΩΣ

ΚΑΙ να που ο Τσιολκόφσκυ άνασύρει από τη λήθη αυτό τδ άπρηχαιμένο όπλο που είχε έγκα

ταληφθεί από τούς στρατιωτικούς.

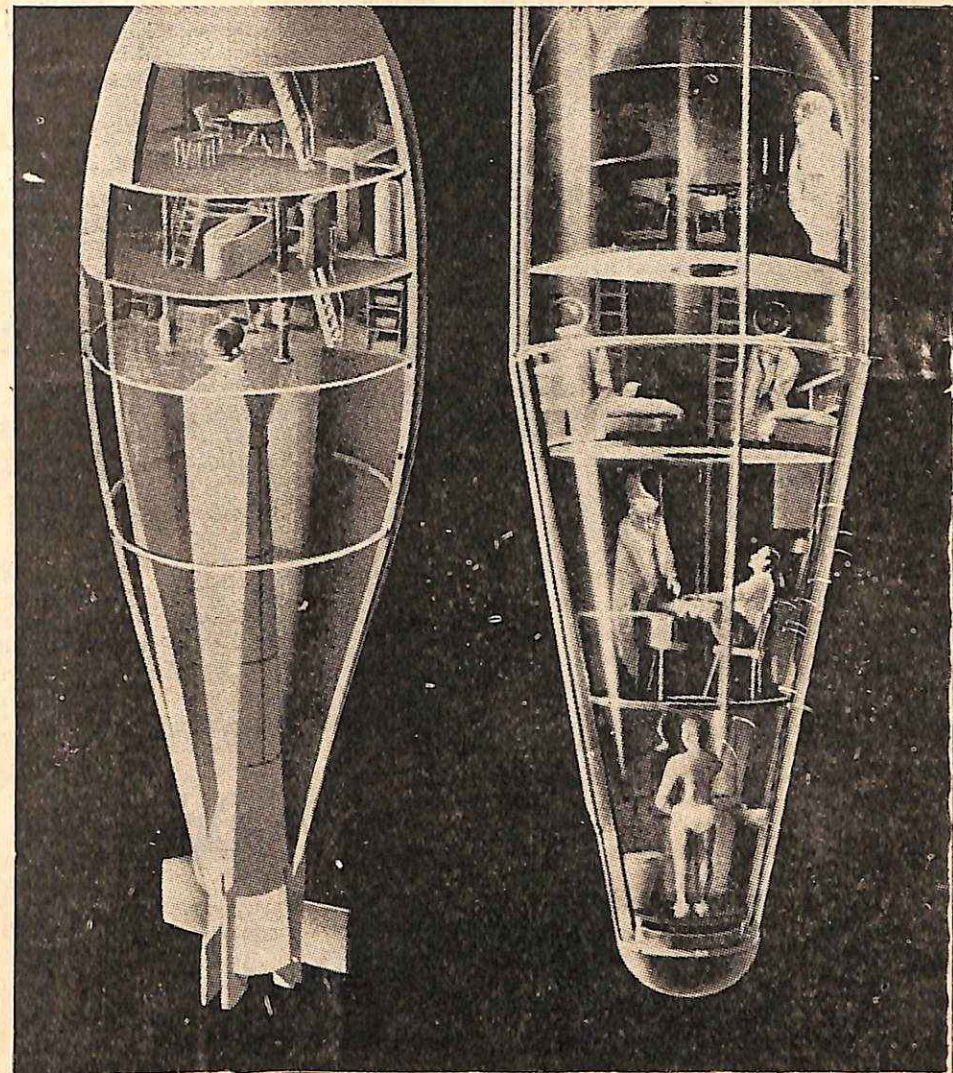
Άλλα για την πραγματοποίηση τών διαπλανητικών όνειρων του, τδ μπαρούτι δεν είναι άρκετό: Φλέγεται πολύ σύντομα, τ' άέριο που έκσφενδονίζει δεν έχουν μεγάλη επιτάχυνση, η προωθητική του δύναμη είναι μικρή. Χρειάζεται κάτι άλλο: ένας πύραυλος με ύγρα καύσιμα. Έτσι άρχισαν οι έρευνες για τδ καύσιμα τών πυραύλων που έχουν καταλήξει σήμερα στ' άποτελέσματα που ξέρουμε (ή μάλλον που δεν ξέρουμε, γιατί Ρώσοι και Άμερικανοί κρατούν τις συνταγές τους μυστικές). Πάντως, η πρόοδος σ' αυτό τόν τομέα έχει κάνει τόν πύραυλο ένα άπο τδ έλαφρότερα και λιγώτερο όγκώδη θερμικά μηχανήματα. Καταλήξαμε στους θαλάμους καύσεως που άντέχουν σε θερμοκρασίες 3000 βαθμών, σε ταχύτητες έκτοξεύσεως άερίων 5000 μέτρων κατά δευτερόλεπτο, είδαμε τόν περίφημο χιτλερικό πύραυλο V 2 δύναμεις ένός έκτομμυρίου ίππων. Όλα τδ καύσιμα που μπορεί κανείς να φαντασθεί δοκιμάσθηκαν στους πυραύλους: η βενζίνη, τδ οινόπνευμα, τδ ύγρο ύδρογόνο. Τώρα περιμένει τη σειρά της η πυρηνική ένέργεια.

Στα σχέδιά του, ο Τσιολκόφσκυ υίοθετεί τδ ύγρο όξυγόνο και τδ ύδρογόνο. Τδ ψυκτικό σύστημα τού θαλάμου καύσεως έξασφαλίζεται από την κυκλοφορία τού καυσίμου.

Όστόσο, οι υπολογισμοί του, αν και μαθηματικά σωστοί δείχνουν ότι τδ μηχανήμα που φαντάστηκε δεν είναι πραγματοποιήσιμο. Επί είκοσι χρόνια ο Τσιολκόφσκυ προσπαθεί να βρει μιά λύση, να προσπεράσει την τεχνική της εποχής του, να υπερπηδήσει τούς σταθμούς της έπιστήμης. Σ' αυτό τδ εργαστήριο φανταστικών πυραύλων που έχει οργανώσει στο σπίτι του, μελετάει τις ιδιότητες τών καυσίμων και τών μεταλλικών κραμάτων για τδ θάλαμο καύσεως. Άλλα μάταια. Οι άριθμοί δείχνουν ότι τδ άστροπλοιο δεν πρόκειται να ξεκολλήσει από τδ έδαφος. Γιατί, με τδ καύσιμα της εποχής, ο πύραυλος δε θα μπορούσε ν' άποκτήσει την άρχική προώθηση τών 11,2 χιλιομέτρων κατά δευτερόλεπτο που θα τδ επέτρεπε να ξεφύγει από την έλξη της Γης. Για να συμβεί αυτό θα έπρεπε να μεταφέρει μιά ποσότητα καυσίμων 99 φορές μεγαλύτερη από τδ συνολικό βάρος τού μηχανήματος—πράγμα τεχνικά άνεφάρμοστο. Τδ διαπλανητικά ταξίδια είναι λοιπόν ουτοπικά.

Άλλα μιά σπίθα έμπνεύσεως άρκει για να φωτίσει τδ σκοτάδι της άμφιβολίας. Ο Τσιολκόφσκυ βρίσκει τη λύση: είναι ο πολυόροφος πύραυλος, ο συρμός τών πυραύλων που έγκαταλείπονται ένας — ένας μόλις άχρηστευθούν: ο πρώτος πύραυλος δίνει την άοχηκή ώθηση, άποσπάται και πέφτει στην καούνη τδ καυσίμα του. Τότε μπαίνει σε λειτουργία ο δεύτερος πύραυλος που η ώθησή του προστίθεται στην κερτημένη ταχύτητα τού έξαφρωμένου συνόλου. Άντι να σέρνει μαζί του τδ νεκρό βάρος τών άδειων άποθηκών, ο πολυόροφος πύραυλος μειώνει τδ συνολικό του βάρος έγκαταλείποντας στο Διάστημα τ' άχρηστα κομμάτια του.

Ο Τσιολκόφσκυ νίκησε. Δε μένουν παρά μερικές λεπτομέρειες, π. χ. ο άνθρωπος. Για να έξουδερωθεί ο κίν-

Γα δυό αυτά σχέδια έσωτερικής διαρρυθμίσεως ένός πυραύλου έχουν χρονική διαφορά σαράντα έτών. Καί όμως οι ιδέες δεν έχουν πολύ μεταβληθεί. Άριστερά, βλέπουμε τδ έσωτερικό τού πυραύλου που σχεδίασε ο Τσιολκόφσκυ τδ 1920. Δεξιά, ένα πρόσφατο άμερικανικό σχέδιο

δυνας της επιταχύνσεως στον οργανισμό, ο Τσιολκόφσκυ προτείνει να θυθίσουμε τόν κοσμοναύτη σ' ένα ύγρο. Προτείνει έπίσης και την ύπτια στάση. Ξέρουμε πως είκοσι χρόνια άργότερα ο Γκαγκάριν και ο Σέπαρντ θα ταξιδεύουν σ' αυτή τη στάση που άποδείχθηκε πως είναι η καλύτερη για την έξουδετέρωση της επιταχύνσεως. Τα πάντα είναι έτοιμα για τη μεγάλη περιπέτεια. Άλλ' ο Τσιολκόφσκυ πεθαίνει στις 19 Σεπτεμβρίου 1935 χωρίς να έχει ποτέ παρευρεθεί σε μιάν έκτόξευση πυραύλου.

Η ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΝ

Η ΤΑΝ ο πρώτος που μετατόπισε την άστροναυτική από την περιόχη της έπιστημονικής μυθιστοριογραφίας στην περιοχή της έπιστήμης. Όπωςδήποτε, η ώρα της άστροναυτικής είχε σμάνει, ο κόσμος ήταν ώριμος για να δεχθεί την πραγματοποίηση τού πανάρχαιου όνειρου της ανθρωπότητας. Στη Ρωσία, στην Άμερική, στη Γερμανία, στη Γαλλία, τδ σύνθημα είχε δοθεί και οι έπιστήμονες ρί-

χθηκαν με ζήλο στις άστροναυτικές έρευνες.

Στη Γαλλία, ο πρωτοπόρος σ' αυτό τόν τομέα είναι ο Ρομπέρ Έσνδ Πελτερί, δαιμόνιος έφευρέτης που τελειοποίησε τούς κινητήρες τών άεροπλάνων. Άλλα τδ πνεύμα του βλέπει πολύ μακρότερα από τόν άεροναυπηγική, πέρα από τδ σύννεφα και την αμόσφαιρα της Γης. Είναι ο πρώτος στη Γαλλία που μελετάει έπιστημονικά τις δυνατότητες ένός ταξιδιού στο Διάστημα και μεταφράζει τ' όνειρο τών διαπλανητικών πυραύλων σε μαθηματικές έξιτώσεις. Όπως ο Τσιολκόφσκυ, άποδεικνύει ότι τδ περίφημο κανόνι τού Ιουλίου Βέρν που έκσφενδονίζει ένα έπνδρωμένο βλήμα στη Σελήνη, είναι άπραγματοποίητο, γιατί τδ βλήμα δεν μπορεί ν' άποκτήσει την άρχική ταχύτητα τών 16 χιλιομέτρων κατά δευτερόλεπτο έξ αίτίας της αντίσάσεως της άτμοσφαιρας και της μικρής προωθητικής δυνάμεως της πυρίτιδος. Έξ άλλου, ταξιδεύοντας με την όδίδα — και με την τολμηρή φαντασία τού Ιουλίου Βέρν — οι άστροναύτες είναι τρεις φορές καταδικασμένοι σε θάνατο: στο ξεκίνημα, στην έπάνοδο στην αμόσφαιρα και στην προσγειωση. Ο-

χι, για να πραγματοποιηθεί το ταξίδι στη Σελήνη δεν χρειάζονται γιγαντιαία κανόνια, αλλά πύραυλοι που μπορούν να επιταχύνουν ή να επιβραδύνουν την κίνησή τους. Και όπως ο Τσιολκόφσκι, ο Πελερέ προσκρούει μοιραία στο πρόβλημα των καυσίμων: Ρίχνεται στη μελέτη του υγρού οξυγόνου και χάνει τέσσερα από τα δάχτυλά του σε μία έκρηξη του υγρού τετρανιτρομεθανίου που δοκίμαζε στο εργαστήριό του.

Το 1912 δημοσιεύει την περίφημη διάλεξή του «Σκέψεις περί των αποτελεσμάτων της ελαφρύνσεως των κινητήρων» όπου κάτω από τον άνουσιο τίτλο εκθέτει επαναστατικές ιδέες. «Αλλ' η γαλλική επιστήμη είναι μία επιφυλακτική γρήνη που άπεχθάνεται την πρωτοπορία. Ο Πελερέ αναγκάζεται να ευνουχίσει το κείμενό του για να μην τραμάξει τους άρτιοσκληρωτικούς της Ακαδημίας.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΑ 150 ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ

Οι μεγάλες ιδέες της αστροναυτικής αναδύονται αβρόμητα παντού. Στις Ηνωμένες Πολιτείες ο μεγάλος πρόδρομος είναι ο Ρόμπερτ Γκόντφριντ, ένας ακούρατος πειραματιστής. Ένας άπιστος παραγωγικός εφευρέτης: Είναι ο άνθρωπος με τα 150 διπλώματα ευρεσιτεχνίας — χωρίς να υπολογίσουμε εκείνα που παραμένουν άπρηκτα και για τα όποια η χήρα του εισέπραξε πράσφατα από την αμερικανική κυβέρνηση το ποσό του ενός εκατομμυρίου δολαρίων.

Το 1926 ο Γκόντφριντ εκτοξεύει τον πρώτο πύραυλο με υγρά καύσιμα. Το 1932 προσθέτει ένα αυτόματο σύστημα γυροσκοπικού έλέγχου. Το 1935 στέλνει ένα πύραυλο 40 κιλών σε ύψος 2.750 μέτρων και λίγο αργότερα δοκιμάζει τον πρώτο πολυόροφο πύραυλο, μελετάει τις μαθηματικές βάσεις της προώθησής στο κενό, προσθέτει στους πύραυλους του ένα άλεξιπτωτο που ξεδιπλώνεται στο μέγιστο ύψος και κατεβάζει όμοια στο έδαφος ένα σάακο με επιστημονικά όργανα. Η Αμερική παρακολουθεί κατάπληκτη, χωρίς να καταλαβαίνει έντελώς τη σημασία αυτών των πειραμάτων. Αλλά παντού στις Ηνωμένες Πολιτείες σχηματίζονται όμιλοι πειραματιστών που προπορεύονται την εποχή του Διαστήματος. Σ' αυτούς, από το 1933 προστίθενται οι Γερμανοί πρόσφυγες που, διωγμένοι από το ναζιστικό καθεστώς καταφεύγουν στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Γιατί αυτή την εποχή η Γερμανία έχει αρχίσει να προπορεύεται στο δρόμο του Διαστήματος. Ο πρωτοπόρος της είναι ένας καθηγητής ρουμανικής καταγωγής, ο Χέρμαν Όμπερτ. Ανακαλύπτει κι αυτός τη μαγική φόρμουλα για την ιδώδη ταχύτητα του πυραύλου. Προτείνει, όπως ο Τσιολκόφσκι, τη χρήση του υγρού οξυγόνου και οξυγόνου για την προώθηση σε χαμηλά και μέτρια ύψη. Το σχέδιό του είναι ένας τρομερός πύραυλος V 2 στην έμβρυα κατάσταση. Η μόδα της αερωδυναμικής κατακτά τη Γερμανία και οι τεχνικοί προσπαθούν να την εφαρμόσουν σε κάθε μεταφορικό σκάφος της ξηράς, της θάλασσας και του αέρος. Οι πύραυλοι προσαρμόζονται πειραματικά σ' αυτόκινητα, στα πλοία,

στις μοτοσυκλέτες, στα ποδήλατα, ακόμα και στα πατίνια. Και κάθε μέρα οι διαβολικές μηχανές προκαλούν δυστυχήματα.

ΤΟ ΟΠΛΟ ΤΗΣ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ

ΣΤΟ Βερολίνο δημιουργείται ένας πυρήνας έρασιτεχνών του Διαστήματος και των πυραύλων, μία επιστημονική ομάδα που σε λίγα χρόνια πρόκειται ν' αναστατώσει τον κόσμο. Τα όνόματά τους, σήμερα πασίγνωστα, δεν έλεγαν τίποτα εκείνη την εποχή: Όμπερτ, Ένγκελ, Νέμπελ, Ρίντελ, Λέυ. Σ' αυτούς πρέπει να προστεθεί και το παιδί θαύμα, ο Βέρνερ φον Μπράουν. Τα πειράματά τους γίνονται σ' ένα γήπεδο στα περίχωρα του Βερολίνου, όπου οι έρασιτέχνες του διαστήματος μαζεύονται κάθε Κυριακή για να εκτοξεύσουν τις ρουκέτες τους. Αλλά με την έναρξη του πολέμου, τα πειράματα θα μεταφερθούν σ' αέραντα μυστικά εργαστήρια του Πενεμύντα, την κοιτίδα του τρομερού όπλου της απελπισίας του Χίτλερ: το «φερ-

γκελτουνγκσβάφε» (όπλο των αντιποίνων) που έγινε γνωστό στον κόσμο ως πύραυλος V2.

Μετά τον πόλεμο, αυτός ο πύραυλος θα είναι η αφετηρία όλων των προσπάθειών για την κατάκτηση του Διαστήματος. Γύρω του θα επιστρατεύθούν όλες οι επιστήμες για να τον τελειοποιήσουν μαθηματικά, αστρονομικά, φυσική, χημεία βιολογία, ηλεκτρονική, μεταλλουργική. Ο Βέρνερ φον Μπράουν, ο έμπνευστής του Πενεμύντε, κατέφυγε στην Αμερική χωρίς άλλες αποσκευές από την πείρα του. (Σήμερα, ως διευθυντής του αμερικανικού προγράμματος διαστημικών έρευνών εισπράττει ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες δολάρια το χρόνο). Άλλοι σοφοί του Πενεμύντε αιχμαλωτίστηκαν από τους Ρώσους. Έτσι, το σπέρμα του V 2 βρίσκεται στη βάση των σοβιετικών και των αμερικανικών επιτυχιών.

Τέσσερις άνθρωποι, εδώ και μερικές δεκαετίες, χάρισαν το Διάστημα στην ανθρωπότητα. Οξυοδόμησαν μία καινούργια επιστήμη. Άλλ' όπως το Διάστημα είναι άπέραντο, έτσι και η αστροναυτική δεν έχει τέλος.

Maëde'oli

Ο καπνός είναι υπεύθυνος για την ανησυχητική αύξηση των κρουσμάτων πνευμονικού καρκίνου. Και αν συμβαίνει αυτό, ποιά είναι η ουσία του καπνού που προκαλεί τον καρκίνο;

Οι καρκινολόγοι κατηγορούσαν άλλοτε τις πισσασφαλικές ουσίες και το άρσενικό. Τώρα είναι η σειρά του νικελίου... Το μέταλλο αυτό βρίσκεται σε άπειρολάχιστες ποσότητες σε όλα τα έδαφη και σε όλα τα φυτά, συμπεριλαμβανομένου και του καπνοφύτου. Συνδυασμένο με το ανθρακικό μονοξείδιο που δημιουργείται από την καύση του τσιγάρου, το νικέλιο σχηματίζει ενώσεις εξαιρετικά τοξικές και καρκινογόνες. Ο Αμερικανός δρ Σάντερμαν απέδειξε τις καρκινογόνες ιδιότητες των ενώσεων του νικελίου στα πειραματόζωα. Ωστόσο, τ' αποτελέσματα των έρευνών αμφισβητούνται από την ένωση των Αμερικανών καπνοβιομηχάνων που βεβαιώνουν ότι καμιά επιστημονική μελέτη δεν έχει αποδείξει μεχρι στιγμής τη σχέση μεταξύ καπνίσματος και καρκίνου.

Στη Γαλλία και στις Ηνωμένες Πολιτείες χιλιάδες αγριόπαπες πεθαίνουν κάθε χρόνο από τα σκάγια των κυνηγών. Άλλ' οι κυνηγοί σ' αυτή την περίπτωση δεν έχουν κανένα λόγο να περιφρονούνται για τη σκοπευτική τους δεινότητα: Οι πάπιες πεθαίνουν επειδή καταπίνουν τα σκάγια που βρίσκουν στο έδαφος.

Το μολύβι συσσωρεύεται στο πεπτικό τους σύστημα και προκαλεί την αβρόσθεια των τυπογράφων, που είναι συχνά θανάσιμη. Μόνο που οι πάπιες δεν έχουν κοινωνικές ασφάλειες.

Ένας σταθμός ηλεκτροπαραγωγής που πρόκειται να εγκατασταθεί στο νησί του Μαυριτίου θα λειτουργεί με τη δύναμη των κυμάτων του Ινδικού Ωκεανού. Ωρισμένες βραχώδεις ακτές του νησιού δέρονται μέρα νύχτα, όλο το χρόνο, από τα κύματα που φτάνουν σε ύψος τεσσάρων μέτρων. Αυτή η τεράστια δύναμη θα χαλινάγεται καταλλήλως για να μετατραπεί σε ηλεκτρισμό. Το νερό που ύψωνεται σε τέσσερα μέτρα θα γεμίζει μεγάλες δεξαμενές και θα αφήνεται να κυλάει και πάλι προς τη θάλασσα από ειδικές σωληνώσεις. Η όρμη του νερού που επιστρέφει στη θάλασσα θα κινεί τις ηλεκτρογεννήτριες.

Για να εκτελέσει χειρουργικές επεμβάσεις στα λεπτότερα αίμοφόρα άγγεια του οργανισμού μας — τα τριχοειδή αγγεία — ο Αμερικανός χειρουργός δρ Γιάκομπσον χρησιμοποιεί ένα ανυστερί συνδυασμένο με μικροσκοπείο. Αυτό το νέο υστέρη επιτρέπει την εκτέλεση επεμβάσεων επί αίμοφόρων αγγείων με διάμετρο όχι μεγαλύτερη των τριών χιλιοστών. Το όργανο αυτό χρησιμοποιείται επίσης και για τις χειρουργικές των στεφανιαίων αρτηριών που αρδεύουν την καρδιά.

ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ στη πολυσύνδετη Γιουγκοσλαβία

ΕΝΑ ΑΠΙΘΑΝΟ ΜΙΓΜΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΩΝ

Η Γιουγκοσλαβία, ένα όμοσπονδιακό κράτος που αποτελείται από 12 ανεγνωρισμένες μειονότητες, με δυο αλφάβητα, τέσσερις επίσημες γλώσσες και τρεις θρησκείες, είναι η πιο πολυσύνθετη χώρα της Ευρώπης. Με ποιό θαύμα διατηρείται σε αδιάσπαστη συνοχή το άπιθανο αυτό μίγμα; Ο Γάλλος συγγραφέας Μισέλ Ραγκόν μάς δίδει εδώ τις έντυπώσεις του από ένα ταξίδι στη χώρα του Τίτο.

ΕΦΤΑΣΑ από την Ελλάδα με το νυχτερινό τρένο, ένα τρένο που σερνόταν ανάμεσα στα βουνά με άπιαστη βραδυτητα. Ο πρώτος μου σταθμός ήταν τα Σκόπια, πρωτεύουσα της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας. Το κεφάλι μου ήταν ακόμα γεμάτο ελληνικές εθικές, όπου οι άσπιλης λευκότητος αρχαίοι ναοί γειτονούν με τις μικρές βυζαντινές εκκλησίες που φυτρώνουν στο έδαφος σ' αβύσσους γροθιές. Ήμουν ακόμα θαμπωμένος από το ελληνικό φως, μαγεμένος από τη γλυκιά ζωντάνια που νοιώθει κανείς σ' αυτή τη χώρα την τόσο φτωχή, που περιγράφει τόσο καλά ο Χένρυ Μίλλερ στον «Κολοσό του Μαρουσιού».

Σκόπια: Αυτός ο μικρός επαρχιακός σταθμός είναι τα Σκόπια; Βρέχει. Ο ουρανός είναι γκρίζος. Βρισκόμαστε πολύ μακριά από την Ελλάδα. Η Ελλάδα είναι εδώ δίπλα, η ελληνική Μακεδονία είναι ακριβώς πίσω μου, και ξαφνικά φτάνω σ' έναν άλλο κόσμο. Βρισκόμαι στην Τουρκία. Λες και το τρένο ταξιδεύει προς την Ανατολή και όχι προς το Βορρά. Μόλις μπαίνω στο σταθμό, ένα ρακένδυτο πλήθος όρμαει επάνω μου για να μεταφέρει τις αποσκευές μου. Τα παιδιά είναι ξυπόλητα, παρό το τσουχτερό κρύο. Φωνάζω ένα σαραβαλιασμένο ταξί που σκαμπανεβάζει στο λιθόστρωτο, έτοιμο να διαλυθεί. Μύγες. Το πεινασμένο αυτό πλήθος που με κυττάζει, μου θυμίζει τις μύγες. Κι' εγώ, ένας ξένος ζεστό ντυμένος, ασυνήθιστη εμφάνιση σ' αυτή τη χαμένη χειμωνιάτικη πολιτεία, είμαι η ανέλπιστα λεία, ένα κομμάτι κρέατος ριχνμένο στο δρόμο, πάνω στο οποίο ξεχύονται οι μύγες. Άλλά, πρέπει να το διευκρινίσουμε, ο φτωχός αυτός κόσμος δεν ζητιανεύει. Οι Γιουγκοσλάβοι, εκτός από μερικούς τσιγγάνους, δε ζητιανεύουν ποτέ. Αγινίζονται μονάχα να κερδίσουν μερικές δεκάρες με την εργασία τους.

ΜΙΑ Μακεδονία είναι ένα μίγμα ανθρώπων πραγματών. Η γεωγραφική Μακεδονία είναι ένα μίγμα λαών που δεν έχουν τίποτα το κοινό εκτός από τη φτώχεια τους. Θα συναντήσουμε εκεί Σλάβους, Τούρκους που δεν έφυγαν με τα στρατεύματα του σουλτάνου που νικήθηκε από τους Σέρβους (άποιομένοι 259.235 Τούρκοι στη Γιουγκοσλαβία), Τσιγγάνους που δεν είναι νομάδες αλλά ζουν συγκεντρωμένοι στα δικά τους χωριά (84.713), Άλβανούς που άποτελούν στη Γιουγκοσλαβία ένα υποπρωτεταριάτο

Νέοι και κορίτσια του Μαυροβουνίου

ανάλογο με τους Βορειοαφρικανούς της Γαλλίας και αριθμούν μίαν ανησυχητική μειονότητα 754.000 ανθρώπων. Υπάρχουν τέλος και οι Βούλγαροι (61.708). Αυτή η Μακεδονία δίνει μια εικόνα του συνόλου της Γιουγκοσλαβίας, αλλά προς το χειρότερο. Γιατί η Γιουγκοσλαβία είναι η πιο πολυσύνθετη χώρα της Ευρώπης. Έχει τέσσερις επίσημες γλώσσες: τη σερβική, την κροατική, τη σλοβενική και τη σλαβομακεδονική. Η σερβική και η κροατική είναι σχεδόν ίδιες, αλλ' η σερβική γράφεται με κυριλλικούς χαρακτήρες και η κροατική με λατινικούς. Υπάρχουν λοιπόν δυο αλφάβητα και τέσσερις γλώσσες, στις οποίες πρέπει να προστεθούν τα γλωσσικά ιδιώματα των μειονοτήτων, Τσιγγάνων, Τούρκων, Άλβανών, Ούγγαρων (υπάρχουν 500.000 Ούγγροι στη Γιουγκοσλαβία και 84.000 Σλοβάκοι, 60 χιλιάδες Ρουμάνοι, 60 χιλιάδες Γερμανοί, 30 χιλιάδες Ιταλοί, 34 χιλιάδες Τσέχοι, 12 χιλιάδες Ρώσοι).

Για να περιπλέξει ακόμα περισσότερο τα πράγματα, ο Τούρκος κατακτητής, εγκαταλείποντας τη χώρα, άφησε πίσω του τα σπέρματά του θρησκευτικού διχασμού άμετρητα μουσουλμανικά τεμένη γεμάτα πιστούς. Η μωαμεθανική θρησκεία διατηρείται ακόμα ζωνή στη Γιουγκοσλαβία. Οι Άλβανοι, οι Τσιγγάνοι, οι Σλαβομακεδόνες, οι Μαυροβούνιοι, οι Βόσνιοι είναι όλοι Μουσουλμάνοι. Άλλά και πριν από την τουρκική κατάκτηση, η κατάρρευση της βυζαντινής αυτοκρατορίας είχε αφήσει τους χριστιανούς Γιουγκοσλάβους δι-

χασμένους σε όρθόδοξους και καθολικούς. Η Γιουγκοσλαβία, λοιπόν, είναι ένα όμοσπονδιακό κράτος που αποτελείται από έξι δημοκρατίες και δώδεκα ανεγνωρισμένες μειονότητες, με δυο αλφάβητα, τέσσερις επίσημες γλώσσες και τρεις θρησκείες. Με ποιά θαύμα διατηρείται σε αδιάσπαστη συνοχή το άπείθανο αυτό συνονθύλευμα; Το θαύμα αυτό λέγεται Τίτο. Πριν απ' αυτόν, οι καθολικοί και οι όρθόδοξοι αλληλοσκοτώνονταν, όταν δε συμμαχούσαν για να εξολοθρεύσουν τον άπιστο Μουσουλμάνο. Και οι έξι δημοκρατίες ήταν στην πραγματικότητα πολεμοχαρή κρατίδια που καραδοκούσαν μια ευκαιρία για να ριχθούν κατά του γείτονά τους ή ν' άποσχισθούν από την όμοσπονδία. Άλλωστε, υπό το μοναρχικό καθεστώς, η Γιουγκοσλαβία ήταν μόνο κατ' όνομα

στην ένδοξη που είναι απαραίτητη τόσο για την οικονομική της ανάπτυξη, όσο και για την πολιτική της σταθερότητα.

ΤΑ ΤΖΑΜΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΑΚΟΜΑ

Α ΣΦΑΛΛΩΣ οι τοπικές αυτές ιδιομορφίες ένθουσιάζουν τους τουρίστες και δεν είναι συμπτωματικό το γεγονός ότι η Γιουγκοσλαβία, μαζί με την Ισπανία, είναι η χώρα που δέχεται τα περισσότερα τουριστικά καραβάνια. Στην Ισπανία, υπάρχουν οι τσέρτες, οι Τσιγγάνοι, τα έρημα παλάτια των Μαυριτανών, ή σχεδόν αφρικανική άτμόσφαιρα. Στη Γιουγκοσλαβία, τα τζαμιά λειτουργούν ακόμα. Οι Τσιγγάνοι, με τα φαρδιά τους πανταλόνια, θυμίζουν πίνιακες του Ντελα-

φοράει το ίδιο κάλυμμα, σημάδι άναγνωρίσεως αλλά και φυλετικού διαχωρισμού.

Και το παζάρι του Σεράγιεβο, με τα μπαχαρικά και τους τουρκικούς μιλους του καφέ, τις ξυλινές μακρυνές πιπές, τα φρούτα, τα ύφασματα... Αυτά τα μεσαιωνικά μαγαζάκια των τσαγκαρών και των γανωματιζών. Αυτός ο μουσουλμανικός όχλος που θυμίζει τους οχλους της Τεχεράνης... Αυτά τ' άναριθμητα τζαμιά που ύψωνουν τους μινारेδες τους στον ούρανο. Αυτά τα βουνά που περιβάλλουν την πόλη, τη σφιγγουν απ' όλες τις πλευρές... Ο ξενος χάνει τα νερά του. Νομίζει ότι βρίσκεται εκατοντάδες χιλιόμετρα πέρα από τη Βενετία και τη Ρώμη, που ώστόσο δεν απέχουν παρά λίγες ώρες με το τραίνο. Άλλ' ακόμα και το Βελιγράδι και το Ζάγκρεμπ είναι τόσο μακριά...

Η Τουρκία έχει θέσει την άνεξίτηλη σφραγίδα της στις νοτιες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας. Στο Βορρά (Σερβία, Κροατία, Σλοβενία) δρσκουμε τη σφραγίδα της αλυστριακής έπιρροής. Έπι αιώνες η Γιουγκοσλαβία υπήρξε η εύκολη λεία των γειτονών της. Η Δαλματία λεηλατήθηκε από τους Ιταλούς και οι ακτές έχουν υποστεί μία ιταλική επίδραση που γίνεται ακόμα αισθητή. Στο Βελιγράδι σωζεται ακόμα ένα σημείο συγκινητικό για τον έρασιτέχνη της Ιστορίας και της πολιτικής γεωγραφίας. Είναι το λεγόμενο «Κάστρο». Ένα παλιό φρούριο πάνω σ' ένα λόφο. Μπροστά του απλώνεται μία τεράστια πεδιάδα, όπου σμίγουν ο Σαυος και ο Δούναβης.

Από την Ελλάδα ως το Βελιγράδι, βουνά και πάλι βουνά. Το Κάστρο είναι χτισμένο ακριβώς στο σημείο που τελειώνουν τα βουνά και αρχίζει η άπεραντη πεδιάδα της Κεντρικής Ευρώπης, μία πεδιάδα που συνεχίζεται ως την Ουγγαρία και φτάνει πέρα από την Ούκρανία. Έπι αιώνες, όλες οι εισβολές προς τη δυτική Ευρώπη συγκρούσθηκαν μ' αυτό το Κάστρο του Βελιγρτίου. Ακόμα και οι Τούρκοι δεν μπόρεσαν να πάνε πιο πέρα. Γιατί πιο πέρα απλώνεται η πεδιάδα και οι εισβολείς θα έπρεπε να προχωρήσουν ακάλυπτοι σε άνοιχτο έδαφος.

Όταν βρίσκεται κανείς στο Βελιγράδι ή στο Ζάγκρεμπ, ή ακόμα και στη μαγευτική Λουμπλιάνα, πολύ γρήγορα ξεχνάει ότι λίγο πιο κάτω είναι τα Σκόπια και το Σεράγιεβο. Βρίσκεται σε μίαν άλλη χώρα, σε μίαν άλλη ήπειρο, όχι πια η Ασία. Υπάρχουν οι σχετικές άνεσεις, υπάρχει μία έντονη πνευματική ζωή, και οι διαβάτες στους δρόμους δε διαφέρουν πολύ από τους διαβάτες της Βιέννης ή της Βουδαπέστης. Ο γιουγκοσλαβικός Βορράς άπορροφάται από την κεντρική Ευρώπη, χωρίς να ξεχνάει πως είναι πρό πάντως σλαβικός. Ούτε άνατολίτικη, άτμόσφαιρα, ούτε μουσουλμάνοι. Άλλ' αυτός ο γιουγκοσλαβικός Βορράς έχει πίσω του μία ούρα που η άκρη της σέρνεται στο Βόσπορο, μία ούρα που το βάρος της έμποδίζει τον ταχύ βηματισμό της πρόδου. Κάποτε ίσως η βόρειο Γιουγκοσλαβία αισθάνεται την ανάγκη να κόψει αυτή την άπόφυση που τη βαρύνει, να έγκαταλείψει στη μοίρα του αυτό τον καθυ-

Χωρικές από την περιοχή των Σκοπίων, με τις έθνικές τους φορεσιές.

στερημένο πληθυσμό του Νότου που ζει στο 15ο αιώνα, τη στιγμή που ο Βορράς άγωνίζεται να ξεπεράσει το 19ο αιώνα. Άλλ' ο Βούλγαρος και ο Άλβανός καραδοκούν αυτή τη στιγμή της έγκαταλείψεως, για να ξεφυτρώσουν στα νότια σύνορα της Γιουγκοσλαβίας.

ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΣ άποκομίζει άντιφατικές εικόνες από τη σύγχρονη Γιουγκοσλαβία. Στο Ζάγκρεμπ θα μάς μιλήσουν για τον ούρανοξύστη και για την παλιά συνοικία. Η παλιά συνοικία είναι το αυστριακό παρελθόν. Ο ούρανοξύστης, που συναγνίζεται το καμπαναριό της νεογοττικής έκκλησίας, είναι το παρόν. Άλλ' αυτός ο περίφημος «ούρανοξύστης» του Ζάγκρεμπ δεν είναι παρά ένα ψηλό σπίτι και πρέπει να ταξιδέψει κανείς δυτικά, προς το Μιλάνο της Ιταλίας, για να συναντήσει τους πρώτους άληθινους ούρανοξύστες. Στο Βελιγράδι, κάθε δράδυ γύρω στις έξι ή έφρα, η τροχαία κυκλοφορία διακόπτεται στον κεντρικό δρόμο. Το πλήθος συγκεντρώνεται εκεί για το «σουλάτσο». Οι άνθρωποι δεν περπατάνε πολύ. Συζητούν κατά πικνές ομάδες. Για τί συζητούν, για την άγροτική μεταρρύθμιση; Για το μαρξισμό; Για τον Μιλοβάν Τζίλας; Για την Έρυθρά Κίνα; Κάθε έλλο. Συζητούν για το ποδόσφαιρο.

Άσφαλώς πολλοί θα χαμογελάσουν με κακεντρέχεια γι' αυτή τη διαίσθηση, άλλ' είναι γεγονός ότι, αν η Γιουγκοσλαβία παραμένει στη χορεία των πιδόπαναπύκτων κρατών της Ευρώπης — πράγμα που τοποθετεί αυτή τη σοσιαλιστική χώρα στο ίδιο επίπεδο με την Πορτογαλία — αυτό συμβαίνει κατά μέγα μέρος έπειδι η πληθυσμός

της έχει χάσει το σοσιαλιστικό του ένθουσιασμό. Έγινε μία μεγάλη προπαγάνδα μετά την άπελευθέρωση, άλλ' η συλλογική πίστη σ' ένα καλύτερο μέλλον — ή πίστη αυτή έκανε θαύματα στο Ισραήλ κι έπέτρεψε σ' αυτή τη χώρα να φτάσει στο σημερινό της επίπεδο ξεκινώντας από το μηδέν — ή πίστη φαίνεται πως έχει σβήσει έντελώς στη Γιουγκοσλαβία. Η άγροτική μεταρρύθμιση δεν είναι τώρα παρά μία άνάμνηση. Η γή, κατακερματισμένη σε μικροσκοπικούς γεωργικούς κλήρους, δεν μπορεί ν' άνταποκριθεί στις άνάγκες μίας χώρας που θέλει να μπει στον αιώνα της διομηχανίας. Η θρησκεία, τουλάχιστον ο καθολικισμός στην Κροατία, άνακτά το χαμένο έδαφος. Και για πρώτη φορά τον περασμένο χρόνο, τα χριστουγεννιάτικα έλσα έκαναν και πάλι την εμφάνισή τους στους δρόμους. (Ο Τίτο είχε προσπαήσει με διάφορες άπαγορεύσεις να έξαφανίσει τις Χριστουγεννιάτικες παραδόσεις).

Η έργάσιμη μέρα είναι μοιρασμένη έτσι, ώστε ο έργάτης να μπορεί ν' άφιερώσει ώρισμένες ώρες στην πνευματική του καλλιέργεια. Η έργασία τελειώνει στις δυο μετά το μεσημέρι. Άλλ' οι έργάτες είναι τόσο κακοπληρωμένοι, ώστε προτιμούν ν' άφιερώνουν το άπόγεμά τους σε μία πρόσθετη «άνεπση» έργασία. Στην Ελλάδα βλέπουμε στην κεντρική άγορά των Αθηνών, έργάτες που περιμένουν όρθιοι με τα εργαλεία τους στο χέρι (πριόνια, τσεκούρια, πινέλλα κτλ.). Είναι οι άνεργοι που περιμένουν ν' άπρίσουν κανένα σπίτι. Μπορεί να μισθώσει κανείς έναν έργάτη στην άγορά για λίγες ώρες. Αυτό το τερατώδες θέαμα μπορεί να δώσει άφορμή να γραφούν μερικές ώραιες σελίδες για τις άσυναρτησίες του καπιταλιστικού συστήματος, άλλ' όταν βλέπει κανείς το ίδιο θέαμα

στο Βελιγράδι, πρωτεύουσα μίας λαϊκής δημοκρατίας, το πράγμα γίνεται άκατανόητο. Το λιγώτερο που μπορεί κανείς να ζητήσει από ένα σοσιαλιστικό καθεστώς είναι η έξασφάλιση έργασίας για όλους.

Αν άναφέρουμε αυτό το πρόβλημα στους Γιουγκοσλάβους κομμουνιστές, θα λάβουμε την άπάντηση ότι, σε σύγκριση με την προπολεμική περίοδο και ύπολογίζοντας τις καταστροφές της ναζιστικής κατοχής, η Γιουγκοσλαβία έχει κάνει ένα μεγάλο βήμα προς τα έμπρός. Αυτό είναι πιθανό. Άλλ' έπειτα από δεκαπέντε χρόνια σοσιαλισμού θα μπορούσε κανείς να περιμένει άποτελέσματα πιο έντυπωσιακά.

ΤΟ ΧΑΟΣ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΕΣ της Γιουγκοσλαβίας, πάντα συγκινητικές... Τσιγγάνικες όρχήστρες στα καφενεία, αυτές οι τσιγγάνικες όρχήστρες που στο ρυθμό τους χορεύει όλη η κεντρική Ευρώπη... Τούρκοι με τουρμπάνια, σταυροπόδι στο δρόμο χαϊδεύουν την προβιά ενός προβάτου που περιφέρεται σε μεγάλο σκυλί... Γυναικές με φούστες κεντητές, που έργάζονται ως κηπουροί στις πλατείες, ή και ως έργάτριες στα έργα όδοποιίας (αυτό είναι το τίμημα της έξισώσεως των φύλων στις υπανάπτυκτες χώρες)... Το Ντουμπρόβνι, πόλη μουσείο πασίγνωστη στους τουρίστες της δαλματικής άκτής, που δε θα παραλείψουν έπίσης να έπισκεφθούν τις έκδολες του Κοτόρ... Η Όχριδα με τις νωπογραφίες της, αυτή τη μακεδονική ζωγραφική χαμένη στα όρεινά μοναστήρια, όπου συχνά δεν άπομένει παρά ένας μοναχός. Όταν πεθαίνει κι' ο τελευταίος, το κράτος μετατρέπει το μοναστήρι σε

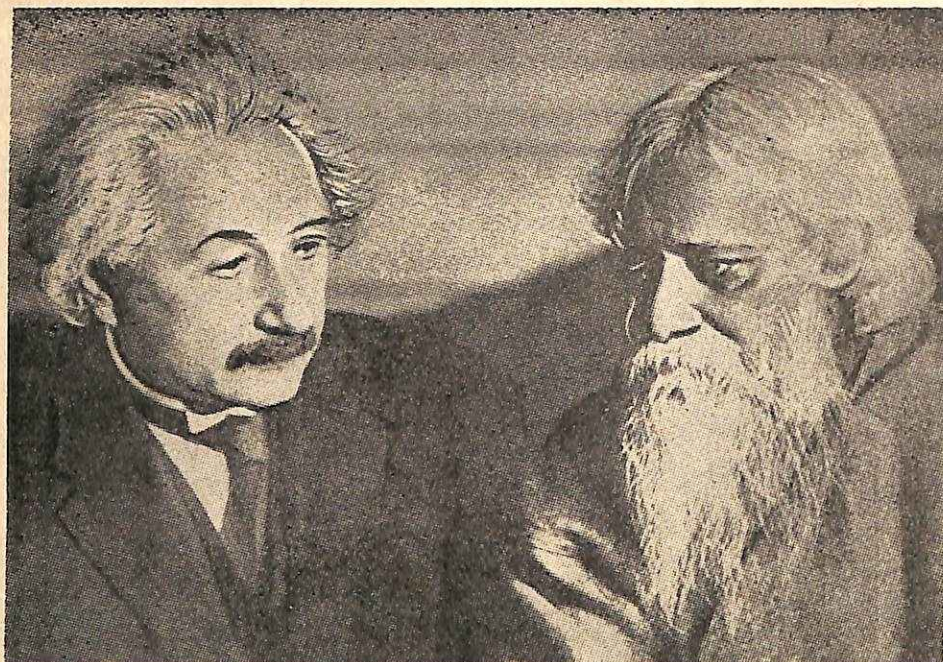
Ένα μοναστήρι στις βραχώδεις όχθες της λίμνης Όχριδας, που εξέλιχεται σε σημαντικό τουριστικό κέντρο της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας

όμοσπονδιακό κράτος. Στην πραγματικότητα, οι Σέρβοι ήταν το κυρίαρχο έθνος που καταπίεζε, λίγο ή πολύ, τις μειονότητες. Υπό το σοσιαλιστικό καθεστώς του Τίτο, κάθε μειονότητα είναι άυτόνομη και κάθε δημοκρατία είναι άνεξάρτητη και, θεωρητικά, έχει άκόμα και το δικαίωμα ν' άποχωρήσει από την όμοσπονδία. Το κομμουνιστικό κόμμα, και ιδίως η προσωπικότητα του Τίτο συνδέουν αυτές τις δημοκρατίες. Αυτό είναι μία μεγάλη πρόοδος σχετικά με την προπολεμική κατάσταση, άλλ' όπωσδήποτε δεν φαίνεται ν' άποτελεί μία λύση. Ξέρουμε, δέβαινα, πως η Έλβετία με τους τρεις λαούς και τις τρεις γλώσσες και το σύστημα των καντονιών, δεν υποφέρει από έσωτερικές διαιρέσεις. Άλλ' η Γιουγκοσλαβία είναι περίπου έξη φορές μεγαλύτερη από την Έλβετία και ξέρουμε ότι μονάχα οι μικρές χώρες είναι εύκολοκοιάνητες. Έίτε το θέλουμε είτε όχι, ο κόσμος βαδίζει προς την ένότητα, έστω και διά της τεθλασμένης. Μία χώρα που ένθαρρύνει ή τουλάχιστον άγνοεί τη γλωσσική διαίρεση και τις διαφορές της γραφής και των έθιμών, μία χώρα που ένισχύει τον τοπικιστικό πατριωτισμό, δεν μπορεί να φτάσει

κρουά. Τέτοιες εικόνες δε βρίσκει κανείς ούτε στην Ισπανιούλ. Η Τουρκία έχει έκσυγχρονισθεί, αλλά στα Σκόπια ή στο Σεράγιεβο βρίσκουμε ακόμα την παλιά Τουρκία. Όπως για να βρεί κανείς την παλιά Κίνα, που έχει έξαφανισθεί από το Πεκίνο πρέπει να πάει στη Φορμόζα και στο Χόγκ Κόγκ, έτσι και ο τουρίστας που ταξιδεύει στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, στη Βοσνία και την Έρζεγοβίνη, στο Μαυροβούνιο, έχει την έντύπωση ότι κινείται στο χώρο της Μέσης Άνατολής.

Στα Σκόπια συναντάμε ακόμα τα καραβάνια των κάρρων που σέρνονται από μικρόσωμα άλογα στη λάσπη των χαλασμένων δρόμων. Σ' αυτά τα κάρρα οι Σκιπετάροι (Άλβανοί) ταξιδεύουν οικογενειακά. Είναι αυτά τα καραβάνια των μεταναστών που έρχονται από τα βάθη των αιώνων. Οι πρόγονοί τους που ήρθαν από την Ασία θα χρησιμοποιούσαν άσφαλώς τα ίδια άμάξια με τις συμπαγείς ξύλινες ρόδες, τα ίδια μικρόσωμα άλογα. Ίσως μάλιστα να φορούσαν την ίδια παράξενη λευκή κωνική σκούφια που είναι το χαρακτηριστικό σημάδι του Άλβανού. Παντού όπου βρίσκεται ο Σκιπετάρος θα

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Ο Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ με τον Αϊνστάϊν, το 1930

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ

Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΦΙΛΟΙΕΧΝΟΥ

Ο ΤΑΓΚΟΡ είναι μια από τις λίγες προσωπικότητες κι' ο μόνος ποιητής του αιώνα μας που απέκτησε θρυλική παγκόσμια φήμη όσο ζούσε και επηρέασε βαθειά την πνευματική και πολιτιστική ζωή όχι μόνο της χώρας του, αλλά γενικότερα της ανθρωπότητας. Σήμερα ο θρύλος που είχε δημιουργηθεί γύρω του έχει χάσει κάτι από τη δύναμή του, αλλά το έργο του μένει κι' εξακολουθεί να ακτινοβολεί. Και η εκατοετηριδα από τη γέννησή του απέκαλυψε ξαφνικά, με όσα γράφθηκαν μ' αυτή την ευκαιρία, ότι η καλλιτεχνική κληρονομιά του Ινδού ποιητή είναι πάντοτε πολύτιμη και ότι η αξία της γίνεται στερεώτερη με το πέρασμα του χρόνου. Πραγματικά, καλύτερα από κάθε άλλο σύγχρονο, ο Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ, ο ποιητής της Βεγγάλης, έχει ενσάρκωσε την ψυχή της ευρωπαϊκής ανωγενήσεως, που έχει επιτρέψει τον πλουτισμό της προσωπικότητας, την πλατειά ανάπτυξη όλων των πλευρών του ανθρωπίνου πνεύματος. Στον Ταγκόρ η αναγέννηση αυτή συνδυαζόταν με εξαιρετική ήθικη και πνευματική δύναμη, μ' ένα διενθισμό που αγκαλιάζει όλην την ανθρωπότητα, με μια καθα-

λικότητα που έκλεινε όλη τη δημιουργία. «Θεέ — έχει γράψει — μ' έχεις κάνει άπειρο, γιατί έτσι θέλησες. Το εύθραστο σκεύος της ζωής μου το άδειασες και το γέμισες πολλές φορές». Τα λόγια αυτά είναι η διαθήκη του Ταγκόρ, ο γεμάτος ευγνωμοσύνη και ρετισμός του στην «Τζιβάν Ντεβάτα», στη ζωική δύναμη, που τη βρίσκουμε ένστικτωσή με τόσο λάμψη σε μερικά από τα ποιήματά του. Και τα λόγια αυτά δεν είναι άδεια, μάταια. Με φάσεις αδιάκοπης δημιουργίας, σε μια πλατειά προοπτική καινοτομιών και επιτευγμάτων που αναγγέλλουν πάντοτε νέα ξεκινήματα, ο Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ, ως το θάνατό του σε ηλικία 80 χρόνων, είχε τη δύναμη να εκφράζει χωρίς την παραμικρή ποτέ κούραση τη μεγαλοφυΐα του. Ένα ελάχιστο μόνο μέρος της λογοτεχνικής παραγωγής του μπόρεσε να μεταφραστεί ικανοποιητικά και να βρεί την κατάλληλη μορφή σε ξένες γλώσσες και αυτό είναι ισχυρότατο κατανοητό. κανένας άλλος ποιητής ίσως όσο ο Ταγκόρ δε χάνει περισσότερο στη μετάφραση. Γιατί τα ποιήματά του είναι προ πάντων μουσική. Η πυκνότητά

Ολόκληρος ο κόσμος γιορτάζει έφέτος, μαζί με την Ινδία, τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ, του μεγάλου ποιητή που το έργο του έχει μεταφρασθεί στις περισσότερες γλώσσες κι' έχει ασκήσει βαθειά επίδραση στη σκέψη της περασμένης γενιάς. Ο Ταγκόρ είναι αδιαφιλονίκητα η ωραιότερη έκδηλωση του Ινδικού πνεύματος και πολιτισμού και μια από τις γοητευτικές φυσιογνωμίες του αιώνα μας.

τους, η εσωτερική αρμονία τους ξεθωιάζουν, φτωχαίνουν στα χέρια και του ικανότερου ακόμα μεταφραστή. Το ίδιο μπορεί να ειπωθεί ακόμα και για τα πεζογραφήματά του, που συνδυάζουν βαθειά σκέψη με πλατειά διακοσμητικά «έμφε» και που δεν διαφέρουν και τόσο πολύ από τα ποιήματά του.

ΕΝΑ ΤΕΡΑΣΤΙΟ ΕΡΓΟ

Τα ποιήματα του έργου, στα οποία περιλαμβάνονται και έμμετρα δράματα, γεμίζουν επάνω από εκατό τόμους. Είναι μια τεράστια σε όγκο δημιουργία, μοναδική ίσως στον κόσμο. Ο Ταγκόρ έχει γράψει περισσότερα από χίλια τραγούδια, που ένα μεγάλο μέρος τους τα είχε μελοποιήσει ο ίδιος — γιατί δεν ήταν μόνο ποιητής και πεζογράφος, αλλά και μουσικός και ζωγράφος — και που έχει γίνει δημοφιλής στην Βεγγάλη, όπου έχουν ενσωματωθεί αδιάσπαστα στην πνευματική και καλλιτεχνική της ζωή. Τα τραγούδια του αυτά είναι σήμερα η λαϊκή ποίηση της Βεγγάλης: είναι πραγματικά, σχεδόν αδύνατο να βρεί κανένας σήμερα στη μεγάλη αυτή περιοχή της Ινδίας άνδρα ή γυναίκα που να μην ξέρει απ' έξω μερικά τραγούδια του Ταγκόρ. Ένα απ' αυτά έχει γίνει ο εθνικός ύμνος της Ινδίας όταν η χώρα αυτή απέκτησε την ανεξαρτησία της — το «Τζάνα Γκάνα Μάνα». Και δεν περνά μέρα χωρίς ο ραδιοφωνικός σταθμός της Ινδίας να μεταδώσει ένα τραγούδι του Ταγκόρ. Δεν υπάρχει ίσως παράδειγμα άλλου ποιητή που να έχει γίνει όπως ο Ταγκόρ, όχι μόνον ο εθνικός, αλλά και ο

λαϊκός ποιητής της χώρας του.

Τα μπαλλέτα του, που χαρακτηρίζονται βαθειά από την επίδραση του λαϊκού θεάτρου, παίζονται σ' ολόκληρη την Ινδία. Μια ώριμη εποχή ο ίδιος ο Ταγκόρ εμφανιζόταν στη σκηνή και έδειχνε ότι είχε μεγάλο υποκριτικό ταλέντο. Και τώρα, στον έορτασμό των εκατό χρόνων από τη γέννηση του — έορτασμό που άρχισε στις 6 Μαΐου και θα συνεχισθεί ως το φθινόπωρο — αναρίθμητα θέατρα των Ινδιών δίνουν παραστάσεις των μπαλλέτων του με αφάνταστη κοσμοσυρροή.

Μολονότι προ πάντων ποιητής — έτσι τον ξέρει όλος ο άλλος κόσμος έξω από την Ινδία — ο Ταγκόρ είναι συγγραφέας πολλών μυθιστορημάτων που ξεχωρίζουν με την εξαιρετική τους ποιότητα. Μερικές από τις νουβέλλες του, που βασίζονται σε πολύ ανθρώπινες αξίες, έχουν ήδη γίνει κλασικές και είναι από τα παγκόσμια άριστο γήματα του λογοτεχνικού αυτού είδους. Όλα τα μυθιστορήματά του δεν έχουν, βέβαια την ίδια σημασία κι' αξία, όλα όμως αποτελούν σταθμούς στην εξέλιξη της βεγγαλικής γλώσσας. Και όλα είναι αξιόλογα για τη ζωντάνια και την παραστατικότητα των περιγραφών τους, για το βάθος του ρεαλισμού τους για την ευαίσθητη κατανόηση της Ινδικής ζωής. Τα μυθιστορήματα «Γκόρα», «Σεσέρ Καμπίτα» («Αποχαιρετισμός στους φίλους») και «Γιογκαγιόγκ» («Ένωση και χωρισμός») διαφέρουν όσο είναι δυνατό μεταξύ τους και στη μορφή και στο περιεχόμενο: το «Γκόρα» είναι μια επιβλητική έκκληση στην αδέλφωση και στην ανεκτικότητα, το «Σεσέρ Καμπίτα» είναι μια ύπεροχη έρωτική ιστορία που πάλλεται από πάθος και το «Γιογκαγιόγκ» είναι μια λεπτότατη σπουδή χαρακτήρος.

Όταν πλησίαζε τα έβδομηντα του χρόνια — και ήταν ήδη παγκόσμια γνωστός, με φήμη που λίγιο σύγχρονοί του μπορούσαν να διεκδικήσουν — ο Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ άρχισε να ζωγραφίζει, σχεδόν τυχαία, και πέτυχε πάλι τη μεγαλύτερη επιτυχία. Το ζωγραφικό ύφος του ήταν ουσιαστικά προσωπικό. Έριχνε τις ιδέες του στον πίνακα αυτόσχεδιάζοντας σχέδιο και χρώματα. Οι πίνακες του Ταγκόρ, που είχαν εκτεθεί στο Παρίσι και σε πολλές μεγάλες πόλεις του δυτικού κόσμου, είχαν προκαλέσει παντού ειλικρινή θαυμασμό και έγιναν δεκτοί θερμότατα και με κολακευτικώτατα λόγια από τους πιο γνωστούς και έγκυρους τεχνοκρίτες.

Σημαντικώτατα είναι επίσης τα πολυάριθμα δοκίμια του για θέματα λογοτεχνικά, κοινωνικά, παιδαγωγικά και πολιτικά. Τα δοκίμια αυτά αποκαλύπτουν ότι ο Ταγκόρ είχε βαθιές ρίζες τόσο στην Ανατολή, όσο και στη Δύση. Ο Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ επιδιώκει μια σύνθεση ανάμεσα στις πατροπαράδοτες Ινδικές αξίες και στις υλιστικές αντιλήψεις που προέρχονταν από το εξωτερικό και που η επίδρασή τους ήταν μεγάλη. Μολονότι, βαθύτατα πατριώτης — η ανεξαρτησία της πατρίδας του, αποικίας τότε της Αγγλίας, ήταν ένα από τα όνειρα της ζωής του, που δεν έζησε να ιδεί την πραγματοποίησή του — ήταν αποκα-

λυπτα αντίθετος στον εθνικισμό με τη στενή σημασία του. Η Ινδία, είχε διακηρύξει πολλές φορές, υπήρξε το έδαφος όπου συναντήθηκαν διάφοροι πολιτισμοί: στο Ινδικό έδαφος, από αιώνα σε αιώνα, οι πολιτισμοί αυτοί συγχωνεύονται και αποκτούν τελικά μιν αβυσθητική ένότητα. Κατά τον Ταγκόρ, η διαδικασία αυτή πρέπει να συνεχισθεί και σήμερα. Το πνεύμα της Ινδίας έχει εκφραστεί με τη συγκεκριμένη εφαρμογή της αρχής της ένότητας στην ποικιλία. Υπάρχει σε αυτό ένα μάθημα για ολόκληρη την ανθρωπότητα. Η καθολικότητα, η παγκοσμιότητα προϋποθέτει τη συντήρηση και τη γόνιμη συγχώνευση στοιχείων ακόμα και αντιφατικών.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ

Ο ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ του Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ — που τόσο τον θαύμαζε ένας μεγάλος διεθνιστής, ο Ρομάν Ρολλάν — άντηχεί σαν το λμρή κραυγή σε μιάν εποχή που ο σωβινισμός, ο εθνικιστικός φανατισμός, ήταν της μόδας σ' όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου — προ πάντων στην εποχή του πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Ο Ταγκόρ ήταν, από την άποψη αυτήν πολύ πιο μπροστά από την εποχή του και — όπως έλεγε ο Ρομάν Ρολλάν — συνέβαλε περισσότερο από κάθε άλλο στην ένωση των δυο ημισφαιρίων του πνεύματος.

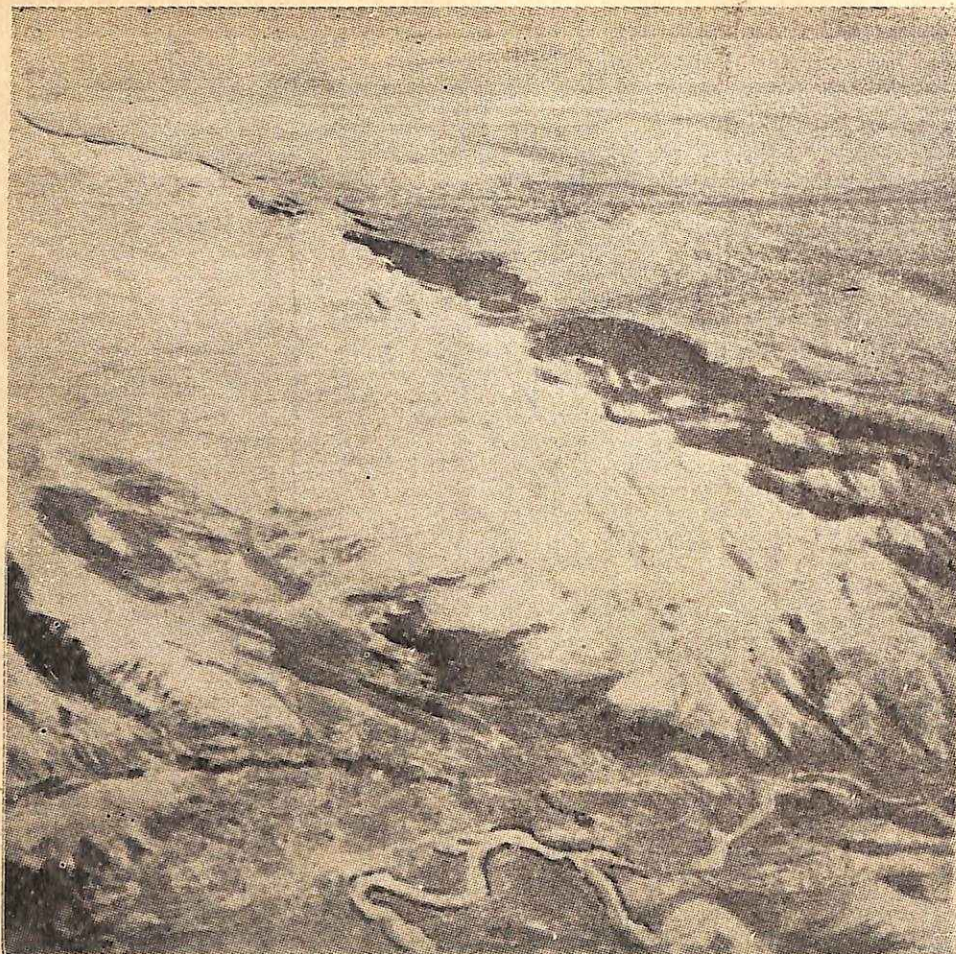
Γιατί, ο ποιητής, μουσικός, χορογράφος και ζωγράφος αυτός ήταν επίσης και άνθρωπος δράσεως. Τα δοκίμια του αποκαλύπτουν ένα μεγάλο παιδαγωγό, δεν του άρκοισε όμως να εκφράζει με την πένα τις σκέψεις του, ένοιωσε την ανάγκη να τις εφαρμόζει στη δύσκολη πραγματικότητα. Το 1900, όταν δεν ήταν ακόμα διάσημος — το βραβείο Νόμπελ για τη λογοτεχνία, που τον έκανε ξαφνικά γνωστό σ' ολόκληρο τον κόσμο, του δόθηκε δεκατρία χρόνια αργότερα, το 1913 — ίδρυσε χωρίς καμμία βοήθεια την περίφημη σχολή του Σαντινικετάν: διδάσκει ο ίδιος, έχοντας μόνο τέσσερις μαθητές στην αρχή και αρκετούς μήνες έκανε μόνος του όλες τις δουλειές. Είχε βέβαια, τα οικονομικά μέσα, γιατί καταγόταν από μιάν από τις πιο αριστοκρατικές και πλούσιες οικογένειες της Ινδίας. Θεωρούσε, όμως, ήθικό χρέος να χρησιμοποιεί την περιουσία του για το γενικό καλό.

Αργότερα, βλέποντας με βαθειά λύπη τις οικονομικές δυσχέρειες της Ινδίας, ανέλαβε την ευθύνη για τη γεωργική ανοικοδόμηση. Ανάμεσα από τους πρώτους της Ινδίας ο ποιητής αυτός διέκρινε τα πλεονεκτήματα του συνεταιριστικού συστήματος. Το έργο προδρόμου που έκανε στο αγροτικό Ινστιτούτο του Σρινικετάν — και πάλι με δικά του έξοδα — έχει έμπνευσε στην

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Η περίφημη προτομή του Ταγκόρ, από το διάσημο «Αγγλο γλύπτη σερ Τζόκομπ Έπσταϊν, φιλοτεχνημένη το 1926. Ο Ινδός καλλιτέχνης Μπασκάρ έκτελει ένα τελετουργικό χορό σε θέατρο της Νέας Υόρκης, στον έορτασμό της εκατονταετηρίδας από τη γέννηση του ποιητή.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ Ε- ΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ Υ- ΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ΟΤΙ ΚΑΤΩ Α- ΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΓΕΤΩΝΕΣ ΤΟΥ ΑΡΗ ΥΠΑΡΧΕΙ ΥΠΟ- ΒΡΥΧΙΟΣ ΖΩΗ

Σύμφωνα με πρόσφατες θεωρίες οι διώρυγες του Άρη δεν είναι τίποτε άλλο παρά γιγαντιαία χάσματα στο στρώμα από πάγο που σκεπάζει την επιφάνεια του πλανήτη αυτού. Η φωτογραφία αυτή, που πάρθηκε στην Άνταρκτική (της Γης) δείχνει παρόμοια χάσματα.

ΕΝΑΣ ΩΚΕΑΝΟΣ ΠΑΓΩΝ ΣΚΕΠΑΖΕΙ ΤΗ ΖΩΗ ΣΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ ΑΡΗ

Μιά θεωρία όπου συμφωνούν
Αμερικανοί και Ρώσοι

Αμερικανοί και Ρώσοι επιστήμονες έχουν διατυπώσει μία νέα επαναστατική θεωρία που ανατρέπει την παλιά θεωρία για το συνεχές κύκλο του νερού στη Γη. Ένα μέρος του νερού του πλανήτη μας, λένε, εξαφανίζεται για πάντα στο διάστημα, πού μορφήν ατόμων υδρογόνου που περιστρέφονται γύρω στον Ήλιο. Η ποσότητα αυτή αντικαθίσταται από καινούργιο νερό, που γεννιέται από την αποσύνθεση βράχων που λιώνουν κάτω από το φλοιό της Γης. Η τολμηρή αυτή υπόθεση εξηγεί πώς το νερό και, κατά συνέπεια, η ζωή θα υπήρξαν στη Σελήνη. Αφήνει να υποτεθεί ότι στον πλανήτη Άρη θα υπάρχει μία πληθωρική υποβρύχιος ζωή κάτω από τον παγωμένο ωκεανό του.

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ γεωλόγος καθηγητής Τζ. Τζ. Γκίλβαρντ, του πανεπιστημίου Ουίσκόνσιν, έχει μελετήσει το μηχανισμό του «κοσμικού διυλιστηρίου». Σύμφωνα με την κλασική αυτή θεωρία πίστευαν ότι το νερό της Γης ακολουθούσε μιάν αναλλοίωτη κυκλική διαδρομή: ρυάκι, ποταμός, θάλασσα, σύννεφο, βροχή. Ο Γκίλβαρντ, όμως, απέδειξε ότι υπάρχει ένας δρόμος διαφυγής που παραβιάζει τον κύκλο αυτόν που νομιζόταν τόσο καλά ρυθμισμένος και απομακρύνει από τη Γη το νερό αυτό που φαινόταν να ήταν πάντα το ίδιο. Ο καθηγητής Γκίλβαρντ βεβαιώνει, μάλιστα, ότι δεν απομένει σήμερα ούτε ένα μόριο στους ωκεανούς και στην ατμόσφαιρα από το νερό που υπήρχε στην πρώτη περίοδο της ηλικίας της Γης.

ΤΑ ΑΤΟΜΑ — ΔΟΥΡΥΦΟΡΟΙ

ΕΚΕΙΝΟΣ που μας προδίδει είναι ο Ήλιος που το χρωστούμε την ύπαρξή μας και την ύπαρξη όλων των γήινων οργανισμών. Όταν ξεσπάει τα νερά των ωκεανών, δημιουργεί υδρατμούς. Ο υδρατμός είναι ιδιαίτερα άφθονος στα χαμηλά στρώματα της ατμόσφαιρας. Ωστόσο μία σημαντική ποσότητα μορίων νερού ανεβαίνει σε μεγάλα ύψη όπου η υπεριώδης ακτινοβολία είναι αρκετά έντονη ώστε να αποχωρήσει τα μόρια νερού σε άτομα υδρογόνου και σε άτομα οξυγόνου. Αέριο ελαφρότατο, το υδρογόνο ανεβαίνει σε μεγάλα ύψη. Σε ύψος 800 — 1.000 χιλιομέτρων — η γήινη ατμόσφαιρα αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά

από υδρογόνο. Αν δεν ανακατευόταν κανένας παράγοντας ξένος στον πλανήτη μας — το περικάλυμμα από υδρογόνο θα έσταθεροποιείτο στην περιφέρεια της ατμόσφαιρας. Επεμβαίνει, όμως, ένας εξωτερικός παράγοντας: ο Ήλιος. Ψεσπίνοντας τα άτομα υδρογόνου σε υψηλές θερμοκρασίες, ο Ήλιος προκαλεί μία φρενίρη κίνηση των ατόμων αυτών που δονούνται και αποκτούν μεγάλες ταχύτητες. Όταν οι ταχύτητες αυτές είναι 8 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο, — είναι δηλαδή η απαραίτητη ταχύτητα των τεχνητών δορυφόρων μας — κάθε άτομο υδρογόνου εξαπολύεται σε τροχιά δορυφοροποιήσεως. Μ' αυτόν τον τρόπο υφίσταται μόνιμα μία ζώνη δορυφοροποιημένων ατόμων υδρογόνου γύρω από τη Γη που ονομάζεται «γεωστεφάνη».

Θεωρητικά η «γεωστεφάνη» αυτή θα έπρεπε να μεγαλώνει αδιάκοπα. Δεν συμβαίνει, όμως, έτσι, γιατί μέσα σ' αυτήν τα άτομα υδρογόνου δεν ξεφεύγουν από την επίδραση της ηλιακής θερμότητας. Αξίζουν συχνά την ταχύτητα της θερμικής κινήσεώς τους και την φτάνουν ως 11.2 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο, ακόμα και περισσότερο. Αυτό σημαίνει ότι από την στιγμή εκείνη τα άτομα αυτά εγκαταλείπουν οριστικά τη ζώνη έλξεως της Γης και γίνονται δορυφόροι του Ήλιου, αξίζοντας έτσι τη μάζα του διαπλανητικού περιβάλλοντος. Αν οι ωκεανοί μας δεν έχουν στερέψει κι' αν έχουμε ακόμα ατμοσφαίρα ή ατμία είναι ότι, από τα βάθη της ή Γη δεν έχει παύσει ποτέ να κατασκευάζει νέο νερό. Αυτή είναι η μεγάλη αποκάλυψη που βγαίνει από τις πιο πρόσφατες έρευνες της γεωφυσικής.

Η «ΩΚΕΑΝΟΠΟΙΗΣΗ»

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ συνεχίζεται για τον άκριτο μηχανισμό της παραγωγής αυτής νέου νερού, που είναι άρκετα σημαντική ώστε ν' αντικαθιστά τις ποσότητες που αφαιρεί ο Ήλιος και μάλιστα να τις ξεπερνά. Έχουν διατυπωθεί διάφορες υποθέσεις: φαίνεται όμως ότι η υπόθεση που προτείνει ο Ρώσος σοφός Βασίλη Μπιελούσφ, πρόεδρος της Διεθνούς Έταιρείας Γεωφυσικής, συγκεντρώνει τις περισσότερες ψήφους. Ο Βασίλη Μπιελούσφ πιστεύει ότι το νέο νερό είναι προϊόν της γήινης φωτιάς και του βασάλτη. Οι ποσότητες πυρακτωμένου βασάλτη που προέρχονται από το έσωτερικό της Γης — και ανόιγουν δρόμο από τις σχισμές του γήινου φλοιού, αποσυνθέτουν το γρανίτη και τους βράχους της επιφάνειας και παράγουν έτσι τεράστιους όγκους νερού.

Την ιδέα αυτή την είχαν ήδη επικαλεσθεί πολλοί ήφαιστειολόγοι, που δεν εξηλούσαν διαφορετικά την παρουσία τρομακτικών ποσοτήτων νερού στα άγια που βγαίνουν από τους κρατήρες σε περίοδο έντονης δράσεως.

Φαίνεται ότι ζούμε σ' εποχή όπου η παραγωγή νέου νερού είναι ιδιαίτερα σημαντική. Μέσα σε λιγότερο από 150 εκατομμύρια χρόνια έχουν σχηματισθεί πολυάριθμες ωκεάνειες λεκάνες, και έσωτερικές θάλασσες του τύπου «Μεσόγειος». Ανακαλύπτονται συχνά ίχνη παλαιών χερσαίων εκτάσεων που έχουν αντικατασταθεί τώρα από ωκεανούς. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι χερσαίες

αυτές εκτάσεις έπαιξαν το ρόλο γεφυρών ανάμεσα σε δυο ήπειρωτικές μάζες, επιτρέποντας τη μετανάστευση φυτών και ζώων. Ορισμένα αρχιπέλαγα, όπως των Κουρίλων, των Αντιλλών και της Ινδονησίας, αντιπροσωπεύουν τις παλιές άκτες των αντιστοιχών ήπειρων, που έχουν άκρωτηριασθεί με τη διαδικασία που οι γεωλόγοι ονομάζουν τώρα «ωκεανοποίηση».

Σύμφωνα μ' ένα χάρτη που έκανε ο κ. Μπιελούσφ, η δυτική Σιβηρία κι' η Φλωρίδα στήριζονταν σε βραχώδη βάση, που υπόκεινται σε προσεχή «ωκεανοποίηση». Κατά τη θεωρία αυτή του Σοβιετικού σοφού, η διαδικασία αυτή αποσύνθεσης του γρανίτη δεν θα διακοπεί παρά μόνο έφ' όσον σταματήσει ή έξοδος πυρακτωμένου βασάλτη από τα έγκατα στην επιφάνεια της Γης. Ελάχιστα είναι πιθανό να γίνει αυτό πριν από μερικά εκατομμύρια χρόνια, γιατί οι βασάλτικοι βράχοι αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της γήινης σφαίρας και οι υψηλές έσωτερικές θερμοκρασίες του πλανήτη μας όφειλονται σε σχεδόν μόνιμες αιτίες.

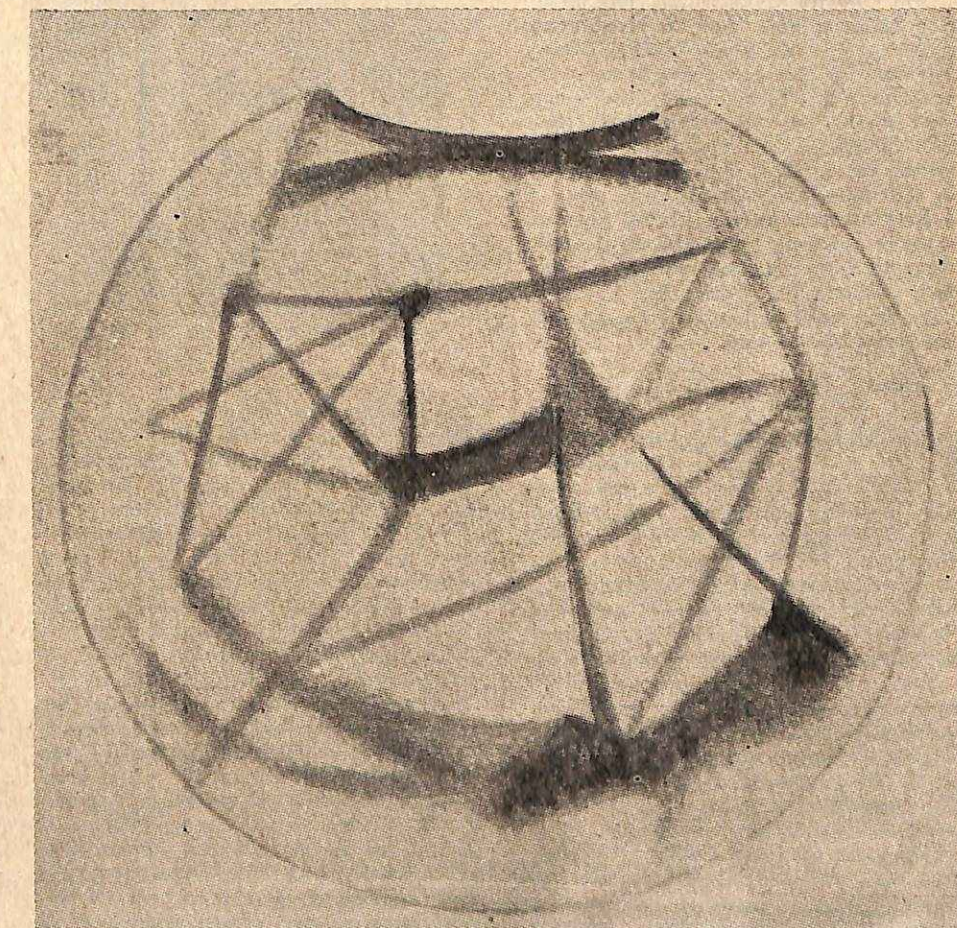
ΕΝΑ ΠΕΡΙΒΛΗΜΑ ΑΠΟ ΠΑΓΟ

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ των θεωριών αυτών στη μελέτη των πλανητών του ηλιακού συστήματος γκρεμίζει δλες τις ιδέες που είχαμε για τον Άρη τις τελευταίες δεκαετίες. Όπως ή Γη — βεβαιώνει ο Σοβιετικός άστρονόμος Βίκτωρ Νταβίντωφ — έτσι κι' ο

Άρης παράγει αδιάκοπα νέο νερό. Έπειδή βρίσκεται μακρότερα από τον Ήλιο παρά ή Γη, ή υπεριώδης ακτινοβολία σ' αυτόν είναι λιγότερο έντονη παρά στη γήινη ατμόσφαιρα. Το άποτέλεσμα είναι λοιπόν, ότι ή αποσύνθεση του αέρα στον Άρη είναι λιγότερο γρήγορη παρά του αέρα στη Γη. Κατά συνέπεια, ο Άρης πρέπει να διατηρεί περισσότερο καιρό τα άτομα υδρογόνου.

Ωστόσο, τα καλύτερα τηλεσκοπία μας δεν διακρίνουν υγρό νερό να τρέχει στις κοιλάδες του Άρη. Διακρίνουν μία πολύ αδύνατη αναλογία ύδρατμου μέσα στις μάζες από σύννεφα που τρέχουν στον ούρανό του «κόκκινου πλανήτη». Τι συμβαίνει, λοιπόν; Αυτό είναι το έρώτημα που έθεσε ο Βίκτωρ Νταβίντωφ. Ο Άρης — έφ' όσον έχει χαρακτηριστικά που μοιάζουν πολύ με τα χαρακτηριστικά της Γης, πρέπει να παράγει νέο νερό με όμοιες αναλογίες. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε τετραγωνικό χιλιόμετρο της επιφάνειάς του Άρη θα υπάρχουν 2.7 κυβικά χιλιόμετρα νερό.

Και όμως δεν βλέπουμε παρά κρυσταλλοποιημένο νερό σε μορφή πάχνης στις πολικές περιοχές του Άρη. Αν δεν υπάρχει κάποιο γεωλογικό σκάνδαλο, που να κάνει τον Άρη άπιθανο ούρανο σώμα, τότε ολόκληρο αυτό το νερό θα κρύβεται — και δεν το βλέπουμε — από μία διαπεράστη δόνη. Ο Βίκτωρ Νταβίντωφ υποθέτει τότε ότι όλα όσα βλέπουμε στον Άρη — οι καστανές κη-

Οι άστρονόμοι Λόουελ και Σκιαπαρέλλι έχουν παρατηρήσει στον πλανήτη Άρη τα γραμμικά αυτά σχέδια για τα όποια δίνεται ή εξήγηση ότι είναι διώρυγες από νοήμονα όντα. Το σχέδιο των διωρύγων αυτών αλλάζει συχνά.

λίδες του, το κόκκινο έδαφος του, οι παράξενα ευθύγραμμες διώρυγές του — ότι όλο το αίνιγμα του "Αρη με μια λέξη βρίσκεται απλωμένο σ' ένα πλανητικό όκεανό, που σκεπάζει όλο-τελα τον "Αρη σε βάθος 20 χιλιάδων μέτρων περίπου. Έξ αιτίας των χαμηλών θερμοκρασιών, ο όκεανός του "Αρη έχει σκεπασθεί από περίβλημα αιώνιων πάγων που έχει πάχος 500 μέτρα τουλάχιστο στους τροπικούς και 2.000 στις πολικές περιοχές.

"Ενας πλανήτης "Αρης, λοιπόν, που θα κορόταν στο κέντρο του από ένα κοσμικό πρίονι — θα μας αποκάλυπτε μια βραχώδη σφαίρα φτιαγμένη σχεδόν όπως και η γήνη, — και που θα την περιέβαλλε ένας όκεανός από υγρό νερό, κλεισμένος κι' αυτός μέσα σ' ένα παχύ περίβλημα από πάγο. Και στο βάθος αυτό από πάγο, από δισεκατομύρια χρόνια, πέφτει μια αδιάκοπη βροχή κοσμικής σκόνης και άμμου, καμωμένη από το φυσικό σπάζσιμο και κοπάνισμα άστεροειδών και μετεωριτών που συγκρούονται κοντά στον "Αρη. Το όξειδιο σιδήρου κυριαρχεί στη βροχή αυτή μικρομετεωριτών κι' αυτό εξηγεί το κόκκινο χρώμα του εδάφους του "Αρη. Το έδαφος αυτό, λοιπόν, θα είναι κρεμαστό, θα επιπλέει: αλλά μήπως και το έδαφος της Γης δεν επιπλέει επίσης σ' ένα όκεανό από πυρακτωμένο μίγμα, όπως θεβαίνονταν διάσημοι σοφοί που δέχονται τη σχετική θεωρία του Γερμανού γεωφυσικού "Αλφρεντ Βέγκνερ;

"Όσο για τον σχηματισμό του πρόσθετου εδάφους του "Αρη, ο Νταβίντωφ βεβαιώνει ότι δεν είναι, καθόλου φανταστικός: το ίδιο φαινόμενο συντελείται αδιάκοπα κι' στη Γη μας. Οι "Αμερικανοί σοφοί και ιδιαίτερα ο Φ. Χουίππλ, όπως και ο Σουηδός Χ. Πέλτερσον, έχουν αποδείξει ότι, στο σύνολο των όκεανών και των ήπειρων της, η Γη δέχεται τουλάχιστον 10.000 τόννους κοσμικής σκόνης την ημέρα. Βρισκόμενος σε ζώνη γεμάτη από μικρά ούράνια σώματα, ο "Αρης θα δέχεται προφανώς πολύ σημαντικώτερη ποσότητα κοσμικών υλικών.

ΟΙ ΠΕΡΙΦΗΜΕΣ ΔΙΩΡΥΓΕΣ

ΣΧΕΤΙΚΑ με τις περιβόητες «διώρυγες του "Αρη», ο Νταβίντωφ υποθέτει ότι πρόκειται για πλατειές σχισμές στο φλοιό του πάγου. Το νερό θα έρχεται τότε σ' έπαφή με την ατμόσφαιρα και θα δημιουργείται έτσι ένα είδος σύννεφο από μικροσκοπικούς κρυστάλλους πάγου, όπως συμβαίνει στις πολικές περιοχές της Γης. Οι σχισμές αυτές μπορεί να προκαλούνται είτε από σεισμούς που προέρχονται από την τεκτονική δράση της βραχώδους σφαίρας, είτε από τις παλίρροιας.

"Αν η υπόθεση του Νταβίντωφ είναι σωστή, υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες η ζωή του "Αρη να είναι ουσιαστικά υποβρύχια. Στο έδαφος μόνο μια φυτική ζωή, σχετικά υποτυπώδης, θα μπορούσε να υπάρχει, ενώ η ζωή της πανίδος θα είχε φτάσει σε πολύπλοκες μορφές στους κόλπους του υπόγειου όκεανού. Και στη Γη μας επίσης στους υποπολικούς όκεανούς η ζωή της πανίδος φτάνει στο ανώτατο σημείο του πληθωρισμού, όπου εκεί βρίσκονται τα μεγαλύτερα ζώα του πλανήτη μας: τα

κήτη και οι φώκιες. Σε λίγα χρόνια τα αινίγματα αυτά θα λυθούν με την εξερεύνηση της επιφανείας του "Αρη από διαστημόπλοια — έργαστήρια.

Η ΣΕΛΗΝΟΣΤΕΦΑΝΗ

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ καθηγητής Τζ. Τζ. Γκίλβαρντ έχει μελετήσει την εξαρμογή των θεωριών του στη φυσική ζωή της Σελήνης. Το έργοι-ρημά του ήταν παράτολμο και μάλιστα παράδοξο αφού δεν εμφανίζεται ή παραμικρή ένδειξη ότι υπάρχει νερό στις σεληνιακές κοιλάδες που διακρίνονται με τα ισχυρότερα τηλεσκόπια μας.

Ο αστρονόμος Βίκτωρ Νταβίντωφ

Δεν διακρίνονται επίσης ούτε ίχνη υδρογόνου στα πλησιέστερα περίχωρα της Σελήνης. Όσο ο Γκίλβαρντ ανακαλύπτει το φάκελλο της Σελήνης: και υπολογίζει σήμερα ότι, όπως και η Γη, η Σελήνη είχε προικισθεί μ' ένα όκεανικό σύνολο και ότι, για πολύ καιρό, κατασκεύαζε νέο νερό. Οι σεληνιακοί όκεανοί θα είχαν βάθος το πολύ 1.000 μέτρα.

Έξ αιτίας του γεγονότος αυτού, υπήρχε, γύρω από τη Σελήνη, μια ατμόσφαιρα που την αποτελούσαν ουσιαστικά υδρογόνο και ανθρακικό ά-έριο. Το σύστημα άποξηράνσεως των σεληνιακών θαλασσών με την αφαίρεση ατόμων υδρογόνου λειτουργούσε όπως και στη Γη. Ο ρυθμός υπήρξε μάλιστα πιο γρήγορος, επειδή η Σελήνη είναι μικρότερη από τη Γη και η έλκτική της δύναμη που ασκείται στα άτομα υδρογόνου είναι έξη φορές μικρότερη από τη γήινη έλξη. Αντί 8 χιλιάδων το δευτερόλεπτο, ήταν αρκετό η ταχύτητα κινήσεως των ατόμων υδρογόνου της Σελήνης να φτάσει κάτι περισσότερο από

ένα χιλιόμετρο το δευτερόλεπτο για να πραγματοποιηθεί ο σχηματισμός μιας «σεληνοστεφανής».

Έξ αιτίας του μικρού μεγέθους της, η Σελήνη δεν μπόρεσε να κρατήσει τον αιώνα πέραν από ένα δισεκατομμύριο πεντακόσια εκατομμύρια χρόνια: αυτή τουλάχιστον είναι η γνώμη του καθηγητή Γκίλβαρντ. Όσο το χρονικό αυτό διάστημα ήταν αρκετό ώστε οι σεληνιακές θάλασσες να μετασχηματιστούν στη διαμόρφωση της ανάγλυφης επιφανείας του φυσικού δορυφόρου μας που βλέπουμε σήμερα. Φαίνεται πιναδόν ότι η διάθρωση των σεληνιακών κοιλάδων και πεδιάδων έχει προκληθεί από τα ρεύματα των θαλασσών. Έξ άλλου, το σκοτεινό βάθος των θαλασσών φρονεί ο Γκίλβαρντ, θα πρέπει ν' αποτελείται από ανθρώρα που έχει οργανική προέλευση. Θα υπήρχαν εκεί συσσωρεύσεις από κατακάθια από την αποσύνθεση φυτών και ζώων που είχαν τον καιρό να φτάσουν σε σχετικά οργανωμένες μορφές.

Η υπόθεση αυτή για μια σεληνιακή ζωή σ' ένα ούρανο σώμα χωρίς νερό είναι θαυμάσια παραδεκτή. Ξέρουμε τώρα ότι οι αρχές της ζωής με μορφή οργανικών συνθέσεων που μπαίνουν στη δομή της ζωντανής ύλης έχουν επισημανθεί μέσα σε θραύσματα μετεωριτών που προέρχονται από άστεροειδείς άφάνταστα πιο άνω από τη Σελήνη. Έχει αποδειχθεί τώρα ότι η ζωή εμφανίσθηκε στη Γη πριν από 2 δισεκατομύρια εξακίσια εκατομμύρια χρόνια δηλαδή 2 δισεκατομμύρια αφού η Γη σχηματίσθηκε σαν πλανήτη. Δεν υπάρχουν λόγοι που να μπόρεσαν να εμποδίσουν στη Σελήνη παρόμοιαν ανάπτυξη της ύλης στην εξέλιξη προς το ζωντανό οργανισμό.

Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΩΝ ΣΚΙΩΝ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Γκίλβαρντ γράφει στην πολύκροτη πλέον ανακοίνωσή του: «Έχουμε το δικαίωμα να υποθέσουμε ότι η ζωή άρχισε στη Σελήνη σύμφωνα με τη διαδικασία που φαντάσθηκε ο Σοβιετικός σοφός Όπα-ρίν. Τα πρώτα βήματα ανταποκρίθηκαν στο σχηματισμό αρκετά σύνθετων οργανικών μορίων κάτω από την επενέργεια της υπεριώδους ακτινοβολίας του "Ηλίου και των ηλεκτρικών εκκενώσεων που προκαλούνται από τις αστραπές στην ατμόσφαιρα».

Αμερικανικά επιστημονικά συνεργεία που διευθύνονται από τον μεγάλο φυσικό Χάρολντ Γιούρεϊ (βραβείο Νόμπελ) και σοβιετικά που εμπνέονται από τον Τερεντίν και τον Πασίβσκι, έχουν πραγματικά επιτύχει οργανικές συνθέσεις (άμινοξέα) υποβάλλοντάς εριώδη κράματα (ανθρακικό αέριο, υδρογόνο, άζωτο και υδρατμό) σε υπεριώδη ακτινοβολία και σε αστραποπληξία με ηλεκτρικές εκκενώσεις υψηλής τάσεως. Τέλος ο Γκίλβαρντ επικαλείται το γεγονός ότι οι πυθμένες των σεληνιακών «θαλασσών» γίνονται διαρκώς λιγώτερο σκούροι. Το λιγώτερο σκούρο χρώμα που παρατηρείται όσο πλησιάζουμε στις άκτες των «θαλασσών» αυτόν είναι χαρακτηριστικό της ζωντανής ύλης σε υγρό περιβάλλον, που αποσύρεται μαζί με τα κύματα. Ο Γκίλβαρντ βλέπει επιβεβαίωση για την ΣΤΗΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 30

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το ελληνικό αηδόνι

ΤΟ αηδόνι δεν είναι βέβαια μόνον ελληνικό. Όσο το ελληνικό αηδόνι έχει μια άλλη χάρη για μας, όπως άλλωστε και το ελληνικό χρώμα, το σκέτο ελληνικό χρώμα. Τσερα από κεί που ζει κάθε άνθρωπος και μες απ' τα πράγματα που ζει, αγαπάει τη ζωή, αγαπάει δηλαδή τη γήινη ολόκληρη. Χωρίς να πατάς πουθενά και να πιάνεσαι από πουθενά δεν μπορείς να ήπάρχεις. Κάπου πατάς και κάπου πιάνεσαι για να υπάρχουν για την πατρίδα σου, να υπάρχουν για τη γή, να υπάρχουν για ολόκληρο το σύμπαν.

Για μας το αηδόνι είναι ένα πουλί βασιλιάς. Βασιλιάς του τραγουδιού. Περισσότερο μας συγκινεί αυτό το μικρό πουλάκι των 17 εκατοστών του μέτρου περίπου παρά ο πραγματικός βασιλιάς των πουλιών, ο αετός. Τάραχουν πλάσματα στη φύση που είναι ιδιαίτερα προικισμένα. Τέτοια είναι το τριαντάφυλλο, ή δρύς, ή λιοντάρι. Τέτοιο είναι το αηδόνι που οι στροφές του τραγουδιού του λένε πως φτάνουν ως είκοσι ως εκατοστά. Μετά τη δύση του ήλιου και τις ώρες που γλυκοχαράζει το αηδόνι μελωδεί άκουραστο, μεθυμένο, με μια φωνή γιομάτη διαύγεια και ευγένεια. Μέσα σε δροσερές και καθαρές φυλλωσιές πάντοτε, παίρνει στη συνείδηση των ανθρώπων τις δικές της φωνές του κι' όχι το σώματός του. Το σώμα του είναι ένα άσημανο πράγμα άκι που δεν το πιάνει το μάτι σου για τίποτα όπως λένε. Η ψυχή του όμως κάνει τη φαντασία και το βλέπει ώραίο, αγγελικό, ασύγκριτο, όπως συμβαίνει και με μερικούς ανθρώπους, σοφούς ή ποιητές ή μουσουργούς. Ποι ή ιδιοφυία τους μας κάνει να τους φανταζόμαστε διαφορετικούς στην ύψη απ' ότι πραγματικά είναι.

ΣΤΗΝ αρχαία μυθολογία υπάρχουν πολλές παραλλαγές που αναφέρονται στο αηδόνι. Όπως όλα τα ξεχωριστά πράγματα του κόσμου είχε κι' αυτό τη μυθική του προέλευση. Είχε κι' αυτό ανθρώπινη μορφή. Κάποιο το αηδόνι, ή «Αηδών» κόρη του Πανδάρεως φρόνησε στη Νιόβη που είχε πολλά παιδιά, ενώ αυτή είχε ένα. Έπιχειρώντας από το κακό της να σκοτώσει, ή μεγαλύτερο παιδί της Νιόβης, σκότωσε κατά λάθος το δικό της — το μοναδικό της παιδί — κι' άρχισε να κλαίει άπαρηγόρητα για τη συμφορά της. Να την άκουσε να κλαίει έτσι ο Θεός ή λυπήθηκαν και την έκαναν πουλί. Από τότε κλαίει εδ-γενικά, τρυφερά, μελωδικά, και χαμένο παιδί της. Αλλά οι παραλλαγές του μύθου τ' αηδονιού είναι πολλές και πολυπλοκές.

Αλλά και η λαϊκή φαντασία των νε

Το λένε τ' αηδονάκια κάτω στα ρέματα (ματα πως σ' αγαπώ πουλί μου δεν είναι ψέματα...

τ' αηδόνι κρατάει σε μύριες δόσεις εκδηλώσεις δεσπόζουσα θέση. Τάραχαι γι' αυτό στους ανθρώπους ένας διάχυτος θαυμασμός, σαν έκεινον που νοιώθει κανείς για τα ύψηλα και άσύλληπτα πράγματα. Για τα τέλεια, τα από Θεού πράγματα.

Τώρα τ' αηδονία πάφανε τον πόνο μας τον κλάψανε...

Να ένα δίστιχο ακόμη που δίνει τη συμμετοχή του ανθρώπου στο κελόδημα τ' αηδονιού, και την άκούσια συμμετοχή του τελευταίου στον πόνο και στα άλλα συναισθήματα των ανθρώπων.

ΑΝ δεν υπήρχε το δίστιχο που αναφέραμε πιο πάνω: «Το λένε τ' αηδονάκια» το γιομάτο αυτό καημό και υποβολή που το χαρίζει ή αναφορά στο ίδιο αυτό πουλί, ίσως να μην είχε εμπνευστεί ο Μαλακάσης το ώραίο του ποίημα που έχει για τίλο το πρώτο του ήμιστιχο.

"Α! πως χτυπά καμιά φορά τούτ' (ή καρδιά κι' αναφερό.

Τώρα σ' ά γεροντάκια σαν νιός να ξαναχάρομαι φεγγάρι μέ- (ρα, άστροφεγγιά, δύσες, γλυκοχαράματα!

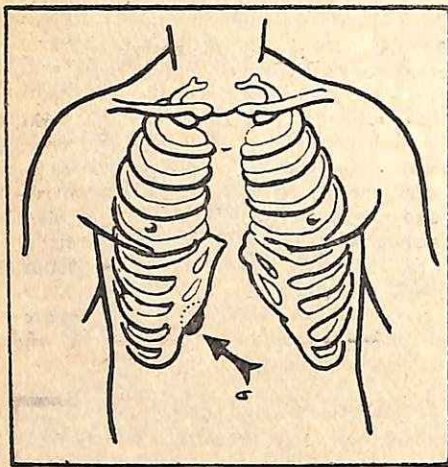
Σαν απ' την τάξη τη μουχλή στο πα- (τρικό μου να γυρνά, και νάχω σκόλη τριμερη και να είμαι για το Γαλα α και για (τ' αθάνατο δουνά με την πλαγιά την ήμερη

Κ' εκεί, σά να με καρτερούν γιδάρε- (δές μου πιστικοί, κρατάρηδες συντρόφοι μου, μ' άλλους να μπαίνω σ' ά λογγά κι' (άλλοι απ' την άγναντη κορφή να είχαν στο πιστόφι μου...

Κι' ύστερα, σά να μου κρατούν την (καλαμάτα στο χορό βλαχούλες και βλαχόπουλα, κι' εκεί που σείμαι και λυγα και (σ' είδα και νυχτοπατώ, να μου φωνάζουν: ώπουλα!

"Α! πως χτυπά καμιά φορά τούτ' (ή καρδιά κι' αναφερό, και πως μ' ανάδουν τα αίματα σά νάμ' εκεί να τραγουδω με τη φλο- (γέρα συνοδιά: «Το λένε τ' αηδονάκια στα κλεισσοέ (ματα)...

Πιο προσφυής πιο εγκάρδιος χαρακτηρισμός για τον Σοφοκλή δεν ήταν δυνατόν να δοθεί άλλος που να αποδίδει τη λυρική του μελωδικότητα. Την είχαν Αηδόνι του Κηφισού.

Η θέση της χοληδόχου κύστεως.

ΧΟΛΗΔΟΧΟΣ ΚΥΣΤΗ

Η ΣΥΚΟΦΑΝΤΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΚΩΤΙΟΥ

Το μεγάλο δῦμα του ανθρώπινου οργανισμού

ΠΙΣΩ από το συκώτι, κρύβεται ένα μικρό όργανο, με άθωα όψη, που αποτελεί τον εφιάλτη ανάρριμων ανθρώπων: η χοληδόχος κύστη.

Οι ειδικοί έχουν παρατηρήσει, ότι η σύγχυση ανάμεσα στη χοληδόχο κύστη και στο συκώτι είναι το πιο συχνό φαινόμενο στους πελάτες τους. — Γιατρέ, υποφέρω από το σπλάγχνι μου, παραπονούνται. "Όταν έχω κρίση, το στομάχι μου είναι πικρό, χωνεύω άσχημα, έχω πονοκεφάλους και τάση προς έμετο. Και κοντά σε όλα αυτά, το συκώτι με πονά άτυποφορα. Θέλω τουλάχιστο δυο με τρεις μέρες για ν' αναλάβω κάθε φορά απ' αυτή την κατάσταση.

Οι άνθρωποι αυτοί μαθαίνουν πάντα με πολλή έκπληξη, φτι κατηγορούσαν άδικα το συκώτι τους. Αυτός ο μεγάλος αδένας, που είναι έξ ολοκλήρου ανώδυνος, άλλο τόσο είναι εύκολος και στο να πάθει ζημιές. Καμιά φορά, η πλάνη είναι έκδηλη: ο πόνος προέρχεται από κάποια έντερική διαταραχή ή, στη γυναίκα, από ένα έρεθισμό της δεξιάς ωοθήκης, που βρίσκεται στην ίδια περιοχή. Άλλά, στίς πιο πολλές περιπτώσεις, ο μεγάλος υπόλογος της ήπατικής ανωμαλίας είναι στην πραγματικότητα η χοληδόχος κύστη.

Αυτό το γοαζάπο σακκουλάκι είναι άντικείμενο σχεδόν τόσο συχνών χειρουργικών επεμβάσεων όσο κι' η σκοληκοειδής άπάφυση. Είναι ικανό να δηλητηριάσει τη ζωή ακόμα και των πιο εύρωστων ατόμων. Συχνά, άποτελεί την αίτια μιάς άπλης δυσπεψίας. Μπορεί, όμως, έπίσης να προκαλέσει κι' έναν από τους πιο συγκλονιστικούς πόνους, που είναι σε θέση να βαστάξει ο άνθρωπος.

Η κύρια άποστολή αυτού του όργάνου είναι να χρησιμεύει για ντεπόζιτο

της χολής, μιάς ουσίας πικρής και σαν το χρυσάφι κίτρινης, που είναι άπαραίτητη για τη χώνευση των λίπών. Η χολή εκκρίνεται από το συκώτι, σταγόνα με σταγόνα, κι' η καθημερινή ποσότης της παραγωγής της είναι περίπου μιά λίτρα. "Αν έπεφτε απ' ευθείας στο λεπτό έντερο, ένα μεγάλο μέρος της θα χωνόταν άνώφελα άνάμεσα στα περιττώματα. Η χοληδόχος κύστη, που βρίσκεται άνάμεσα στο συκώτι και στα έντερα, τη συλλέγει και τη συμπυκνώνει, άπορροφώντας τα πέντε έκτα του νερού, που η χολή περιέχει. "Ετσι σωρευμένη και συμπυκνωμένη, όλη η μάζα της χολής μπορεί να καταλήγει στον προορισμό της, κάθε φορά που αυτό είναι άναγκαίο.

Η λειτουργία της χοληδόχου κύστεως άποτελεί μιά από τις πιο αξιόλογες αυτόματες διαδικασίες του ανθρώπινου οργανισμού. Το όργανο αυτό έχει άκριβώς τη μορφή ενός «πουάρ» και παίζει άκριβώς ένα παρόμοιο ρόλο: μαζεύεται άπότομα, για να έκτοξεύσει το περιεχόμενό του. Άλλά αυτός ο βίαιος σπασμός δεν γίνεται παρά κατά την άκριβώς κατάλληλη στιγμή, όταν τα λίπη έχουν φθάσει στο λεπτό έντερο, μιά ή δυο ώρες μετά το φαγητό.

Τα τοιχώματα του έντέρου έρεθίζονται από την παρουσία των λιπαρών ύλων, που έχουμε καταπιεί, λοιπόν, τουτύρου, κλπ. Κάτω από την έπίδραση αυτών των ουσιών, εκκρίνεται μιά όρμόνη, που άνακαλύφθηκε έδώ και λίγα χρόνια. Η όρμόνη αυτή, που ξεχύνεται στο κυκλοφοριακό σύστημα, φθάνει σ' ένα μικρό νευρικό γάγγλιο, που βρίσκεται στην κοιλιακή χώρα, κι' από εκεί προκαλεί τη σύσπαση της χοληδόχου κύστεως.

Έτσι, η χολή και τα λίπη θα συναντηθούν την ίδια στιγμή και θ' άνακατεθούν. Βοηθούμενη από τα παγκρεατικά

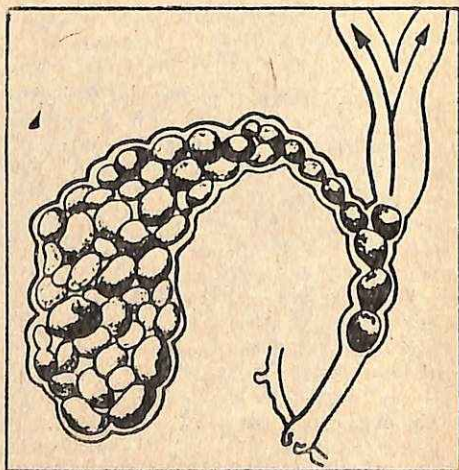
ένζυμα, η χολή θα διαλύσει τα λίπη, άνάγοντάς τα σε μικροσκοπικά σταγονίδια, που θα μπορέσουν να περάσουν στο αίμα και να φθάσουν σε όλα τα σημεία του σώματος.

Αυτός ο θαυμάσιος μηχανισμός έχει μελετηθεί από τη σύγχρονη έπιστήμη ως τις τελευταίες του λεπτομέρειες. Άλλά κανείς δεν ξέρει ακόμα γιατί αύτη η άπλούστατη, μικρή δεξαμενή, που είναι η χοληδόχος κύστη, προκαλεί ένα τόσο μεγάλο άριθμό παθολογικών άναστατώσεων.

Η ΕΥΠΑΘΕΙΑ ΤΗΣ

Το πιο άπλο άτύχημα όφείλεται σ' ένα λειτουργικό έλάττωμα, άγνωστης προελεύσεως: η κύστη δεν άδειάζει έξ ολοκλήρου κι' η πέψη γίνεται δύσκολη.

Έτσι, το συκώτι, που χρησιμεύει ως το φίλτρο όλων των άφομοιωσίμων ουσιών, θα δεχθεί όχι καλά διαλυμένες ποσότητες λιπών, που δεν θα έχουν άφομοιωθεί. Ο αδένας δεν θα

Η χειρουργική επέμβαση είναι άπαραίτητη, όταν η χολολιθίαση έχει περάσει από την κύστη και στους άγωγούς της χολής.

πονέσει έξ αίτιας αυτού του γεγονότος, άλλα θα κουρασθεί κι' οι εκκρίσεις του, που ανάμεσα τους είναι κι' η χολή, δεν θα παράγονται πιά σε άρκετή ποσότητα. Λίγη χολή, κακή πέψη. Κι' ο φαύλος κύκλος θα κλείσει εκεί που άρχισε: στο σφάλμα της χοληδόχου κύστεως.

Ο πόνος άρχίζει με τη φλόγωση του θυλάκου. Πράγματι, έδώ, άρκεί λίγη αίτια για να γίνει η κατάσταση δραματική. Η κύστη συσπάται τόσο βίαια, για να βγάλει τη χολή, ώστε πονά με την παραμικρή άφορμή.

Η χοληδόχος κύστη έχει ιδιαίτερη ευπάθεια στίς φλογώσεις. Γιατί; Απλούστατα, γιατί η χολή, που περιέχει, είναι μιά ουσία έρεθιστική. "Όταν τα τοιχώματα του θυλάκου συμπιέζουν τη χολή, προχωρούν καμιά φορά πιο πολύ απ' ό,τι χρειάζεται. Άντι να άναγάγουν τη χολή στο ένα έκτο του άρχικού της όγκου, την άναγουν στο ένα δέκατο ή κι' ακόμα λιγότερο. Η τόσο συμπυκνωμένη χολή έρεθίζει τότε τα τοιχώματα κι' η φλόγωση είναι πλέον γεγονός.

Ο πόνος δεν έκδηλώνεται παρά ύστερα από κατάποση λιπών, για ένα άπλούστατο λόγο: είναι η περίπτωση που η κύστη, συσπάζεται. Γενικά, ο πόνος έμφανίζεται μονομιάς που διαρκεί τόσο όσο λειτουργεί η κύστη. "Αν άπασχολεί την κύστη μονάχα μιά μικρή ποσότης λιπαρών ύλων, η σύσπαση είναι μικρή και σύντομη κι' ο πόνος φευγαλέος. Άπεναντίας, μεγάλη ποσότης λιπών, που κυκλοφορούν για άρκετο χρονικό διάστημα στο έντερο, έπι σύρουν μεγάλους σπασμούς. Έξ άλλου, με τις άντανανκλάσεις του νευροφυτικού συστήματος, κι' ο ίδιος ο πόνος διατηρεί αυτούς τους σπασμούς και μεγαλώνει έτσι μόνος του.

Στην πραγματικότητα, η συμπύκνωση της χολής δεν είναι η μόνη αίτια του κακού. Μιά έρεθιστική χολή δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να έτοιμάζει το έδαφος για τη φλόγωση. Η κύστη, που είναι ήδη άλλωστε άπό τη χολή, καθίσταται πιο εύπαθη στίς έπιθέσεις των μικροβίων ή στη μηχανική φύσεως ένέργεια των χολολιθών, όταν αυτοί ύπάρχουν στη μέση.

Μαζί με τη σκληροειδή άπόφυση, η χοληδόχος κύστη είναι, πράγματι, ένα από τα πιο εύπρόσβλητα όργανα άπέναντι των μικροβίων. Η μόλυνση μπορεί να σημειωθεί άπό πολλούς δρόμους: άπό την κυκλοφορία του αίματος, άπό τους λυμφατικούς άγωγούς ή άπό τους έκκριτικούς άγωγούς του συκωτιού. Άλλά οι κυριότεροι μολυσματικοί παράγοντες βρίσκονται στην πεπτική χλωρίδα — έντερόκοικοι και βακτήρια — που άνεβαίνουν άπό το έντερο. Στο έσωτερικό του έντέρου, αυτά τα μικρά βία άντιμετωπίζονται άποτελεσματικά άπό τα λυμφατικά γάγγλια. Η χοληδόχος κύστη, όμως, διαθέτει έλάχιστους τέτοιους φρουρούς. Έξασθενημένη άπό τόν συνεχή έρεθισμό της χολής, καταθέτει, τέλος, τα όπλα και κυριεύεται.

Η ιστορία μιάς μολυσμένης χοληδόχου κύστεως είναι περίπου η ίδια με εκείνη της σκοληκοειδούς άπόφυσως.

Η μόλυνση μπορεί να είναι καλοήγης, χρόνια. "Όταν, άπότόσο, τα πράγματα χειροτερεύουν, η μόλυνση μεταμορφώνεται σε γάγγραινα, προσβάλλει τους

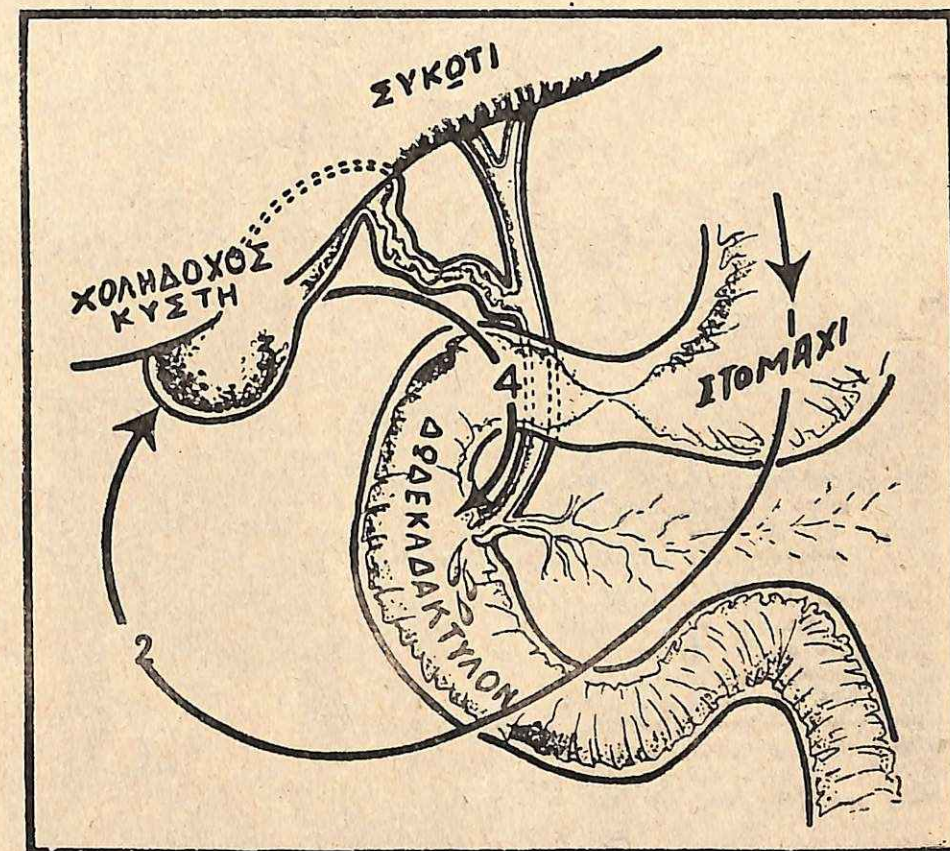
χολικούς άγωγούς κι' ύπάρχει κίνδυνος έξασπλώσεώς της. Πρέπει, τότε, να γίνει έγκαιρη επέμβαση, ώστε ν' άποφευχθεί η περιτονίτις.

Εύτυχώς, είναι δυνατή η έξαίρεση της χοληδόχου κύστεως, χωρίς να ένοχληθεί η πέψη. "Όταν το όργανο αυτό έχει ύποστεί ήδη γάγγραινα, είναι όριστικά άχρηστο. Η χολή δεν κατορθώνει πλέον να είσδύσει σ' αυτό και περνά άπ' ευθείας στο έντερο. Άντι να έκτοξεύεται μέσα του μονομιάς, στάζει άργά.

Πράγματι, οι θαυμάσιες προσαρμο-

φορες όφει. Άλλοτε σχηματίζουν μιά γλοιώδη λάσπη, που περιέχει έκατοντάδες κόκκους. Άλλοτε είναι σαν σπειρωτή άμμος κι' οι μεγάλοι κόκκοι άριθμούνται σε δεκάδες. Άλλοτε, πάλι, δεν ύπάρχει παρά μιά και μόνη πέτρα, μεγάλη σαν αυγό. Οι λόγοι της έμφανίσεώς τους παραμένουν ακόμα μυστηριώδεις. Γιατί σε άλλα άτομα είναι μικροσκοπικοί και σε άλλα έντυπωσιακά μεγάλοι; Κι' αυτό το άγνοούμε.

Η χημική άνάλυση έχει άποδείξει, ότι σ' αυτές οι κίτρινωπές πέτρες άποτελούνται άπό ώρισμένα συστατικά της

Η χολή έχει ως κύρια άποστολή της τη διάλυση των λιπών

στικές ικανότητες του οργανισμού του έξασφαλίζουν μιά νέα τάξη πραγμάτων, όπου η χοληδόχος κύστη δεν είναι πλέον άπαραίτητη. Γι' αυτό τον λόγο, η χειρουργική έξαίρεση, στην περίπτωση γάγγραινας, δεν έπιδύρει καμιά λειτουργική διαταραχή.

ΤΑ ΔΥΣΑΡΕΣΤΑ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΑ

Οι χολόλιθοι συνιστούν αίτια άκόμα πιο συχνών ένοχλήσεων. Είναι πλέον παραδεκτό, με βάση στατιστικά δεδομένα, ότι στην Ευρώπη, ένα άτομο στα έξη, σε ηλικία γύρω στα πενήντα, έχει χολολιθίαση κι' ήπατικούς καλκούς.

Οι χολόλιθοι μπορεί να σχηματισθούν έδιάφορα με την ηλικία. Έχουν άνακαλυφθεί ακόμα και στην κύστη βρεφών. Οι γυναίκες έχουν πιο συχνά χολολιθούς απ' ό,τι οι άνδρες. Στην Άφρική και την Άσία, η πάθηση αυτή είναι άραιότερη απ' ό,τι στο δυτικό κόσμο.

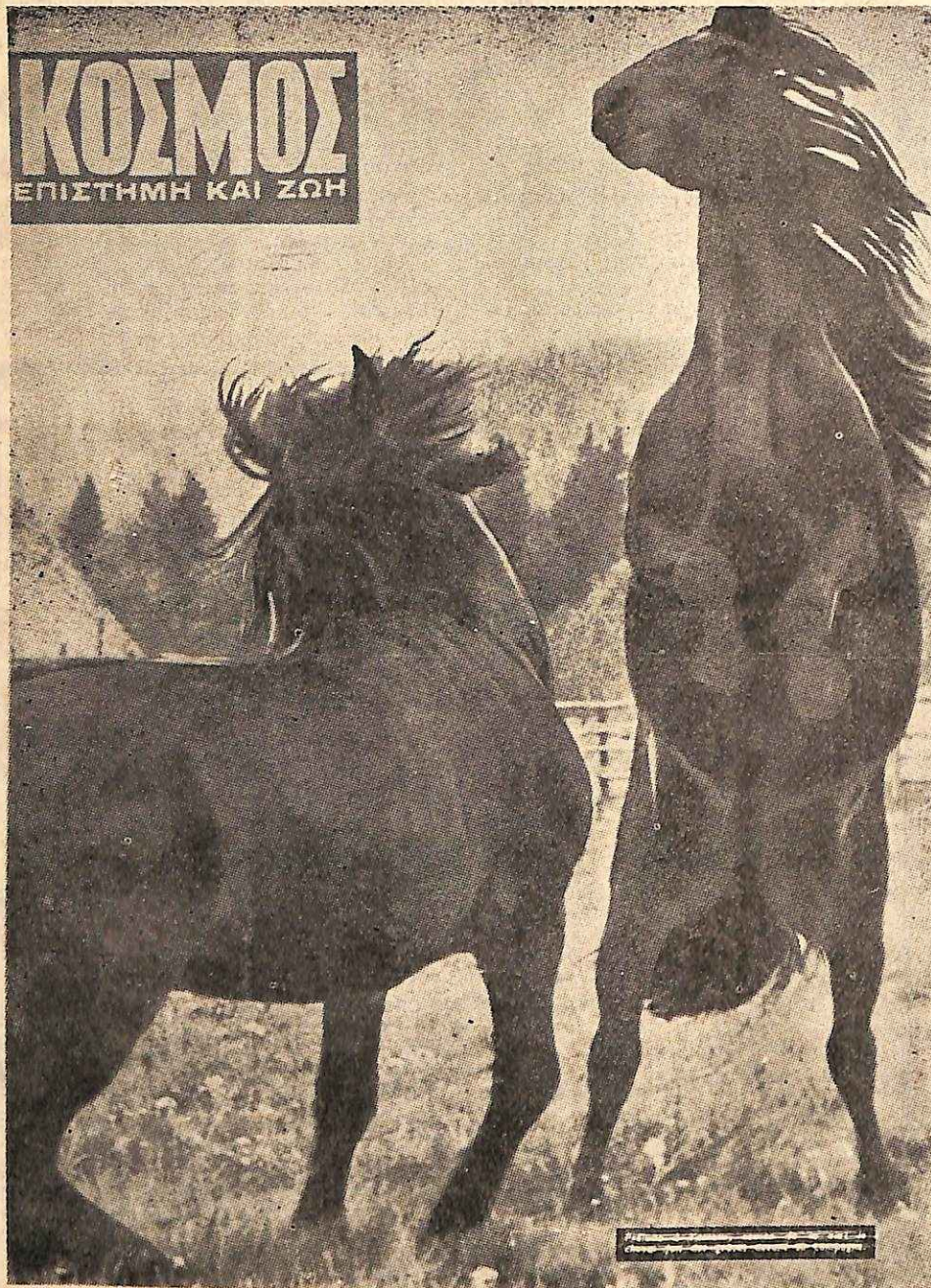
Οι χολόλιθοι παρουσιάζονται με διά

χολής και συγκεκριμένα άπό χοληστερόλη, χολική χρωστική ουσία κι' άσβέστιο. Οι ειδικοί υποθέτουν, ότι, με την έπίδραση ενός χημικού παράγοντος, η πολύ συμπυκνωμένη χολή «κρυσταλλοποιείται» μέσα στην κύστη.

Κατά τα τελευταία χρόνια, η όμοιοθαία έξη της χοληστερόλης και του άσβεστίου έχει γίνει άντικείμενο σοβαρής προσοχής έκ μέρους των διοχημικών. Αυτές οι δυο ουσίες βρίσκονται πιασμένες χέρι με χέρι και σε μιά άλλη άρρώστεια: την άρτηριοσκληρόνωση. Οι άσπροκίτρινωποι σωροί, που άποτίθενται στα έσωτερικά τοιχώματα των αίμοφόρων άγγείων, αποτελούνται κι' αυτοί άπό χοληστερόλη κι' άσβέστιο.

Φαίνεται ότι, για λόγους που άγνοούμε, η χοληστερόλη, άφού γίνει άμάλγαμα με το άσβέστιο, άποτίθεται με κρυσταλλική μορφή και κατά τόν ίδιο τρόπο τόν κατά μήκος των άρτηριών, όσο και μέσα στη χοληδόχο κύστη. Οι χολολιθικοί κι' οι άρτηριοσκληρωτικοί συναντώνται σπανιότερα στίς υπανάπτυκτες χώρες παρά στη Δύση. Οι δυο

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 30

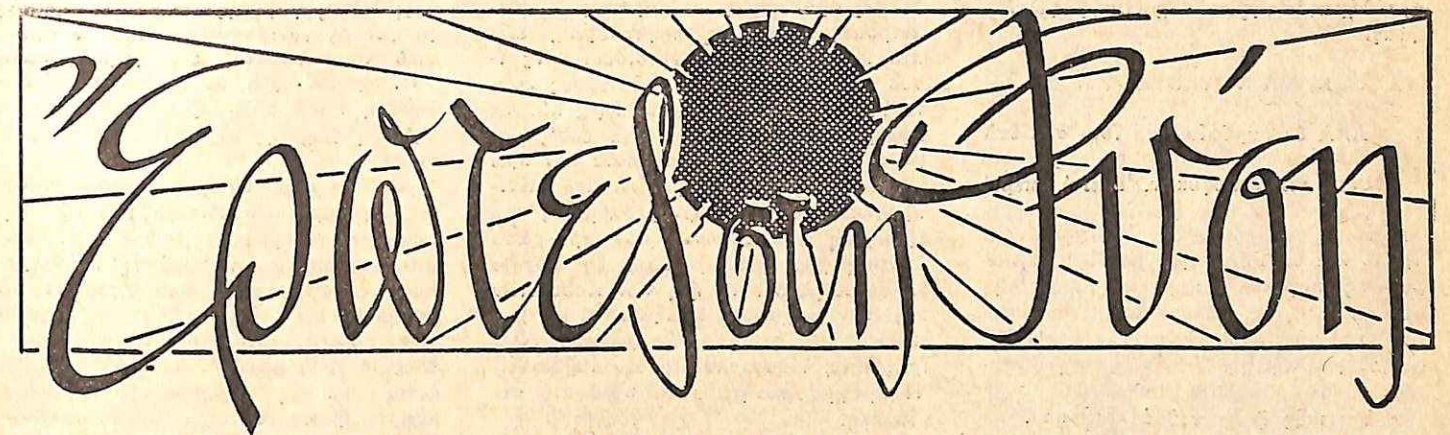
ΕΝΑ ΠΑΡΕΞΗ- ΓΗΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

ΤΟ μεγάλο κοινό, έλεγε ένας ικανός συγγραφέας σε μια στιγμή απαισιοδοξίας, δεν ενδιαφέρεται σήμερα παρα για τρία θέματα: το σεξ, το εγκλημα και την ιοωτική ζωή των μεγάλων. Και οι «μεγάλοι» για το κοινό οεν είναι οι ηρωες της επιστήμης, των γραμμάτων και της τέχνης, αλλά οι γοηττές και οι γόησσες του σινεμά, οι πριγκίπισσες και οι ελαφρές κοσμικές κυρίες...

Εγώ προσωπικά είμαι ακόμα πιο απαισιόδοξος: Αυτό που ενδιαφέρει κατά πρώτο λόγο τους μεσους ανθρώπους της εποχής μας δεν είναι καν το «σεξ» στην ευρύτερη του σημασία: είναι οι σεξουαλικές ιστορίες, τα «μυστικά της κρεβατοκάμαρας» των μεγάλων ή και των μικρών. Η σεξουαλικότητα στην ευρύτερη της έννοια ως φυσικού φαινομένου, είναι ένα από τα λιγότερο γνωστά και λιγότερο εκλαϊκευμένα έπιστημονικά θέματα. Και ο μέσος άνθρωπος, όταν ακούει τη λέξη «σεξουαλικότητα», σκέπτεται απλώς τις κινηματογραφικές περιπτώσεις της Σοφίας Λορέν ή του Μάρλον Μπράντο (και κείνα που παραλείπονται διά τον φόβο της λογοκρισίας). Έλάχιστα «διαδρασμένοι» διανοούμενοι, αν βρεθούν στην έξοχή, μπορεί να κάνουν μερικές βαθυστόχαστες σκέψεις (ανάμνησεις από κακογραμμένα άρθρα λαϊκών περιοδικών) για τη μάντιδα τη θρησκευτική που τρώει τον κακόμοιρο το σύζυγό της και για τη γονιμοποίηση των λουλουδιών που δεν είναι παρά εύοισμα.. γεννητικά όργανα. Αλλά πόσοι από μας θα μπορούσαν ν' απαντήσουν σ' αυτές τις ερωτήσεις; Πότε εμφανίστηκε στη φύση ή σεξουαλική διαφοροποίηση των φύλων; Υπάρχουν ζωντανά πλάσματα χωρίς φύλο και σεξουαλικότητα; Υπάρχουν ζωικά ή φυτικά είδη προικισμένα με περισσότερα από δυο φύλα; Σε τι χρησιμεύει ή σεξουαλική διαφοροποίηση;

Και όμως, δεν υπάρχει στη φύση φαινόμενο πιο σοβαρό από τη σεξουαλικότητα, φαινόμενο που μας φωτίζει για το μηχανισμό της ζωής, αλλά και για τους ψυχολογικούς μηχανισμούς των ανώτερων ζωικών ειδών. Ο Ντιντερό έγραφε κάπως ωμά: «Στο βάθος των ιδανικότερων αισθημάτων μας και της αγνότερης στοργής μας υπάρχει λίγος όρχις»!

Αν αναζητήσουμε την αρχή της σεξουαλικότητας στην ιστορία της ζωντανής φύσεως πολύ γρήγορα θα χαθούμε στη νύχτα του χρόνου. Οι πρόσφατες έρευνες μας αποκαλύπτουν την παρουσία κάποιας μορφής σεξουαλικότητας στα πιο υποτυπώδη ζωντανά πλάσματα, δηλαδή στα αρχαιότερα. Άς δούμε πώς εξασφαλίζει την αναπαραγωγή του το μικροσκοπικό θαλάσσιο (φυκοειδές) που λέγεται «σπειρογύρα» (οικογέ-

νεια ζυγωναματιδών). Όπως δείχνει τ' όνομά τους, αυτά τα φυκοειδή παρουσιάζονται υπό την πρωτόγονη μορφή ενός νήματος κτύπαρων. Μόνο που το νήμα αυτό είναι διπλό και στριμμένο σ'α σπάγγος που αποτελείται από δυο λεπτότερους σπάγγους. Και η γονιμοποίηση γίνεται ανάμεσα στα δυο σπειροειδή νήματα, μεταξύ των κτύπαρων που βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο. Όλοι οι γαμέτες του ίδιου νήματος που μπορούν να θεωρηθούν αρσενικοί, διοχετεύουν το πρωτόπλασμά τους στα γειτονικά κύτταρα που είναι οι θηλυκοί παθητικοί γαμέτες. Τα νήματα που παράγουν ενεργητικούς γαμέτες δεν μπορούν να ένωθούν παρά μόνο με τα νήματα των παθητικών γαμετών.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΕΣΣΕΡΑ ΦΥΛΑ!

ΑΛΛΑ το παράξενο είναι πώς οι αρσενικοί και οι θηλυκοί γαμέτες της σπειρογύρας δεν έχουν και μία φαινομενική διαφορά. Γιατί τα κύτταρα ενός νήματος συμπεριφέρονται πάντα ενεργητικά, ενώ τα κύτταρα του άλλου νήματος, που δεν διαφέρουν σε τίποτα, είναι πάντα παθητικά; Κανείς δεν ξέρει ακόμα. Η σεξουαλικότητα, σ' αυτή την περίπτωση, είναι καθαρά φυσιολογική, όχι μορφολογική, δηλαδή δεν εκδηλώνεται με καμμία διαφοροποίηση της μορφής μεταξύ του αρσενικού και του θηλυκού, αλλά μόνο με μία διαφοροποίηση της λειτουργίας. Φαντασθήτε έναν κόσμο όπου ο άνδρας και η γυναίκα είναι απολύτως όμοιοι μεταξύ τους, αλλά αναγνωρίζονται, παντρεύονται και αποκοτούν παιδιά! Αυτές ήταν οι ιδιοτροπίες της φύσεως στον τομέα της σεξουαλικότητας εδώ και ένα εκατομμύριο χρόνια. Γιατί δεν πρέπει να νομίσουμε πως η σπειρογύρα είναι κάτι το εξαιρετικό. Κάθε άλλο. Παρόμοια συστήματα αναπαραγωγής συναντάμε σε άμετρητα άλλα κατώτερα πλάσματα, ιδιαίτερα μεταξύ των θαλάσσιων (φυκή και μύκητες).

Στους μύκητες, άλλωστε, θα συναντήσουμε ακόμα πιο παράδοξα έρωτικά ήθη. Άς πάρουμε για παράδειγμα ένα φαγάσιμο μανιτάρι που ανήκει στην κλάση των «βασιδιομυκήτων». Οι έρευνες του φυσιολόγου Κνήπ απέκαλυσαν, το 1922, το εκπληκτικό αναπαραγωγικό σύστημα των βασιδιομυκήτων.

Ο Κνήπ παρατήρησε αρχικά ότι τ' αναπαραγωγικά στοιχεία του μύκητος

ήταν τόσο περίπλοκα ώστε ήταν αδύνατον να εξηγηθούν με την παρουσία δυο μονάχα φύλων. Προσπάθησε λοιπόν να συνδυάσει κατά διάφορους τρόπους αυτά τα στοιχεία. Και τότε του άποκαλύφθηκε η αλήθεια υπό μορφή έντελης, απροσδόκητης: Η οικογένεια των βασιδιομυκήτων δεν περιορίζεται στον μπαμπά, στη μαμά και τους απογόνους αρσενικού ή θηλυκού γένους, αλλά περιλαμβάνει τέσσερα (αριθ. 4) διαφορετικά φύλα που αναπαράγονται κατά ζεύγη!

Άς ονομάσουμε αυτά τα φύλα Α, Β, Γ, Δ. Τα πειράματα του Κνήπ απέδειξαν ότι το Α μπορεί να γονιμοποιήσει το Β και το Γ γονιμοποιεί το Δ, αλλά το Α και το Δ δεν γονιμοποιούνται μεταξύ τους, όπως δεν γονιμοποιούνται το Β με το Γ και το Α με το Γ. Και ποιο είναι το προϊόν αυτών των ενώσεων τις οποίες ο Κνήπ ονόμασε «τετραπολικές»; Έδώ μπορούμε να διερωτηθούμε ποιο μυστηριώδες παιχνίδι θέλησε να παίξει η φύση δημιουργώντας αυτή την παράξενη τετραπολική σεξουαλικότητα. Γιατί τα τέσσερα φύλα δε φαίνονται να έχουν κανένα σκοπό. Η ένωση Α + Β δίνει ακριβώς το ίδιο αποτέλεσμα με το Γ + Δ. Το μανιτάρι που παράγεται στις δυο περιπτώσεις είναι ακριβώς το ίδιο, ένα πλάσμα με τέσσερα φύλα.

ΤΕΤΡΑΠΟΛΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

ΓΙΑ να φωτισθούμε, ή μάλλον να πελαγώσουμε ακόμα περισσότερο, ας μεταφέρουμε αυτό το φαινόμενο σε μιάν αρχαία τραγωδία: Η Μήδεια είναι τρελλά έρωτευμένη με τον Ιάσωνα. Πρώτη δυσκολία: Ο Ιάσων και η Μήδεια είναι απολύτως όμοιοι. Μπορείτε να τους ξετάσετε με το μικροσκόπιο, αλλά θα χάσετε την ώρα σας: Δεν υπάρχει καμμία «ζωτική διαφορά» (αυτή η διαφορά που είναι το θέμα όλων των τραγωδιών και των κωμωδιών του κόσμου) στο σώμα των τετραπολικών ηρώων. Ο καθένας έχει τέσσερα διαφορετικά φύλα στο σώμα του. Με άλλα λόγια, ο Ιάσων έχει τα φύλα Α, Β, Γ, Δ και η Μήδεια άλλα τέσσερα.

Άς παραλείψουμε τώρα τις περιπέτειες της απαγωγής και ας έρθουμε στη στιγμή του ύμεναιου. Πώς θα τα

καταφέρουν οι τετραπολικοί ήρωες την πρώτη νύχτα του γάμου και ποιο θα είναι το αποτέλεσμα; Θα μάς το πει ο καλός της Κνήπ: Η ένωση των φύλων Α και Β, Γ και Δ θα είναι γόνιμη. Οι άλλοι τρεις συνδυασμοί είναι άγονοι. Όσο για το αποτέλεσμα των γονιμών ενώσεων, η Μήδεια θα γεννήσει τετραπολικά παιδιά κατ' εικόνα και όμοιωσή της, αλλά θα γεννήσει και ο Ιάσων! Ιδιαίτερα θα σκοτώσει η Μήδεια; Αυτά που γεννήσε η ίδια ή αυτά που γεννήσε ο άνδρας της;

Όπως βλέπουμε, η μεγαλοφυΐα ενός Ευριπίδη δε θ' άρκούσε για να ξεμπλέξει αυτή την υπόθεση! Πρέπει ωστόσο να σημειώσουμε μια μικρή λεπτομέρεια που παραλείψαμε: Στην πραγματικότητα, η αναπαραγωγή των βασιδιομυκήτων δεν γίνεται από μανιτάρι σε μανιτάρι, αλλά μεταξύ των φύλων του ίδιου μανιταριού. Ω της φρίκης! Η Μήδεια των βασιδιομυκήτων θα πρέπει ν' αναπαράχθει με τον εαυτό της και ο Ιάσων επίσης με τον εαυτό του. Και αυτό εξάγει το γεγονός ότι δεν έχει εμφανισθεί μέχρι στιγμής κανένας Ευριπίδης μεταξύ των βασιδιομυκήτων: η πολυπλοκότητα των φύλων στο ίδιο άτομο εξουδετερώνει όλα τα

Προοίμιο της αγάπης, πηγής της ζωής.. Έρωτικά παιχνίδια των άλδων

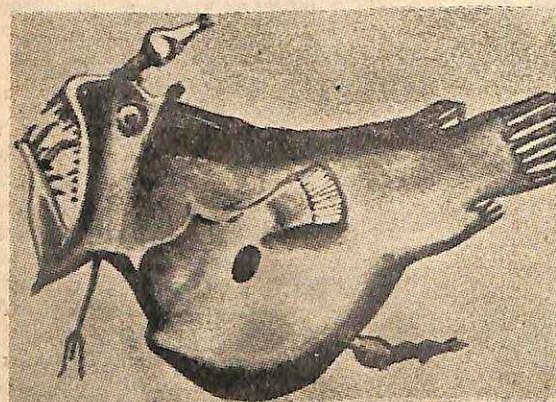
Η αρχή της σεξουαλικότητας χάνεται στη νύχτα του χρόνου... Στη φύση παίζεται αδιάκοπα το παιχνίδι του έρωτα και του θανάτου. Συχνά παράδοξο, κάποτε τραγικό, το παιχνίδι αυτό μας θυμίζει πως όλα τα γήινα πλάσματα είναι φτιαγμένα από τον ίδιο πηλό...

προβλήματα της αισθηματικής φιλολογίας.

ΤΑ ΣΟΔΟΜΑ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ

ΑΛΛΑ δὲ συμβαίνει τὸ ἴδιο στὸ θαλάσσιον «ἐκτόκαρπος», τῆς κλάσεως τῶν φαιοφυκῶν. Ἐδῶ ἡ ἀπερίοριστη φαντασία τῆς φύσεως, ἔχει περιπλέξει τὰ πράγματα κατὰ διαφορετικὸ τρόπο καὶ θὰ συναντήσουμε τὶς πιὸ παράξενες παρεκκλίσεις στὸν τομέα τῆς σεξουαλικότητος. Στὴν ἀπέραντη ὑπομονὴ καὶ τὴ μεθοδικότητα τοῦ Γερμανοῦ φυσιοδίφῃ Χάρτμαν ὀφείλουμε τὴν ἀποκάλυψη τῶν μικροσκοπικῶν δραμάτων τῆς ἐρωτικῆς ζωῆς τοῦ ἐκτόκαρπου.

Ὅπως ὅλα τὰ φυκοειδῆ, ὁ ἐκτόκαρπος ἐξασφαλίζει τὴ διαίωσιν τῶν εἰδῶν του μὲ τὴν παραγωγή γαμετῶν. Ἀρχικὰ, οἱ γαμέτες εἶναι ὅλοι ὅμοιοι, ἀλλὰ δὲν ἀργοῦν νὰ διαφοροποιηθῶν. Μερικοὶ χάνουν τὰ «μαστίγια» ποὺ τοὺς χρησιμεύουν ὡς κινητικὰ ὄργανα στὸ νε-

Ὁ «ἐδριόλυχνος», ψάρι ποὺ ζεῖ στὰ μεγάλα βάθη. Ἡ μικρὴ ἀπόφυση κάτω δεξιᾶ εἶναι τὸ ἀρσενικόν, ποὺ ζεῖ μόνιμα προσκολλημένο στὴν κοιλία τοῦ θηλυκοῦ

ρο, καὶ σταθεροποιεῖται κάπου στὸ βυθό. Αὐτοὶ εἶναι οἱ θηλυκοὶ γαμέτες. Οἱ ἄλλοι, οἱ ἀρσενικοὶ, οἰσθήρουν τὰ κινητικὰ τους ὄργανα. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, τοὺς ὀλεποῦμε (μὲ τὸ μικροσκοπιο, βέβαια) νὰ συγκεντρώνονται γύρω ἀπὸ τ' ἀκίνητα θηλυκὰ κύτταρα καὶ νὰ τὰ πολιορκοῦν, μέχρι ποὺ ἐπιτευχθεῖ ἡ γονιμοποίηση.

Ὡς ἐδῶ, τίποτα τὸ παράξενο. Εἶναι μιὰ συνηθισμένη ἱστορία — ποὺ συναντάμε καὶ στὶς πιὸ ἐξελιγμένες ζωϊκὲς μορφές — τῶν ἀρσενικῶν ποὺ προσελκύονται ἀπὸ τὸ «αἰῶνιο θῆλυ»: Ἡ κυρία ἐκτόκαρπος πολιορκεῖται ἀπὸ τοὺς θαυμαστές της.

Ἀλλ' ὁ κολλητὴς Χάρτμαν, γιὰ νὰ κάνει πιὸ ἐνοιαφέρον τὸ πείραμα του, περιπλέκει τὴν κατάσταση: Ἀντὶ ἐνὸς θηλυκοῦ καὶ μερικῶν ἀρσενικῶν, συγκεντρώνει κάτω ἀπὸ τὸ μικροσκοπιοῦ του ἕνα πλῆθος γαμετῶν καὶ τῶν δύο φύλων, ἀναδημιουργώντας ἔτσι τὶς φυσικὲς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦν στὴ θάλασσα.

Καὶ τότε ὁ σοβαρὸς ἐπιστήμων γίνεταί μάρτυς τῶν πιὸ βδελυρῶν παρεκτροπῶν. Τ' ἀρσενικά, ἐξακολουθοῦν βέβαια νὰ ζευγαρώνονται μὲ τὰ θηλυκὰ, ἢ τουλάχιστον ὀρισμένα ἀρσενικά ζευγαρώνονται μὲ ὀρισμένα θηλυκὰ. Ὅμως κοντὰ σ' αὐτὲς τὶς ἐνώσεις ποὺ, τέλος πάντων, γίνονται ἀνεκτὲς ἀπὸ τὸ ἠθικὸ μας αἰσθητήριον, βλέπουμε τοὺς ἀρσενικοὺς ἐκτόκαρπους νὰ ζευγαρώνονται μὲ

ἄλλους ἀρσενικοὺς ἐκτόκαρπους σὲ ἀδιάντροπες σοδομικὲς περιπτώσεις, ἐνῷ πιὸ πέρα τὰ θηλυκὰ ἐπιδίδονται ἐξ ἴσου ἀδιάντροπα στοὺς λεσβιακοὺς ἔρωτες! Τί συμβαίνει; Τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα μεταφέρθηκαν στὸ βυθό, καὶ μάλιστα στὸ βιολογικὸ ἐπίπεδο τῶν πρωτόγονων αὐτῶν πλασμάτων ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὶς πρώτες βαθμίδες τῆς ἐξελίξεως ποὺ ἐμφανίσθηκαν πρὶν ἀπὸ ἑκατομῦρια χρόνια; Τότε θὰ πρέπει νὰ δεχθῶμε ὅτι τὰ ἥθη τῶν Σοδομιτῶν καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι μιὰ πολὺ παλιὰ ἐφεύρεση τῆς φύσεως. Ἀλλ' ἡσυχάστε, τίποτα τέτοιο δὲν συμβαίνει. Ἡ πραγματικότητα εἶναι πολὺ πιὸ περίπλοκη.

Ὁ Χάρτμαν συνέχισε τὶς παρατηρήσεις του ἐπὶ μῆνες καὶ κατέληξε νὰ καταλάβει ὅτι στὸ εἶδος «ἐκτόκαρπος» τὸ φύλο δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀπόλυτο, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄτομα 100% θηλυκὰ ἢ ἀρσενικά. Ἡ ἀρσενικότητα καὶ ἡ θηλυκότητα ἐμφανίζονται σὲ κάθε γαμέτη ἀνά-

τες: Ἐνας γαμέτης κατὰ 75% θηλυκὸς μπορεῖ νὰ γονιμοποιήσει (μὲ τὸ ἀρσενικὸ του ποσοστὸ) ἕνα γαμέτη κατὰ 95% θηλυκόν. Ἀλλ' ἂν συναντηθεῖ μ' ἕνα γαμέτη κατὰ 65% θηλυκόν, ὁ λιγώτερο θηλυκὸς γαμέτης θὰ παίξει ρόλο ἀρσενικοῦ.

Δὲν τολμάμε νὰ μεταφέρουμε αὐτὲς τὶς σκαμπρόζικες ἰδιοτροπίες τῆς φύσεως στὸ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο. Ἡ ἑομιόνη ἀγαπάει τὸν Ὀρέστη ποὺ ἀγαπᾷ τὴν Ἀνδρομάχη ποὺ ἀγαπάει τὸν ἄνδρα της. Ἡ κατάσταση εἶναι ἀρκετὰ περίπλοκη γιὰ τοὺς τραγικούς ποιητὲς μας. Τὴ θὰ συνέβαινε ἂν, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς αἰσθηματικὲς περιπλοκές, οἱ ἥρωες δὲν εἶχαν σταθερὰ καθωρισμένο φύλο, ἀλλὰ μονάχα ἕνα ποσοστὸ ἀρσενικότητας ἢ θηλυκότητας; Οἱ ψυχολογικὲς καταστάσεις ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ δημιουργηθοῦν θὰ ἦταν ἀφόρητα μεπεδεμένες.

ΕΡΩΤΕΣ ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ

ΟΤΑΝ διαβάσουμε τὶς μελέτες τῶν βιολόγων γιὰ τὴ σεξουαλικότητα τῶν κατωτέρων μορφῶν ζωῆς, μπαίνουμε σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα μυθιστορηματικῆς ἐπιστημονικῆς φαντασίας. Ὑπάρχουν ἄραγε στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ Διαστήματος πλανῆτες ποὺ κατοικοῦνται ἀπὸ πλάσματα τόσο διαφορετικὰ ἀπὸ μᾶς; Γιατὶ ὅχι καὶ σκεπτόμενα πλάσματα; Ἡ πολυμορφία τῆς γῆινης ζωῆς εἶναι ἕνα φαινόμενο ποὺ πρέπει νὰ μᾶς προετοιμάζει γιὰ ὅλες τὶς ἐκπλήξεις: Τὰ πάντα ὑπάρχουν στὴ φύση: ζωντανὰ πλάσματα χωρὶς φύλο, μὲ δύο φύλα, μὲ τέσσερα φύλα, μὲ ἐπιπλοτερίζοντα φύλα. Ὡστόσο, ὀρισμένοι ἐπιστήμονες πιστεύουν ὅτι τὸ σύστημα τῶν δύο φύλων πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἡ τελειότερη μορφή σεξουαλικότητος. Ὁ φυλετικὸς διωσμός, ἐξαιρετικὰ διαδεδομένος στὴ φύση, δὲν εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴν ἀναπαραγωγή (ἐφ' ὅσον εἶδαμε πῶς ὑπάρχουν κι' ἄλλα συστήματα) ἀλλ' εἶναι μιὰ ἐξελικτικὴ τελειοποίηση. Ἡ ζωντανὴ φύση πειραματίζεται μὲ διάφορα συστήματα προτοῦ καταλήξει σὲ κείνο ποὺ προσφέρει τοὺς εὐνοϊκότερους ὁρὸς γιὰ τὴ διαίωσιν τῆς ζωῆς.

Ἀλλὰ μήπως αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὰ σκεπτόμενα πλάσματα τῶν ἄλλων πλανητῶν εἶναι κατ' ἀνάγκη προικισμένα μὲ τὸ δικό μας ἀναπαραγωγικὸ σύστημα; Πρὸς τὸ παρόν, μοναχοὶ οἱ μυθιστοριογράφοι τολμοῦν ν' ἀπαντήσουν σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα. Καὶ ἀπαντοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους. Πάντως, ἔστω κι' ἂν δεχθῶμε ὅτι τὸ σύστημα τῶν δύο φύλων εἶναι γενικὸς κανὼνας τῆς φύσεως γιὰ τὶς πιὸ ἐξελιγμένες ζωϊκὲς μορφές, αὐτὸ δὲν ἀποκλείει τὶς ἐκπλήξεις. Γιατὶ τὸ διφυλετικὸ σύστημα ἐκδηλώνεται στὴ φύση ὑπὸ ποικίλους μορφές.

Ἀς πάρουμε γιὰ παράδειγμα τὸ λουλούδι. Ξέρουμε πῶς οἱ στήμονες ἀποτελοῦν τὸ ἀρσενικὸ τοῦ ὄργανο καὶ ὁ ὑπερος τὸ θηλυκόν. Εἶναι ὁ σεξουαλικὸς διωσμός ἀπὸ τὴν καθαρότερη μορφή του. Καὶ ὅμως, τὰ περισσότερα λουλούδια, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴ γονιμοποίησιν, ἔχουν ἀνάγκη ἐνὸς μεσάζοντος. Τὰ

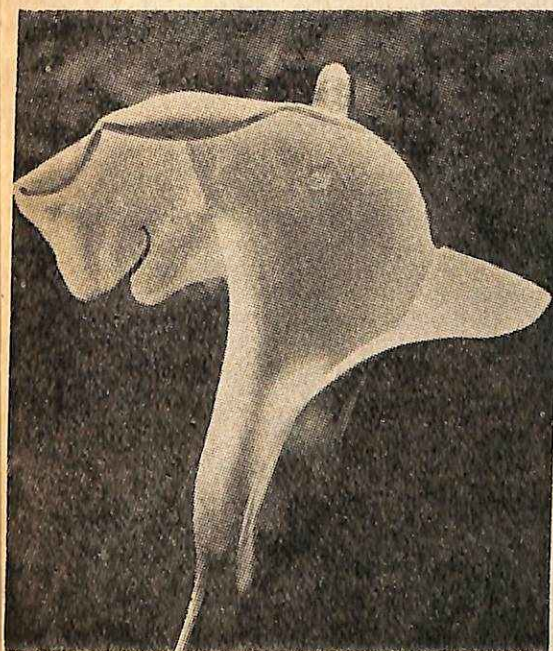
ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ἔντομα ἀναλαμβάνουν συνήθως αὐτὸ τὸ ρόλο: Προσελκύονται ἀπὸ τὸ ἄρωμα καὶ τὸ χρῶμα τοῦ λουλουδιοῦ κι' ἔρχονται νὰ κλέψουν τὸ νέκταρ (ποὺ εἶναι ἄχρηστο στὸ λουλούδι, ἐκτὸς μονάχα γιὰ δόλωμα). Μὲ τὶς κινήσεις τους μέσα στὸν κάλυκα, τὰ ἔντομα μεταφέρουν τὴ γύρη ἀπὸ τοὺς στήμονες στὸν ὑπερο, στὸ βάθος τοῦ ὁποίου θὰ σχηματισθεῖ ὁ σπὸρος.... Τὸ σύστημα εἶναι βέβαια διῶσι κό, ἀλλὰ πόσο περίπλοκο! Πόσες «πονηρίες», πόσοι ψυχολογικοὶ ἐρεθισμοὶ (χρῶμα, ἄρωμα, γεύση) γιὰ νὰ προσελκύσθῃ τὸ ἔντομο καὶ νὰ τρίψει ἀθέλῃτα τὰ φτερά του στοὺς στήμονες καὶ στὸν ὑπερο! Σὲ σύγκριση μ' αὐτὸ τὸ σύστημα, ἡ ἀναπαραγωγὴ τοῦ «ἐξελιγμένου» ἀνθρώπου φαίνεται πολὺ ἀπλούστερη. Τὴ μᾶς ἐμποδίζει νὰ φαντασθῶμε λογικὰ πλάσματα ποὺ ἀναπαράγονται μᾶλλον μὲ τὸ σύστημα τῶν λουλουδιῶν παρὰ μὲ τὸ σύστημα τῶν ἀνθρώπων; Ἀλλ' ὅπως εἴπαμε τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἀκόμα τῆς ἀρομοδιότητος τῶν μυθιστοριογράφων.

ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΠΑΡΑΣΙΤΑ

ΑΣ περιορίσουμε τὴ φαντασία μας στὶς ἄμεσες σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο φύλων, χωρὶς μεσάζοντες. Κι' ἐδῶ ἀκόμα ἡ ἐφευρετικότητά τῆς φύσεως εἶναι ἀσύλληπτη.

Ὑπάρχει ἕνα νηματώδες σκουλήκι,

Ὁ κάλυκας τοῦ λουλουδιοῦ εἶναι μιὰ νυφικὴ πασπάδα, εἶπε ὁ μεγάλος φυσιοδίφης Λινναῖος

τὸ «τριχοσωματοειδές», ποὺ ζεῖ παρασιτικὰ στὴν οὐροδόχο κύστη τοῦ ποντικίου. Τὸ θηλυκὸ σκουλήκι εἶναι παράσιτο τοῦ ἀρσενικοῦ ποντικίου καὶ τὸ ἀρσενικὸ εἶναι παράσιτο τοῦ θηλυκοῦ: Ζεῖ στὰ γεννητικὰ ὄργανα τῆς συζύγου του! Τυχερὸ σκουληκάκι: Ἐχει λύσει ὅλα τὰ προβλήματα στοὺς στενοὺς ὀρίζοντες ἐνὸς ἐρωτικοῦ ἀδύτου.

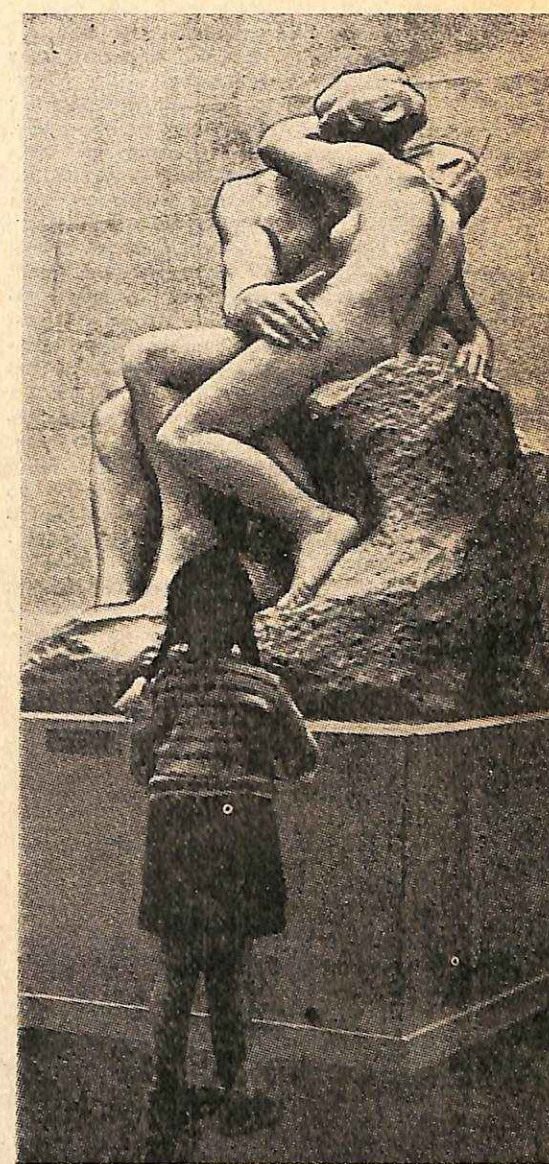
Ὁρισμένα ψάρια τῆς οἰκογενείας τῶν κερατιοειδῶν ἔχουν λύσει τὰ σεξουαλικά προβλήματα μὲ τὸ δικό τους τρόπο. Ὁ ἀρσενικὸς ἐδριόλυχνος, γιὰ παράδειγμα, θρῆκε μιὰ πρωτότυπη λύση γιὰ τὶς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς: Κυρολεκτικὰ «ραμμένος» στὴν κοιλία τῆς συζύγου του, τῆς ἔχει φορτώσει ὅλες τὶς εὐθύνες ὅχι μόνο γιὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς τροφῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀφομοίωσίν της.

Τὰ πτερύγια καὶ τὸ πεπτικὸ τοῦ συστήματος ἔχουν ἀτροφήσει. Ἀκόμα καὶ τὰ αἷμα διοχετεύεται ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ θηλυκοῦ, φορτωμένο μὲ ὅλες τὶς θρεπτικὲς οὐσίες ποὺ χρειάζεται τὸ ἀρσενικόν. Ἀπὸ τὸν ὀργανισμό του δὲν ἀπομένουν παρὰ τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Μὲ ἄλλα λόγια, αὐτὸ τὸ παράσιτο εἶναι τὸ πιὸ ἀρσενικὸ ἀπ' ὅλα τ' ἀρσενικά πλάσματα τῆς Δημιουργίας, ἀφοῦ δὲν τοῦ ἀπομένουν παρὰ τ' ἀρσενικά ὄργανα. Ἀλλὰ τὸ τίμημα τῆς τεμπελιάς του εἶναι τὸ περιορισμένο ἀνάστημα ποὺ δὲν τιμὰ καθόλου τὸ φύλο του. Ἡ ἀναλογία του μὲ τὸ θηλυκόν εἶναι ἡ ἀναλογία ἐνὸς γάτου μπροστὰ σὲ μιὰ φορὰδα. Στὴν περίπτωση αὐτῇ, ἡ φύση ἐξοικονομεῖ τὰ ὀλικά της: τὸ ἀρσενικὸ ἔγινε ἀχρηστος κρηφῆρας ἀλλὰ τουλάχιστον ὅχι πολυδάπανος.

Ἀλλωστε τὸ σύστημα φαίνεται ἀποδοτικόν, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι συναντάται σὲ πολλὰ ζωντανὰ πλάσματα, ἰδιαίτερα μεταξὺ τῶν παρασιτικῶν ὀστρακοδέρμων. «Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, γράφει ὁ καθηγητὴς Μπουνούρ, ὁ σεξουαλικὸς διμορφισμός (ἡ ἐλλείψῃ κάθε ὁμοιότητος μεταξὺ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ θηλυκοῦ) συνδέεται προφανῶς μὲ τὴν πολὺ ἐξειδικευμένη προσαρμογὴ τοῦ κάθε φύλου: Τὸ παρασιτικὸ θηλυκὸ περιορίζεται στὴν ὠτοκία καὶ τὸ ἀρσενικὸ δὲν ἔχει ἄλλη ἀποστολὴ παρὰ τὴ γονιμοποίηση. Κοντολογίς, ἡ ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ οἰκογένεια ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ μητέρα ποὺ ζεῖ παρασιτικὰ εἰς βάρος ἐνὸς ἄλλου ζώου κι' ἕνα πατέρα ποὺ δὲν ξέρεי νὰ κάνει τίποτα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐρωτικὰ παιχνίδια».

ΤΡΑΓΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

ΤΑ παραδείγματα αὐτά, παρμένα ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς θάλασσας, μᾶς κάνουν ἴσως νὰ πιστεύουμε ὅτι ὁ

Τὸ «Φιλί», τοῦ Ροντέν.

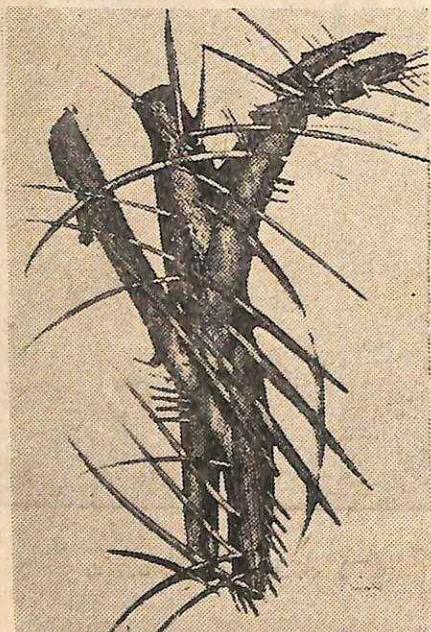
σο ἀπομακρυνόμεστε ἀπὸ τὶς ἀνώτερες ζωϊκὲς μορφές, τόσο πιὸ παράξενα ἐρωτικά ἦθη θὰ συναντήσουμε.

Ἀλλὰ γεγλιόμαστε. Ἀκόμα καὶ στὰ πιὸ διαφορετικὰ εἶδη μπορεῖ νὰ συναντήσουμε συνηθίες ποὺ θυμίζουν τόσο τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορά, ὥστε ὅταν βλέπομε αὐτὰ τὰ ζῶα στὸν κινηματογράφο, στὶς ταινίες «ντοκουμανταίρ», νομίζουμε ὅτι πρόκειται γιὰ σκηνοθετικὰ εἰρήματα. Στὴν ταινία τοῦ «Ἡ Ζωντανὴ Ἐρημος», ὁ Γουόλτ Ντίσνεϋ μᾶς ἔδειξε τὸν ἐρωτικὸ χορὸ τῶν σκορπιῶν, ὑπὸ τοὺς ἤχους μιᾶς μελωδίας τοῦ Φᾶρ Οὐέστ: Ἡ σκηνὴ ἦταν ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ ὁ Ντίσνεϋ δὲν εἶχε προσθέσει παρὰ μόνο τὴ μουσικὴ ὑπόκρουση. Ἀλλὰ πολλοὶ θεατὲς, ἀκόμα καὶ φυσιοδίφες, εἶδαν μὲ δυσπιστίαν τοὺς ἐκπληκτικούς ἐρωτες τῶν σκορπιῶν, ποὺ ὥστόσο εἶχαν περιγραφεῖ ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὸν Γάλλο φυσιοδίφῃ Φάμπρ σὲ

«Εντομολογικές 'Αναμνήσεις» του:

«Βρίσκονται ο ένας απέναντι στον άλλο με τα πόδια ενωμένα και τις δαγκάνες τεντωμένες. 'Η συμπεριφορά τους είναι ειρηνική, οι επαφές τους φιλικές. 'Ο ένας είναι μάλλον όγκωδης και βαθύχρωμος: είναι ο θηλυκός. 'Ο άλλος, λεπτότερος και πιο ανοιχτόχρωμος είναι άρσενικός. Με την ούρα υψωμένη, το ζευγάρι κινείται αργά μπρος και πίσω. Το άρσενικό έχει την πρωτοβουλία: ο αυτό τον περίπατο, ενώ το θηλυκό ακολουθεί χωρίς ν' αντιστέκεται. 'Ο περίπατος συνεχίζεται επί μία ώρα περίπου. Το άρσενικό κρατάει πάντα το θηλυκό από τα πόδια. Στο τέλος, φτάνει σ' ένα βουνάκι άμμου που του φαίνεται κατάλληλο. Χωρίς ν' αφήσει το θηλυκό, το άρσενικό σκάβει με τα πόδια του στην άμμο κι ανοίγει ένα μικρό σπήλαιο. 'Εκεί μέσα χάνεται το ζευγάρι σιγά σιγά. Το θηλυκό δε φέρνει καμιά αντίσταση».

Ως εδώ βέβαια, οι έρωτες των σκορ-

'Η ζωντανή φύση πειραματίζεται με διάφορα συστήματα προτού καταλήξει σε εκείνο που προσφέρει τους ευνοϊκότερους όρους για τη διαίω-
νιση της ζωής.

πιών είναι πολύ ρωμαντικοί. Μόνο που ο Φόμπρ παραλείπει το τέλος, ίσως γιατί δεν ήταν γνωστό στην εποχή του. Γιατί, αλλιώς, όταν τελειώσουν οι τρυφερές περιπτώσεις, το είδύλλιο έχει τραγικό τέλος. 'Η κυρία Σχορπιού, που οι έρωτικές ασκήσεις άνοιξαν την όρεξή της, καταβροχθίζει τον άγαπημένο της σύζυγο, όπως ή μάντις ή θρησκευτική. Ωραίο θέμα στοχασμού για τους ήθικολόγους.

Έτσι παίζεται αδιάκοπα στη φύση το παιχνίδι του έρωτα και του θανάτου. Συχνά παράδοξο, κάποτε τραγικό, το παιχνίδι αυτό μάς θυμίζει πως όλα τα γήινα πλάσματα είναι φτιαγμένα από τον ίδιο πηλό. Μήπως ή άπειρη ποικιλία τους μάς επιτρέπει να υποθέσουμε ότι το ίδιο συμβαίνει και στ' αστέρια; Ποιός ξέρει...

AIME MICHEL

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΡΟΜΜΕΛ

Ένας τραγικός και άτιμος θάνατος
σ' ένα ιδιοφυή στρατιωτικό ήγέτη.

Έδω κι' είκοσι χρόνια, σ'όταν άμμο της 'Αφρικής, διεξάγονταν σκληροί αγώνες με αντιμέτωπους τους Συμμάχους και τη στρατιά του Ρόμμελ. 'Ο μεγάλος αυτός Γερμανός στρατάρχης απόκτησε εκεί μια δόξα, που οι άνθρωποί του δεν την άμφισβήτησαν. Κι' όμως, ο ίδιος, ήξερε πολύ καλά ότι τον περίμενε στην πατρίδα του τη Γερμανία, ένας θάνατος τραγικός και άτιμος. 'Ο Γερμανός ιστορικός Ντέσμουντ Γιούγκ, που γνώρισε τους μάρτυρες των τελευταίων ημερών του διηγείται στο ακόλουθο άρθρο το τέλος του στρατάρχη, μια από τις πιο σκληρές κωμωδίες του ναζισμού.

Ο ΡΟΜΜΕΛ είχε γυρίσει στη Γερμανία από τη Βόρειο 'Αφρική τον Μάρτιο του 1943. 'Από καιρό ήξερε πολύ καλά ότι ο Κάιζερ κι' ο Γιούντλ ήταν άσπονδοι εχθροί του, τόσο σαν συνάδελφοί του όσο και σαν άνθρωποι. Περιφρονούσε την Γκαϊρινγκ και δεν του έτρεφε την παραμικρή εμπιστοσύνη. Λίγο πριν, ο στρατηγός Σμόνττ είχε ειδοποιήσει τον Γιούντλ,

ότι οι μετοχές του στην εκτίμηση των ήγετών του κόμματος είχαν πέσει κι' ιδιαίτερα όσο άφωρούσε τον Μπόρμαν, που άσκούσε μυστηριώδη επίδραση στις κρίσεις του Χίτλερ.

'Ο στρατάρχης δεν είχε κανένα φίλο στην αλήθεια, εκτός από τον Σμόνττ, που μιλούσε πάντα ευνοϊκά για λογαριασμό του. 'Ως όσο ακόμα και μετά το 'Ελ 'Αλαμείν, εξακολουθούσε να πιστεύει, ότι όλο το κακό προερχόταν από το περιβάλλον του φύρερ κι' ότι ο Χίτλερ θα καταλάβαινε σ'ο τέλος ότι είχε να κάνει με συκοφάντες.

'Αλλά τώρα, ο Ρόμμελ είχε πλέον απαλαγεί από όλες του τις ψευδαισθήσεις. 'Ηξερε ότι ο Χίτλερ δεν ήταν καθόλου ο άνθρωπος που θα μπορούσε να κρίνει σωστά και που θα ένοιωθε ήν παραμικρή υποχρέωση σε όσους υπηρέτησαν τους σκοπούς του. 'Επρόκειτο για μια πολύ μεγάλη και πολύ πικρή απογοήτευση για τον Ρόμμελ, άνθρωπο απλό κι' ειθύ, που το μυαλό του έκοβε μονάχα σ'όταν πόλεμο, κι' ήταν άπονηρεντο σε άλλες περιστάσεις.

Τα μάτια του άνοιξαν κατά τη διάρκεια των μηνών που πέρασε στη Γερμανία, πριν αναλάβει τις ήνιες του Β' δόμλου στρατιών.

'Ανέκαθεν δεν είχε, από ένοικο, όπολη

ψη στην κοσμοθεωρία και την ήθική του ναζισμού. 'Αλλά για πρώτη φορά τώρα, αυτόπτες μάρτυρες, Γερμανοί αξιωματικοί του είχαν μιλήσει για τα εγκλήματα της Γκεστάπο και των 'Ες — 'Ες στην Πολωνία και τη Ρωσία καθώς και για εκείνα που διέπρατταν ακόμα στις κατεχόμενες χώρες της δυτικής Ευρώπης.

ΓΙΑ πρώτη φορά άκουσε, ότι γίνονταν ομάδικες με ακινήσεις 'Εβραίων, ότι ύπηρχαν στη μέση οι δάλμοι των αερίων. Σ' ή βόρειο 'Αφρική, απεναντίας, οι Γερμανοί έκαναν τον πόλεμο σαν εξε-
ντελμάν.

'Αρμोजε απόλυτα σ'όταν χαρακτήρα του Ρόμμελ να πάει σ'όταν Χίτλερ και να του μιλήσει άνοιχτά γι' αυτές τις διαπιστώσεις. Και το έκανε. Είπε σ'όταν δικτάτορα, ότι θα έκαναν τον πόλεμο, αν άνέχονταν αυτή την κατάσταση. Πρότεινε, σ'όταν λίγο σ'ε πολύ, το άποτράδηνμα της Γκεστάπο από τις κατεχόμενες χώρες και το σκόρπισμα των 'Ες — 'Ες μέσα τις κανονικές στρατιωτικές μονάδες.

Πράγμα παράξενο, ο φύρερ συγκατέθηκε να συζητήσει το ζήτημα για λίγη ώρα με τον Ρόμμελ. 'Αλλά δεν του άφησε, σ'ό τέλος, καμιά άμφισβόλια: δεν είχε την παραμικρή διάθεση να αλλάξει τις μεθόδους του. 'Ο Ρόμμελ κατάλαβε έτσι, ότι τα εγκλήματα αυτά άποτελούσαν μέρος ενός σχεδίου.

Σκέφθηκε το πράγμα και για πρώτη φορά σ'ή ζωή του άφησε να μ'ο'ύν σ'ή συνείδησή του, συνείδηση άληθινού στρατιωτικού, τα πολιτικά κριτήρια. Τα συμπεράσματα του συνέπιπταν μ' εκείνα πολλών άλλων Γερμανών στρατηγών. 'Ο Χίτλερ άδηγούσε την πατρίδα τους στην καταστροφή. 'Επρεπε να τον εξουδετερώσουν.

Ποιν ο Ρόμμελ σκεφθεί τον τρόπο, π'όσο τη διοίκηση του Β' δόμλου στρατιών και πήγε πρώτα στη Βόρειο 'Ιταλία κι' ύστε-

ρα στη Γαλλία. 'Αφησε το πρόβλημα σ'ο πειθώοιο του μυαλού του και ξανάγινε ο καθάρος στρατιωτικός.

Σ'το μεταξύ, σ'ημειώνονταν μεγάλες ζυμώσεις άνάμεσα σ' εκείνους που έβλεπαν να έρχεται ή καταστροφή. 'Ο Στυλνάγκελ, στρατιωτικός διοικητής του Παρισιού, ο Σπάλιντελ, επιτελάρχης του Ρόμμελ, κι' άλλοι ήλπιζον να διαπραγματευθούν την άνακαχώ. 'Ο δόκτωρ Στραλιν, ήμαρχος της Στουτγάρδης και ναζι, που είχε χάσει την παλιά του πίστη, ένημέρωσε τον Ρόμμελ και του ύπέβαλε την ιδέα ότι, έσ' όσον δεν μπορούσε να μεταπείσει τον Χίτλερ, θα έπρεπε να ενεργήσει άπ' ευθείας.

ΕΤΣΙ, από τον Φεβρουάριο του 1944, ή κατάσταση του Ρόμμελ ύπηρξε χωρίς άμφισβόλια μια από τις πιο περίεργες που θα μπορούσαν να τύχουν σε στρατιωτικό ήγέτη. 'Από το ένα μέρος, τον είχε διαλέξει ο Χίτλερ να υπερασπιστεί τα Τείχη του 'Ατλαντικού και να εξορκίσει τον κίνδυνο της συμμαχικής άποβάσεως. 'Η άποστολή του ήταν άληθινά μεγαλειώδης. 'Ο γερμανικός Τύπος τον διαφήμιζε πάλι όσο κανένα άλλο στρατηγό. 'Από το άλλο μέρος, ήταν πεπεισμένος ότι ή άπόβαση δεν μπορούσε να άναχαιτισθεί και σκεπτόταν ότι θα έπρεπε να προτείνει άνακωχή τους στρατηγούς 'Αϊζενχάουερ και Μοντγκόμερυ, σ'αν ή άπόβαση αυτή θα στεφόνταν από άπτυχία. Αυτό το δίλημμα το συζήτησε πολλές φορές με τον ύπασπιστή του και παλιό φίλο του 'Αλντγκερ.

—'Ο Χίτλερ είναι ήλίθιος, έλεγε ο Ρόμμελ. Γιατί συνεχίζει τον πόλεμο; Κάθε μέρα που περνά, στοιχίζει στη Γερμανία και μια όλόκληρη πόλη. Πρέπει να καταθέσουμε τα όπλα.

'Αναγνώριζε σ'όγχρονα ότι ήταν άνώφελο να σκεφθεί ότι ή ειρήνη θα κλεινόταν

άνεξάρτητα από τον Χίτλερ όσο δεν είχε γίνει ή άπόβαση ή δεν φαινόταν ότι θα πετύχαινε.

—Σ'ήν 'Αφρική, έλεγε, ήμουν το άφεντικό. Οι άνδρες μου περίμεναν από μένα διαταγές. 'Εδω, είμαι ένας ύπάλληλος του Χίτλερ.

'Επηρεαζόμενοι καθημερινά από μια έντονη προπαγάνδα, πεισύνοντας στην ή παρξη μυστηριωδών κρυφών όπλων, οι περισσό εροι στρατιωτικοί ήγέτες θα θεωρούσαν προδότη όποιον μιλούσε για παράδοση. Έτσι, ο Ρόμμελ έπρεπε σ'όγχρονα να κάνει, το πάν για να άντιμετωπίσει τη συμμαχική άπόβαση και να έτοιμάζεται για διαπραγματεύσεις. Με μια σπάνια διανοητική ίσορροπία, ο στρατάρχης κατώρθωσε να κάνει και τα δύο. Σαν στρατιωτικός ήγέτης, έκανε το πάν για να βγάλει τα στρατεύματά του από τη νάρχη και να τους έμπνεύσει τη θέληση άντιστάσεως σε μια άπόβαση. Μετά την άπόβαση, άγωνίστηκε άπεγνωσμένα για να πετάξει τους έπιδρομείς στη θάλασσα. Παράλληλα, ή άναφορά που έστειλε στις 12 'Ιουνίου σ'ό Χίτλερ, πληροφορούσε τον δικτάτορα ότι ή κατάσταση εξέλισσόταν «μέσα από έξαρετικές δυσκολίες» κι' ότι ή ύπεροχή των Συμμάχων, ιδίως από την άποψη της άεροπορίας, άφηνε λίγη θέση σ'ήν έλπίδα ότι θα άπεσοβείτο ένα ρήγμα του μετώπου.

Στις 17 'Ιουνίου, σ'ό Σουασόν, πέτυχε μια άκρόαση από το Χίτλερ και του έθεσε όια τα δίλημμα: ή να ζή ήσει ειρήνη ή να δώσει έντολη να γίνει μια άμυντική γραμμή πίσω από το 'Ορν. Στις

Ο Ρόμμελ και το έπιτελείο του, στην 'Αφρική

15 'Ιουλίου, έστειλε την τελευταία του αναφορά στη Λιτάβρα.

Τραυματίστηκε πριν πάρει την απάντηση και μπορείς έτσι να κάνει το αποφασιτικό βήμα, που θα τον έφευγε σε διαπραγματεύσεις με τους Συμμάχους.

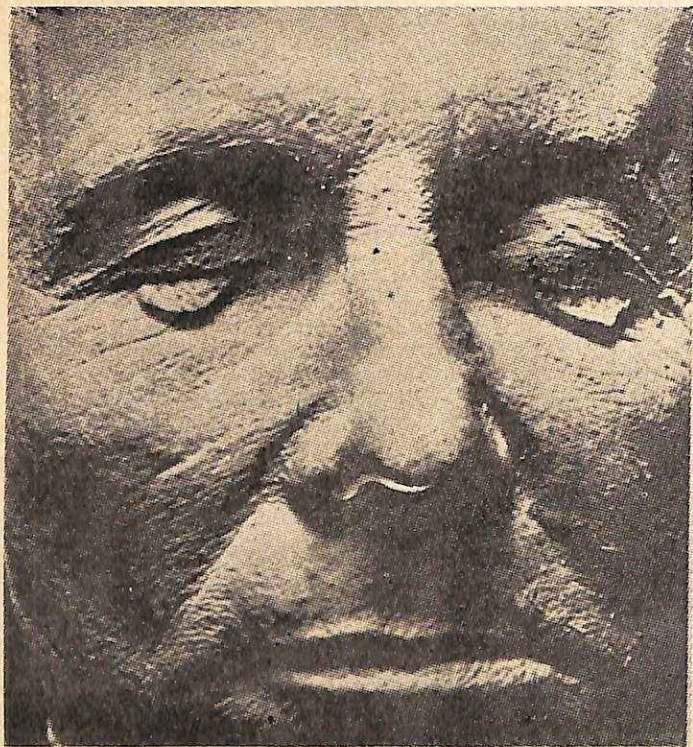
Με την τροπή που είχαν πάρει τα πράγματα, θα ή.αν προτιμότερο για τον Ρόμμελ να είχε πεθάνει από τα τραύματά του.

Στις 8 Αυγούστου, παρά τις αντιρρήσεις των γιατρών, ο Ρόμμελ έπέμεινε να μεταφερθεί στο σπίτι του, στο Χέλολιγκεν. «Δεν ήθελε», λέει η γυναίκα του, ενά

ως και ξένοι εργάτες!...

Στις 6 Σεπτεμβρίου, ο Ρόμμελ δέχθηκε μια άλλη απόρροπη επίσκεψη. Πήγε να τον δει ο στρατηγός Σπίντελ και να του ανακοινώσει, ότι την προηγούμενη ημέρα, του είχε αφαιρεθεί η ιδιότης του επιελάρχου του Β' όμιλου στρατιών. Τον είχαν διατάξει, να παρουσιασθεί την επομένη στο στρατηγό Γκουντέρμαν, που ήταν τότε αρχηγός του γενικού επιτελείου.

Ο στρατηγός Σπίντελ δεν πρόλαβε να πει μόνος του στο Βερολίνο. Την άλλη μέρα, είχε συλληφθεί. Ο Ρόμμελ έγραψε προσωπικά στον Χίτλερ, διαμαρτυρούμενος.

Η νεκρική
μάσκα του
Ρόμμελ.

πέσει. σοβαρά τραυματισμένος στα χέρια των εχθρών.

Η κατάσταση του, όμως, βελτιώθηκε γρήγορα. Οι πληγές του έκλεισαν. Από μέρα σε μέρα, ξανάδρασε τις δυνάμεις του. Στο μεταξύ, η γυναίκα του άπορούσε γιατί ανάμεσα στους ανώτατους αξιωματούς της πολιτείας και του στρατού ού ένας δεν τηλεφωνούσε για να μάθει νέα του. Δεν άμφεβαλλε, ότι ο άνδρας της είχε πέσει σε όρια ιακή δυσμένεια.

ΠΕΡΑΣΑΝ αρκετές εβδομάδες. Στο Χέλολιγκεν, η κατάσταση του Ρόμμελ βελτιωνόταν σταθερά. Ο στρατός, στο τέλος, μπορούσε να σηκώνεται και να κάθεται στον κήπο, όπου απελάμβανε τη λιανίδα. Τότε, άρχισε να κάνει περιπάτους.

Κατά τις πρώτες ημέρες της αναρρώσεώς του, συνέθετε όσπου κάτι το άρετά περιεργό. Σ' α μέσα Αυγούστου, λίγο πριν από τον γυρισμό στο σπίτι του, ένας άνθρωπος προσπάθησε να μπει μέσα σ' αυτό από τον υπόγειο διάδρομο, που οδηγούσε σ' ο άντιαεροπορικό καταφύγιο. Ο φύλακας τον αντίληφθηκε και τον πυροβόλησε. Αλλά ο άγνωστος πρόλαβε να διαφύγει. Δεν δόθηκε μεγάλη σημασία σ' αυτό το γεγονός. Το καλοκαίρι του 1944, τριγύριζαν στη Γερμανία τόσο λιποτάκτες, δραπέτες των στρατοπέδων συγκεντρώσε-

Αλλά ο δικτάτωρ δέ απάντησε.

Το απόγευμα, φίλικά πρόσωπα στο Χέλολιγκεν είδοποίησαν τη σύζυγο του στρατάρχου τηλεφωνικώς, ότι δυο βδοπτα άτομα είχαν θεαθεί να τριγυρίζουν το σπίτι, με τη φανερή πρόθεση να διεισδύσουν σ' αυτό κι' είχαν απομακρυνθεί όταν διαπίστωσαν ότι είχαν γίνει ανιληπτά από τους περαστικούς.

Ο "Αλντιγκερ, ο ύπασπιστής του Ρόμμελ, κατώρθωσε να εξακριβώσει, ότι κατά τις τρισήμες τα δυο εκείνα άτομα, που το ένα του φορούσε μαύρα γυναιδιά, παραμόνευαν λίγο πιδ πέρα, σ' ένα θύωμα που υπήρχε πίσω από το σπίτι. Ο ιδιοκτήτης ενός έξοχου ξενοδοχείου ανέφερε στον Μπαϊτλερ, γραμματέα του στρατάρχη, ότι είχαν σταθμεύσει τα άμαξια τους κοντά στο ξενοδοχείο του.

Το βράδυ, έχοντας μάθει τη σύλληψη του Σπίντελ, ο δήμαρχος Σ.ραϊλιν, ριψοκινδύνευσε να πάει από τη Στουτγάρδη στο Χέλολιγκεν, για να ειδοποιήσει τον στρατάρχη. Βρήκε το σπίτι να φρουρείται. Ανήσυχος ο Ρόμμελ του έγραψε να μιλά σιγανά.

Μπορεί να έχουν κανένα μικρόφωνο κρυμμένο στο σπίτι, του ψιθύρισε.

Ένα πιστόλι βρισκόταν πάνω στο γραφείο του. Ο Σ.ραϊλιν τον ρώτησε σε τί μπορούσε να το χρησιμεύσει εκείνο το β-πλο.

—Δεν φοβόμαι ούτε τους "Αγγλους ούτε τους "Αμερικανούς, είπε ο Ρόμμελ, αλλά τους Γερμανούς.

Έδειξε στον Σ.ραϊλιν ένα αντίγραφο της αναφοράς που είχε στείλει στον Χίτλερ και συζητήσαν για τον τρόπο που θα βοηθούσαν τον Σπίντελ. Ο Σ.ραϊλιν είδε τότε για τελευταία φορά το Ρόμμελ ζωντανό. Η γυναίκα του στρατάρχη του τηλεφώνησε λίγο αργότερα, παρακαλώντας τον να μη ξαναπατήσει στο σπίτι της. Φοβόταν τη Γκεσ.άπο.

Πέρασε ακόμη ένα μήνας, πριν κάνει άλλη κίνηση ο αντίπαλος. Ο Ρόμμελ τώρα μπορούσε να πηγαίνει με αυτοκίνητο στην Τοβίλλη, για ιατρική περίθαλψη. Θα περνούσε από ύγειονομική επιτροπή στις 10 'Οκτωβρίου.

Αλλά στις 7, ο στρατάρχης Κάιτελ τηλεφώνησε, ότι ο Ρόμμελ έπρεπε να βρίσκεται στο Βερολίνο στις 10, για μια σπουδαία συνάντηση. Την προηγούμενη, θα ετίθετο στη διάθεσή του ένα ειδικό τραίνο.

Ο Ρόμμελ τηλεφώνησε στον καθηγητή "Αλμπεχτ, στην Τοβίλλη, ότι ή.αν ύποχρεωμένος να πάει σ' ο Βερολίνο. Ο καθηγητής του απάντησε ότι δεν έπρεπε να επιχειρήσει ένα τόσο μακρό ταξίδι, γιατί η υγεία του δεν το επέτρεπε. Ο Ρόμμελ ανέθεσε στον "Αλντιγκερ να τον συνοδεύσει προσωπικά με την Κάιτελ. Στο τηλέφωνο, ήρθε ο στρατηγός Μπούργκντορφ, ύπασπιστής του Κάιτελ.

«Ο άνδρας μου πήρε το ακουστικό, διηγείται η σύζυγος του Ρόμμελ». Βρισκόμουν στο γραφείο του μαζί με τον "Αλντιγκερ. Ο άνδρας μου παρακάλεσε τον Μπούργκντορφ να πει στον Κάιτελ, ότι οι γιατροί του απαγόρευαν το ταξίδι. Τον ρώτησε κατόπιν για τι έπρόκειτο κι' αν μπορούσαν να του στείλουν ένα αξιωματικό να συζητήσει το θέμα μαζί του. Ο στρατηγός Μπούργκντορφ απάντησε, ότι ο Κάιτελ είχε διαταχθεί από τον Χίτλερ να συναντηθεί με τον άνδρα μου, για να συζητήσουν την προεχρή χρησιμοποίησή του.

Στις 13 'Οκτωβρίου, το Γενικό Έπιτελείο του βου όμιλου στρατιών κάλεσε τον Ρόμμελ στο τηλέφωνο από τη Στουτγάρδη. Ο στρατάρχης, κι' ο "Αλντιγκερ βρισκόταν έξω και πήρε έπικοινωνία με την άρνηνάν.σα.

Ο σίρια.ώτης διατάχθηκε να ειδοποιήσει τον στρατάρχη, ότι ο στρατηγός Μπούργκντορφ θα έφθανε την επομένη το μεσημέρι στο Χέλολιγκεν, συνοδευόμενος από τον στρατηγό Κάιτελ. Αυτός ο δεύτερος, που άνηκε όπως κι' ο Μπούργκντορφ στην ύπηρεσία προσωπικού, είχε επιφορτισθεί από τις 20 'Ιουλίου, να μελετήσει τους φακέλους των αξιωματικών που ήταν ύποπτοι για τη συνωμοσία και την άποτρεία κατά της ζωής του Χίτλερ.

Ο Ρόμμελ δεν σχολίασε το μήνυμα, που του μεταδόθηκε. Κι' έμεινε σιωπηλός, παρά τη συνήθειά του, όλη την ύπόλοιπη μέρα.

Την επομένη το πρωί, ο γιός του Μάνφρεντ έφθασε με άδεια. Ή.αν σ' ο πρωί όταν μπήκε στο σπίτι που βρήκε τον πατέρα του ήδη δοθιο. Κολάτσιαν μαζί και βγήκαν να κάνουν ένα μικρό περίπατο. Ο Ρόμμελ ανέφερε στον γιό του την έπίσκεψη που περιέμενε.

—Θα σου αναθέσουν καινούργια θέση;

ρώτησε ο Μάνφρεντ.

—Ίσως, απάντησε ο στρατάρχης. Ο Μάνφρεντ πρόσεξε, ότι ο πατέρας ήταν σκεπτικός. Όστόσο, κουνέντισαν αρεκάτά, ιδίως για το μέλλον του Μάνφρεντ. Ο Ρόμμελ ήθελε να δει τον γιό του γιατί κι' όχι σι.α.ιωτικό. Όταν γύρισαν στο σπίτι, ήταν έντεκα ή ώρα.

ΑΚΡΙΒΩΣ το μεσημέρι, εμφανίσθηκε ο στρα.ηγός Μπούργκντορφ, συνοδευόμενος από τον στρατηγό Κάιτελ και τον ταγματάρχη "Ερενμπέργκερ "Εφθασαν μ' ένα μικρό, πράσινο αυτοκίνητο, που ο οδηγός του φορούσε τη μαύρη στολή των "Ες — "Ες.

Οι δυο στρατηγοί έσφιξαν το χέρι του Ρόμμελ, που τους σύστησε κατόπιν τη γυναίκα του, τον γιό του και τον "Αλντιγκερ. Σε μια στιγμή, ο στρα.ηγός Μπούργκντορφ εξέφρασε την επιθυμία να κουνέντισε μόνος με τον στρατάρχη. Η σύζυγος του Ρόμμελ ανέθηκε στο δωμάτιό της. Ο στρα.άρχης ώδήγησε τον Μπούργκντορφ σ' ένα δωμάτιο του ισόγειου, ενώ από πίσω έρχόταν ο Κάιτελ.

Καθώς προχωρούσαν, ο Ρόμμελ γύρισε στον "Αλντιγκερ και του είπε να μαζέψει τα «χαρτιά». Πράγματι, είχε αναθέσει πριν στον "Αλντιγκερ να ετοιμάσει ένα φάκελλο, που θα περιείχε τις διαταγές του και τις αναφορές του σχετικά με τη μάχη της Νορμανδίας, γιατί υπέθετε ότι θα τον ρωτούσαν για την άποδασμ.

Ο φάκελλος του "Αλντιγκερ ήταν, φυσικά, έτοιμος κι' ο ύπασπιστής του Ρόμμελ έμεινε να φλυαρήσει με τον "Ερενμπέργκερ μπροστά στο χάλι, ενώ ο Μάνφρεντ πήγε στο δωμάτιό του.

Μια ώρα αργότερα, βγήκε ο στρατηγός Κάιτελ. Ένα—δυο λεπτά κατόπιν τον ακολούθησε ο στρατηγός Μπούργκντορφ. Ο Ρόμμελ δεν ή.αν μαζί τους. Είχε ανέβει στο δωμάτιο της γυναίκας του.

«Μόλις μπήκε», διηγείται η κυρία Ρόμμελ, «είδα σ' ην όψη του μια έκφραση τόσο περιεργή και τρομερή, ώστε μου σφίχθηκε η καρδιά. Τον ρώτησα μήπως ήταν άρρωστος. Με κύτταξε λίγες στιγμές κι' ύστερα μου αποκρίθηκε ότι σ' ένα τέταρτο της ώρας θα ή.αν νεκρός. Τον είχαν διπομψασθεί ότι είχε λάβει μέρος στη συνωμοσία κατά του Χίτλερ. Ο δικτάτωρ τον άφηνε να διαλέξει ανάμεσα σ' ο δηλητήριο και στο λαϊκό δικαστήριο. Του είχαν φέρει το δηλητήριο και τον είχαν βεβαιώσει ότι θα έπενεργούσε σε λιγώτερο από τρία δευτερόλεπτα».

Η γυναίκα του τον ίκέτευε να παρουσιασθεί σ' ο δικαστήριο. Όπως τη διαβεβαίωσε ο ίδιος, δεν είχε την παραμικρή άνάμιξη σ' η συνωμοσία.

Αλλά ο στρατάρχης, αφού σκέφθηκε λίγες στιγμές, της είπε:

—Όχι. Δεν φοβόμμε να δικασθώ, γιατί μπορώ να ύπερασπίσω τις πράξεις μου. Αλλά ξέρω, ότι δεν θα φθάσω ζωντανός στο Βερολίνο.

Ένώ ο Ρόμμελ έγκα έλειπε τη γυναίκα του, ο Μάνφρεντ μπήκε χαρούμενος στο δωμάτιο του ισόγειου, για να βρει τον πατέρα του. Ο Μάνφρεντ άκουσε κι' αυτός από το στόμα του Ρόμμελ τη φοιχτή πραγματικότητα.

Μαζί με τον "Αλντιγκερ σκέφθηκαν να μη άφήσουν τα γεγονότα να κυλήσουν προς τη μοιραία κατάληξη. Αλλά ο Ρόμ-

μελ δεν τους άφηνε.

—Είναι άνοφελη, τους είπε, κάθε αντίσταση "Ολοι οι δρόμοι είναι αποκλεισμένοι από αυτοκίνητα των "Ες — "Ες κι' η Γκεστάπο έχει αποκλείσει το σπίτι. Έχουν κόψη και το τηλέφωνο. Δεν μπορώ να κάλεσω ούτε το επιτελείο μου.

Τους είπε κατόπιν, ότι οι δυο στρατηγοί του είχαν ύποσχεθεί ότι, δεν θα πείραζαν κανέναν άλλο, αν έπαιρνε το δηλητήριο. Η χήρα του θα έπαιρνε σύνταξη. Κι' ο ίδιος θα είχε μια κηδεία με όλες τις τιμές. Θα έν:αφιαζόταν στο Χέλολιγκεν. Όλες οι λεπτομέρειες της τελετής είχαν προμελετηθεί και ταύ τις είχαν περιγράψει.

Ο στρατάρχης, ακολουθούμενος από τον "Αλντιγκερ και τον γιό του, βγήκε στον κήπο, όπου περιέμεναν οι δυο στρατηγοί. Προχώρησαν προς το άμαξι κι' ο Ρόμμελ ανέθηκε πρώτος, στο πίσω μέρος, ο Μπούργκντορφ κι' ο Κάιτελ τον ακολούθησαν. Ο ταγματάρχης "Ερενμπέργκερ είχε ήδη φύγει, για να κάνει τις απαραίτητες ετοιμασίες!

Το αυτοκίνητο ξεκίνησε...

ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΕ λεπτά κατόπιν, κουνέντισε το τηλέφωνο. Ο "Αλντιγκερ σήκωσε το ακουστικό. Ο ταγματάρχης "Ερενμπέργκερ τηλεφωνούσε από το Ούλμ.

—"Αλντιγκερ, είπε, συνέβη κάτι το τρομερό. Ο στρατάρχης έπαθε στο αυτοκίνητο έγκεφαλκή αιμορραγία. Είναι νεκρός...

Ο "Αλντιγκερ δεν αποκρίθηκε.

—Άκουσατε τί είπα; ρώ.ησε ο "Ερενμπέργκερ.

—Ναι, άκουσα, αποκρίθηκε τέλος ο "Αλντιγκερ.

—Πέστε, λοιπόν, στην κυρία Ρόμμελ ότι γυρίζω άμέσως.

Ο "Αλντιγκερ ανέθηκε άργα τα σκαλοπάτια που οδηγούσαν στο δωμάτιο της χήρας. Δεν χρειάστηκε όμως να μιλήσει. Μισή ώρα αργότερα, άκουσθηκε ο θόρυβος αυτοκινήτου, που διέσχισε την άλλεα. Ο "Αλντιγκερ βγήκε στο κήπο. Ο "Ερενμπέργκερ, ήθελε να δει την κυρία Ρόμμελ.

Ο "Αλντιγκερ του απάντησε ότι της ήταν άδύνατο να τον δεχθεί. Ο ταγματάρχης δεν έπέμεινε. Οι δυο άνδρες πήγαν σιωπηλοί, με το αυτοκίνητο, στο νοσοκομείο του Ούλμ. Ο "Αλντιγκερ ώδηγήθηκε στο δωμάτιο, όπου καίτοταν το πτώμα του Ρόμμελ. «Ήθελα να μείνω μόνος μαζί του», λέει ο "Αλντιγκερ, «άλλα ο "Ερενμπέργκερ δεν έννοούσε να παραμερίσει».

Ένώ μου τα εξιστορούσε όλα αυτά, δάκρυα έτρεχαν στα μάγουλά του. Έπί τριάντα χρόνια, ο Ρόμμελ ήταν ο φίλος του και το ίνδαλμά του.

Κατά την άπουσία του "Αλντιγκερ, ο συνταγματάρχης Κουζμάνι, φρούραρχος του Ούλμ, έφθασε στο Χέλολιγκεν κι' έγινε δεκτός από τη χήρα του Ρόμμελ. Συνεννοήθηκε μαζί της για την κηδεία, που του την είχαν αναθέσει οι ανώτεροί του.

Η κηδεία αυτή έγινε με κάθε μεγαλοπρέπεια στις 12 'Οκτωβρίου. Αλλά σχεδόν κανείς δεν άμφεβαλλε, ότι οι έπιδες αυτές τιμές κάλυπταν μια δολοφονία.

DESMOND TOUNG

Ma dele'oli

Το γυναικολογικό τμήμα ενός νοσοκομείου της Μασαχουσέτης ζήτησε από τις γιαγιάδες της Βοστώνης να δώσουν αίμα για να ένισχύσουν μια προσπάθεια καταπολεμήσεως της στειρότητας στις νεώτερες γυναίκες. Γιατί όσο παράξενο κι' αν φαίνεται, ο οργανισμός των ηλικιωμένων γυναικών (πάνω από 50) έκκρινει όρμόνες που βοηθούν τη γονιμότητα. Η έμμιση αυτή που λέγεται «γοναδοτροφίνη» έκκρινεται από τον γυναικείο οργανισμό σε μια φάση του μηνιαίου κύκλου και η έκκρισή της, αντί να μειώνεται, αύξάνεται μετά την κλιμακτηρίδιο. Γι' αυτό και το αίμα των ηλικιωμένων γυναικών περιέχει μεγαλύτερες ποσότητες γοναδοτροφίνης. Μέχρι σήμερα η όρμιση αυτή παρασκευαζόταν από το αίμα των φοράδων και οι γιατροί τη χρησιμοποίησαν υπό μορφήν ένεσεων για τη θεραπεία

ώρτισμένων περιπτώσεων στειρότητας.

Μια νέα θεωρία για το σχηματισμό του ήλιακού συστήματος διατυπώθηκε από τον καθηγητή Χάρολντ Γιούρεν, του πανεπιστημίου της Καλιφορνίας (βραβείο Νόμπελ φυσικής). Κατά τον "Αμερικανό καθηγητή, η ιστορία του ήλιακού συστήματος άρχίζει με την έκρηξη, έδώ και πέντε δισεκατομμύρια χρόνια, μιας «νέφας», δηλαδή ενός γιγαντιαίου άστεριού που λάμπει με ζωηρό φώς αλλά ψύχεται σιγά σιγά και στο τέλος διασπάται. Από τη διάσπαση δημιουργήθηκε ένα άεριώδες νεφέλωμα που, 500 εκατομμύρια χρόνια αργότερα, χωρίσθηκε σε άμέτρητα ούράνια σώματα που είχαν όλα περίπου το σημερινό μέγεθος της Σελήνης. Ένα μέρος της νεφέλωσης μάζας που παρέμεινε διάχυτη, δημιουργήσε τον "Ηλιο. Τα υπόλοιπα μικρά κομμάτια συγχωνεύθηκαν, κατά μικρές ομάδες και σχηματίσαν τους πλανήτες. Για να σχηματισθεί η Γη, χρειάστηκε να συγχωνευθούν 24 κομμάτια του μεγέθους της Σελήνης.

ΧΟΛΗΔΟΧΟΣ ΚΥΣΤΗ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 21
δμιοι είναι πιδ πολυάριθμοι άνάμεσα
πτούς καλοζωισμένους πληθυσμούς πα
ρά στους λιτοδίαιτους.

Τέλος, χολόλιθοι και σκλήρυνση έμ
φανίζονται συνήθως στά άτομα που έ
χουν υπερβεί τδ τεσσαρακοστό έτος.
Οί δυο, λοιπόν, αυτές παθήσεις, έχουν
μιά αντίστοιχία στις αιτίες και στις
συνέπειες. Άλλά έχουν κι' αξιόλογες
διαφορές. Λόγου χάρη: ή έκφωλιση τών
άρτηριών (άθήρωμα) προσβάλλει κατά
προτίμηση τούς άνδρες, ενώ ή χολολι
θίαση έχει... μονομανία με τις γυναί
κες (80% περίπου). Οί ειδικοί υπο
πτεύθηκαν, ότι αυτή ή διαφορά όφεί
λεται στις όρμόνες.

Δέν αποκλείεται πράγματι, στην γυ
ναίκα τουλάχιστο, μιά από τις αιτί
ες τής χολολιθίασεως να είναι ένδοκρι
νικής φύσεως. Μπορεί, δηλαδή, κάποια
όρμόνη να εύνοει την «κατακρήμνιση»
χοληστερόλης μέσα στην κύστη και τη
δημιουργία άδιαλύτων άποθεμάτων.
Μπορεί επίσης να παρεμβαίνουν, τδ
πολύ και πλούσιο φαγητό, καθώς κι'
άλλοι άγνωστοι παράγοντες. Προς τδ
παρόν, ή επιστήμη δέν μπορεί να δει
καθαρα τί συμβαίνει.

Ο ΝΕΥΡΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ

Ε ΔΩ και μερικά χρόνια, ή χρησιμο
ποίηση νέων διαγνωστικών μεθό
δων επέτρεψε τη συγκομιδή άρκε
τών στοιχείων από την εικόνα του πεδί
ου μάχης.

Μιά άπ' αυτές, ή λαπαροσκοπία, δέν
χρησιμοποιείται παρδ σε πολύ σοβα
ρές περιπτώσεις. Συνίσταται στην
πραγματοποίηση μιās μικρής χαράξε
ως στο ύπογάστριο, που επιτρέπει
να περάσει στά σπλάχνα ένα είδος
περισκοπίου, χάρη στο όποιο φωτίζε
ται και καθαρά και ή έξωτερική επιφά
νεια του συκωτιού, τής χοληδόχου κύ
στεως και τών χολικών άγωγών. Αύ
τη ή εξέταση είναι κυρίως ώφέλιμη
για να διαπιστωθεί τδ σημείο ως τδ
άποιο προχώρησε ή τυχόν μόλυνση και
για την άπόθεση μαζικών δόσεων αντι
βιοτικού.

Η άκτινογραφία είναι πιδ συνήθης
και πιδ εύκολη μέθοδος. Την παραμο
νή τής εξέτασεως, πριν πλαγιαίσει, δ' άρ
ρωστος παίρνει ένα ώρισμένο άριθμό
άπό κοιτάστια, που περιέχουν, μιά
ιάδοχο σύθεση. Αυτό τδ προϊόν περ
νά στο συκώτι και διοχετεύεται, μαζί
με τις χολικές ούσιες, στην κύστη και
τούς σχετικούς άγωγούς, καθιστώντας
και την μέν και τούς δέ σκιερούς
στis άκτίνες Χ. Μιά σειρά άκτινογρα
φιών πριν και μετά τδ φαγητό κάνει
να φανεί ή θέση τών χολολίθων κατά
τις φάσεις άνασπασεως και λειτουργίας
τής χοληδόχου κύστεως.

Οί πιδ όδυνηροι λίθοι είναι προ
φανώς σ'α'τοι που τδ μέγεθος τους έ
πιτρέπει τη δίοδο στους χολικούς ά
γωγούς και τδ σφηνωμά τους σε κά
ποια γωνιά. Οί μεγάλες πέτρες, ά
πεναντίας δέν, θγαίνουν, από την κύ
στη. "Αν ή κύστη δέν έχει φλόγωση,
όλα πάνε καλά. Μπορεί κανείς να... κου
βαλά τις πέτρες του, χωρίς να υποφέ
ρει.

Άλλά, καθώς είδαμε τδ τοιχώματα

του θυλάκου έρεθίζονται κάποτε με τήν
έπαφή μιās πολύ συμπυκνωμένης χολής
κι' ή ψάμμος διαιωνίζει τη φλόγωση. Τό
τε άκριβώς ή θύρα είναι άνοιχτή στά
μικρόβια, που καταλαμβάνουν τδ όργανο
έξ έφδδου.

Οί πιδ φιλοι λίθοι είναι κι' οί πιδ
επιθλαβείς. Φεύγουν μαζί με τη χολή
άπό την κύστη κι' εξαφανίζονται μες
άπό τδ περιττώματα, χωρίς να τδ πά
ρει είδηση δ' άρρωστος. "Όσο για τη
λάσπη, μένει συχνά, με μορφή άμαλάγ
ματος στά βάση τής κύστεως και στε
ναχωρεί τδν κάτοχό της, χωρίς να προ
καλεί καταστροφικά άποτελέσματα. Τδ
άτομο, μ' αυτή την προϋπόθεση, δέν
είναι ούτε άρρωστο ούτε κι' έντελώς
καλά.

Η έμφραξη ενός χολικού άγωγού ά
πό λίθο είναι μιά δόκιμη περιπέ
τεια. Η χολή, που δέν μπορεί να πε
ράσει στο έντερο, σωρεύεται μέσα στο
συκώτι και περνά στο αίμα, όποτε έ
χουμε ίκτερο.

Οί χρωστικές ούσιες της κάνουν
κίτρινο πρώτα τδν κερατοειδή χιτώνα.
που είναι διαφανής και κατόπιν παρά
γουν τδ ίδιο άποτέλεσμα στην έπι
δερμίδα του προσώπου, του κορμού και
τών άκρων. Καμμιά φορά, ή άπόχρω
ση που παίρνει τδ άτομο, δέν είναι κι
τρινωπή, άλλα πρασινωπή ή άκόμα και
μαυριδερή. "Όλος δ' όργανισμός είναι
τότε κυριευμένος από τη χολή, ως τδ
δάκρυα, τδν ιδρώτα και τδ γάλα τής
γυναίκας που γέννησε.

Όρισμένοι ειδικοί άμφισβállουν για
τδ αν μιá ισχυρή συγκίνηση μπορεί
να προκαλέσει ίκτερο, γιατί ή πάθηση
αυτή συνήθως όφειλεται σε ιδ. "Όστόσο,
υπάρχουν, έστω κι' άραιές ένδείξεις
για μιá τέτοια αιτία. Η συγκίνηση,
μέσω του συμπαθητικού νευρικού (υστή
ματος, προκαλεί βίαιους σπασμούς
στην κύστη. Η χολή που έκκρίνεται
τότε, έστω κι' αναστρέφεται τότε έξ
άπό τδ σηκώτι, άναστρέφεται, γυρίζει
αίτιας αυτών τών συσπάσεων, γυρίζει
στο συκώτι κι' από κεί περνά στο αί
μα.

Για πολύ καιρό, οί επιστήμονες άρ
νιδταν την επίδραση τών ψυχικών κα
ταστάσεων στην έκκριση και την πο
ρεία τής χολής. Όρισμένοι, όμως, κο
ρυφαίοι ειδικοί έπιστρέφουν σήμερα
στis ιδέες τών παπιδων μας, σύμ
φωνα με τις όποιες ή λύπη στεριεύει
τη χολή κι' ή χαρά τήν κάνει να πα
ράγει και να πηγαίνει στόν προο
ρισμό της άνετα.

Τδ γεγονός είναι ότι ή χοληδόχος
κύστη άνήκει στά όργανα, που έχουν
πολύ μεγάλη σχέση με τδ νευρικό σύ
στημα. Ένα νευρικό άτομο υποφέρει
πιδ πολύ από τη χολή του παρδ ένα
άτομο φλεγματικό.

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Σ αυτή τη στιγμή, δέν υπάρχει
στη διάθεση τής επιστήμης κα
νένα μέσο για τη διάλυση ή τδ
θρυμμάτισμα τών χολολίθων. Ο μόνος
τρόπος για τδν έξορκισμό τους εί
ναι ή προσφυγή στο νυστέρι. Πρέπει
ή δέν πρέπει να χρησιμοποιείται αυ
τός δ' τρόπος; Η άπόφαση για έγγεί
ρηση έξορτάται από πολλούς παρά
γοντες. "Όταν ένας χολόλιθος φράζει

κάποιον άγώγδ, υπάρχει συνήθως ή
έλπίδα ότι θα ξεσκαλώσει γρήγορα. Η
ήλικία του άρρώστου (πάνω άπό τδ
έξήντα) κι' ή γενική του κατάσταση
δικαιολογούν τούς δισταγμούς μπρο
στά στη χειρουργική επέμβαση. Άπε
ναντίας, ένα νεώτερο και πιδ γερό ά
τομο θα έγχειρηθεί χωρίς δισταγμούς,
αν ή έμφραξη συνεχίζεται.

"Όταν ή λιθίαση περιορίζεται μέσα
στην κύστη κι' οί κρίσεις τού κωλι
κού έπαναλαμβάνονται, ώρισμένοι ει
δικοί συνιστούν τδ άνοιγμα του θυλά
κου, για την άφαίρεση τού περιχομέ
νου. Άλλοι θεωρούν προτιμότερο τδ
να ζει κανείς με τις πέτρες του, αν
δέν τδν ένοχλούν πολύ. Συμβαίνει, ό
μως, όπως είπαμε, να μόλυνεται ή κύ
στη και να έμφανίζεται στόν όρίζοντα
δ' κίνδυνος τής γάγγραινας. Τότε, ή έ
ξαίρεση επιβάλλεται. Άλλά ή άνακάλυ
ψη τών αντιβιοτικών έχει περιορίσει
αυτούς τούς κινδύνους. Δέν υπάρχει
πλέον φόβος να έξαπλωθεί ή μόλυνση
με τη μεσοδόηση τού νυστεριού.

Τα πιδ άποτελεσματικά φάρμακα σε
περιπτώσεις κρίσεων είναι τδ μοντέρ
να αντίσπασμωδικά. Καμμιά φορά, τδ
άδειασμα τής χολής ύποδοθηεί τη δια
φυγή ενός λίθου. Γι' αυτό, τδ λάδι τής
ελιάς είναι ώφέλιμο, γιατί δραστηριο
ποιεί τη χοληδόχο κύστη. Μπορούμε επί
σης να αύξήσουμε την έκκριση τής χο
λής με τδ κλασικά μέσα (χλωριούχο
ύδραργυρο, άγκινάρα, ξερά σαμάσκηνα,
χολικά έλ στα κλπ.).

Μπορεί ν' άποφευχθεί δ' σχηματισμός
χολολίθων; Υπάρχει θέμα προληψεως
τής χολολιθίασεως; Πρόκειται για πρό
βλημα άνεπίλυτο άκόμα, όπως κι' έκείνο
τών αιτίων τής παθήσεως.

Πολλοί ειδικοί προτείνουν την ίδια
ύγιεινή, που συνιστούν και για την ά
ποφυγή τής άρτηριοσκλήρυνσεως: λιτή
δίαιτα, άποφυγή ζωικών λιπών, σωμά
τες άσκήσεις, ίσορροπία ψυχική και
νευρική.

.....

Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΔΡΗΣ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 18
ύπόθεσή του στην παράξενη παρατήρη
ση, τού Σοβιετικού άστρονόμου Νικο
λάου Κοζίρεφ δ' όποιος στις 4 Νοεμ
βρίου 1958, φωτογράφησε και φασμα
τοσκόπησε μιá «φωλιά» στη Σελήνη. Ο
Κοζίρεφ έχει επιδείξει τις φωτογρα
φίες του, που άποδεικνύουν την πραγμα
τικότητα τού παράξενου αυτού φαινο
μένου, άνολόγου με ήφαιστειακή έκρη
ξη. Ο Γκίλδερρυ άμφισβητεί ότι είχε
συμβεί έκείνη την ήμέρα ήφαιστειακή
έκρηξη: «Πιθανότερα — λέγει — ή
ταν έξάτμιση άνθρακος υπό την έπε
νέργεια τής θερμότητας που είχε προ
κληθεί από την πρόσκρουση ενός με
τεωρίτη».

Όπωσδήποτε, οί πιδ λεπτομερείς
παρατηρήσεις τού σεληνιακού εδάφους
δέν επιτρέπουν να ύποθέσουμε ότι ή
ζωή υπάρχει άκόμα στην επιφάνεια τής
Σελήνης. Αυτό δέν σημαίνει ύποχρεω
τικά ότι όλες οί μορφές ζωής
έχουν εξαφανισθεί όριστικά όταν ή
ύδροσφαίρα κι' ή άτμοσφαίρα τής
Σελήνης διαλύθηκαν στο διαπλανη
τικό διάστημα. Μπορεί ώρισμέ
να είδη, ζωικά ή πιθανότερα φυτικά,
να έχουν άποτραβηχθεί στά βάση τού
υπέδαφους όπου να ύπήρχαν έρμητικά
κλεισμένοι θύλακοι ύγρασίας και άπολι
θωμένης άτμοσφαιρας. ΕΙΔΙΚΟΣ

Ο κύριος Βέρδερος

Διήγημα τού ANTPE TZIOBANNI

Τ Ο θυμώμαι σάν να ήταν τώρα. Ή
ταν μιá φωτεινή μέρα τής άνοιξης,
ζεστή και βαρειά από ύποσχέσεις.
Ήμουν έξη έτών. Ο πατέρας μου με κρα
τούσε από τδ χέρι. Είχαμε περπατήσει μέ
σα από τούς άγρούς για να φθάσουμε σ'
ένα ξεφω.ο με λεύκες που τδ είχαμε βα
φτίσει «Παράδεισο». Ο ήλιος, πριν κατε
βεί στο χορτάρι, έσταξε πάνω στά φύλλα,
κυλούσε ανάμεσα στους θάμνους και χυ
νόταν σάν χρυσόσκονη πάνω σ δ θυμάρι.
Σ' ένα καλάθκι, που ήταν κρεμασμένο
στο μπράτσο μου, είχαμε βάλει πριν φύ
γωμε λίγο ψωμί και σοκολάτα. Πείναγα
όλο τδ διάστημα που περπατούσαμε, μα
φύλαγα την όρεξή μου για τδν «Παράδει
σο», που ήξερα πως ύπήρχαν μεγάλα κα
φετιά μυροήγια, πιδ λαίμαργα κι' από
μένα.

"Όταν φθάσαμε στο ξεφωτο, δ' πατέ
ρας μου άφησε τδ χέρι μου και δείχνον
τας τδ γεφυράκι που βαβαλούσε δ' ρωμαί
κό δρόμο, μου πέταξε αυτή την πρόκληση:
—'Ο πρώτος που θα φθάσει στο γε
φύρι, θα φάει τη σοκολάτα.

Μ' ένα άλμα ξεκίνησα πρώτος. "Έτρε
χα, έτρεχα και ή αγαπημένη φωνή άκου
γόταν πίσω από την πλάτη μου: «Σ' έπια
σα! Σ' έπιασα!» Νίκησα, μα ήμουν τόσο
λαχανιασμένος που δέν μπόρεσα να κατα
πιώ ούτε μπουκιό.

Τα μάτια τού πατέρα μου γελοούσαν πιδ
πολύ κι' από τδν ήλιο ανάμεσα στις λεύ
κες. Τότε έπιασα τδ χέρι μου και τδ ά
κούμπησε πάνω στην καρδιά μου.
—'Ακουσε, μου είπε με μεγάλη σοβα

ρότητα, άκου πως χιυπά.

Κοιτσα την άσπνοή μου για να την
άκούσω καλύτερα. Πηδοκοπούσε τόσο δυ
νατά, που τδ λαχάνιασμα τού στήθους
μου δέν μπορούσε ν' άκολουθήσει τδ ρυθ
μό της. Ο πατέρας μου με δυνατή φωνή
κρατούσε τδ μέτρο.

—Γόκ, τόν, τόν, είσαι διευθυντής οα
χήστρας!

Κι' άκολουθώντας τδ χτυποκαρδι μου
δάλθηκε να ραγουδάει ένα σκοπό, που τδν
θυμώμαι άκόμη, γοήγορο, ζωρό, χαρού
μενο.

Θα ήθελα να εξακολουθήσει ή καρδιά
μου να χτυπά εκατονάδες άκόμη χρόνια,
τόσο πολύ μου άρεσε αυτό τδ τραγούδι.
'Ο σκοπός έτρεχε από τα χείλη του λες
κι' δ' θεός της μουσικής ζούσε μέσα του
σ' αυτό τδ ξεφωτο με τις λεύκες... Τδ
θυμώμαι σάν ναταν τώρα...

Ο Φίλιππος άκούμπησε την πέννα του,
φανοιάδασε τις τελευταίες γραμμές και
σήκωσε τδ μάτια του στην φωτογραφία τού
πατέρα του πάνω στο ραφι τής βιβλιοθή
κης.

Είχε πεθάνει πριν από τρία χρόνια. Ο
Φίλιππος κυττάζε α'δ τδ πρόσωπο όπου,
κάτω από τδ καταιγισμα πυκνά φρύδια,
έλειπαν πελώρια μαύρα μάτια. Τδ βλέμμα
τού γιου ήταν δ' ίδιο έκφραστικό, μα στόν
πατέρα διδάσες περισσότερη ένεργητικό
τητα, μιá άδάμαστη θέληση στο δυνατό
πληγούρι και τδ μεγάλο στόμα.

Ο Φίλιππος κυττάχτηκε στόν καθρέφτη,
χωρίς επιείκεια, με μάτι ξένου, κι' ένω
χλήθηκε με τδ καλοσχεδιασμένο στόμα του

που έδινε στο χαμόγελό του μιá χάρη πα
δική.

Κάποιος θόρυβος σ'δ διάδρομο τδν έκα
νε να τιναχτεί. Άναγνώρισε τδ θήμα τού
παπιδου, ένα βαρύ κι' ένα έλαφρότε
ρο. Μιά χρονια κοξιάλγία τού είχε δώσει
μιά άρρυθμία στο περπάτημα. Ο Φίλιπ
πος έκλεισε ζωρό τδ τετραδίο του, όπου
κρατούσε τδ Ήμερολόγιό του, και τδ έ
κρυψε άνάμεσα στά βιβλία του Πολιτικής
Οικονομίας. Περίμενε. Τδ μεγάλο άγορ
τικό στίτι άντηχούσε από τδ βαρύ, ανώ
μαλο θήμα. Μα σε λίγο χάθηκε στις σκά
λες. Ο Φίλιππος ξαναθυβύδ'αν στο δ
νειροπόλημά του, όταν ή καμπεάνα χτύ
πησε μεσημέρι. Τδ φαγητό ήταν έτοιμο.

"Εφθασε τελευταίος στο τραπέζι, όπως
πάντοτε. Ο παπιδος δέν σήκωσε τδ μά
τια του. "Έτρωγε χιυπώντας τδ δόντια
του μικρά πιπεράτα ρεπανάκια και μεγάλα
περάσινα φύλλα, με τη δικαιολογία ότι εί
χαν διταμίνες, ενώ σ'ήν πραγματικότητα
για να μην πεταχθεί τίποτε.

Ο Φίλιππος άναστέναξε, τέντωσε τδ
μακρά του ποδάρια και, θέλοντας και μη,
άκολουθήσε τδ παραδειγμά του.

—Να μασά! τού πέταξε ή μητέρα του
ενώ έδινε την τελευταία κουταλιά τής
σουπας στόν άδελφό του που, τέσσερα
χρόνια τώρα που ήταν σ'δν Κόσμο δέν
έννοούσε να τρώει καμμιά στερεά τρο
φή.

Ο Φίλιππος τεντώθηκε πάνω στην κα
ρεκλα του και τδ μυαλό του, παρατώντας
τδ τραπέζι και τη σκαλιά του, ξανααγόρ
σε στις μυστικές σκεψεις του.

«Είναι μεσημέρι. Τρείς ώρες άκόμη να
σκοτώσω όπου να σε ξαναδώ γλυκεία μου
Έθελ...»

Τα μαγουλά του κοκκίνισαν έλαφρά
και έλαφριά άγωνία έσφιξε την καρδιά του
σ'ήν άνάμνηση τού χθεσινόδραδυνό χω
νισμού τους. "Όχι, δέν είχε καθόλου φρε
νεί αντριχια. Μπροστά σ' αυτή τη γυναι
κα, κατά δέκα χρόνια μεγαλύτερη του,
παν.ρεμένη μ' έναν άνδρα που τής έξα
σφάλιζε μιá άνετη ζωή, είχε δείξει έξορ
γιστική άδυναμία. Παραπονιάρης σάν παι
δι, είχε ζητησένει λίγη τρυφερότητα, έ
νω αυτό ήταν και πιδ έπρεπε να τού τδ
υποσφέρει αυδόρημα. Κατά βάση, αυτή
ουσιαστικά έπρεπε να είναι χαδάρια μαζί
του. Τι έντίκωση αλήθεια να είχε σχη
μαίσει γι' αυτόν, ενώ καθόταν στο δο
λαν του αυτοκινήτου της για να έπιστρέ
ψει στο ξενοδοχείο όπου περνούσε τούς
καλοκαιρινούς μήνες περμένοντας νάρθη
δ άνδρας της να την πάρει από τδ Παρί
σι. Αυτός δέν είχε τίποτ' άλλο για να
θαμψώσει την Έθελ, παρδ μόνο τδ νεάτα
του. Κι' όμως ντρεπόταν γι' αυτά τδ 19
τον χρόνια, τδ χατζούλικι που έπαιρνε
άπό τούς γονείς του, τη φουρνηκή του με
λέτη, την άπειρία του.

Να τδν αγαπούσε; Κάθε φορά ή ερώ
τηση αυή τού δημιουργούσε έναν μικρό
σουβλερό πόνο στην καρδιά. Μα ή παθα
νή ταπεινώση που κυνδύταν από πίσω της,
τδν έκανε να τεντώνεται σάν να ήταν έ
ντυμος τώρα δα ν' άπαντήσει στην πρό
κληση.

Με μιá ζήτηση που τού ξεφύγε πιδ ζωη
ρή άπ' όσο θάπρεπε, έρριξε τδ ποτήρι του.
Τδ νερό χύθηκε πάνω στο τραπεζομάντη
λο. Ο έρωτευμένος μας ξαναγύρισε στην
πραγματικότητα για να ύποσει μιá άγρια
ματιά τής μητέρας του.

Ο παπιδος τδν κύτταξε με μιá ειρω

νεία ακόμη πιο ξεφορτιστική από τη μητρική παρατήρηση.

—Κυρία Βέρερε, του είπα, δεν είναι λόγος έπειδή ο Γκαίτε άφιέρωσε ύπεροχες σελίδες στο όνειρο και την πραγματικότητα, για να όνειροπολείς από το πρωί ως το βράδυ. Στα τέλει-αία, έτσι που πιάς, θα πεθάνεις από τη δίψα.

Ο Φίλιππος, που τδ είχε χάσει, κττα-ξε έρωτηματικά με τδ μαύρα μάτια του τόν παππού, που πολύ εύχαριστήμενος από τόν έαν ό του άράδειαζε πάνω στο πηρούνι του μικρά καταπράσινα πιτζελάνια, ή δόξα του λαχανόκηπου. Αύτη ή νύξη για τδ Βέρερε να ήταν τυχαία; Ο παπούς ήταν πολύ πονηρή άλσπου για να μιλάει χωρίς ύπεροβουλία. Άλλά δέ θαρρέσα! Τι μπορούσε να ξέρει για ένα έρωτικό δεσμό που δεν βρισκόταν παρά μόνο στην άρχή του;

Από τδ άνοιχτό παράθυρο μιá μέλισσα ήρθε να στριφογυρίσει πάνω από τδ κεφάλι, τραδηγημένη από τη μυρωδιά τών σταφυλιών που περιέμεναν πάνω στο μουσφί την ώρα τους να φαγωθούν. Εύτυχώς προσεμικνσε τη γενική προσοχή κι' ό Φίλιππος την εύχαρίστησε από μέσα του ζηλεύοντας την έλευθερία της και τδ άταλό νουισμό των πτερυγών της.

Θυμήθηκε τόν Γκαίτ.ε. «Ω! άν ήμουν μέλισσα θα πετούσα σέ σένα, Έδελ, που είσαι τδ ώραιότερο άπ' όλα τδ λουλουδία τών άγρών και θα μεθούσα με τδ άρωμά σου, άν ήμουν μέλισσα...»

Επιέλους τδ φαγητό τέλειωσε και σηκώθηκαν. Ο Φίλιππος βοήθησε νοηελικά τη μητέρα του να μαζέψει τδ πιάτα. Προτιμούσε ν' άσχολεϊται μ' αυτά τδ μικροπράγματα για να περνάει πιο γρήγορα ή ώρα και να μη την καταλαβαίνει, ώσπου νάρθει ή στιγμή να συναντηθεί με την Έδελ στη Σαίιτ—Κολόμπ.

Αφού τέλειωσε κι' αυτό, τού έμενε άλλη μιá ώρα. Εάπλωσε σ' ένα πάγκο τού κήπου και σ' αύτή την άβολή στάση άρχισε να όνειρεύεται τίς χαρές τού έρωτα.

Πέρα, μιá άντλία λαχάνιαζε σ' ένα άγρο. Πέρασε ένα τραντέ, που τδ άδηγούσαν δύο κοκκινόπορσσοι Φλαμανδοί. Η άμύσφαира ήταν λαγαρή, καταγάλανη. Χελιδόνια τιτίβιζαν πάνω από τδ κεφάλι του. Ο Φίλιππος πάλι θυμήθηκε τόν «Παράδεισο».

«Σ' έπιασα! Σ' έπιασα!»

Ο Φίλιππος ήξερε όι αυτός τώρα έπρεπε να ρίξει αύτή τη φωνή κι' ότι αυτό που κυνηγούσε με τόση θιάση και λαχτάρα, ήταν ή εύτυχία, ή εύτυχία του.

Σηκώθηκε, νοιάδιοντας έλαφρά οίγη σ' όλο τδ κορμί του παρ' όλη την Αδγουςτική ζέση, και πήγε άδδρυδα στο γκαράζ να πάρει τδ ποδήλατό του. Προσπάθησε να μη τριξουν τδ χαλκία της αλλής και καθάλλησε με φούρια.

—Έ, νεαρέ! τού φώναξε ό παππούς, που είχε βγει στο παράθυρο, άν πηγαίνεις κατά τόχη, όπως χθές, στη Σαίιτ—Κολόμπ, κάνε μου τη χάρη να μου άγοράσεις τέσσερα δευμάτινα κομπιά για τδ κυνηγιό μου σακκάκι. Εύχαριστώ και καλή διασκέδαση, άγδρι μου.

Μπαρουτιασμένος ό Φίλιππος πάτησε τδ πεντάλ και ξεκίνησε. Ο άέρας τού χάρδενε τδ μάγουλα κι' άρχισε σέ λίγο να τραγουδάει δυνατά: «Άν ήμουν μέλισσα, άν ήμουν μέλισσα...»

Η Έδελ είχε ένα επικίνδυνο, μδ ύπεροχο τρόπο να οδηγεί. Τδ άριστερό χέρι της μόλις άγγιζε τδ δολάν, ενώ τδ δεξί κατέφευγε χαδιάρικα άνάμεσα στά χέρια

του Φίλιππου. Ο δρόμος τού 'Ωξέρ ήταν γρήγορος, έλεύθερος και χαρούμενος. Μαρκικές στιγμές είναι τόσο εύτυχισμένος που δολόκληρη ή ζωή δεν μοιάζει να έχει άλλο νόημα παρά μόνον να δέ φέρεϊ άνόποπτα ως αύ ή τη διάφανη άστραφτερή χάντρα.

Από την άρχή της αγάπης τους ζούσαν με την διαρκή, μαγευτική ανακάλυψη, όι τδ πάντα τους έσπρωχναν τόν ένα πρds τόν άλλο. Τδ λόγια, ή σιωπή, οι πιο άσημαντες κινήσεις, τδ χαμόγελα, τδ άγχιγμα τών χεριών και τών βλεμμάτων, τούς τύλιζαν σιγά—σιγά σ' ένα δικτυ τρυφερότητας που τούς έδεε. Κι' αύτή ή μέθη άντλούσε περισσότερη ακόμη δύναμη από την άγνόητά της.

Στην άρχή την είχε παρασώσει ή άνία, ύστερα ή περιέργεια ν' άκούει τίς κουβέντες αυτού τού νέου που την τραβούσε με την περιήφανη χάρη του, τη φωτιά τών ματιών του και τη ζωηρότητα στην έκφρασή του. Της φαινόταν διαφορετικός από τούς άλλους από την έπιμονή του στην ρωτούσε. Άγαπās αύτό; Σου άρέσει εκείνο; Γινόταν άπειτητικός, δάνασος σχεδόν ζητώντας μιá ξεκάθαρη απάντηση και καθεμιá από τίς έρωτήσεις του άνοιγε μιá σχισμάδα μέσα της, άπ' όπου αυτός έμπαινε σάν νεαρός κατακτητής, άγριοπός, βέβηλος, άξιολάτρευτος. Τού άπαντούσε ξαρώνοντας τδ φρύδια της:

—Έγώ, έμένα, έγώ, έμένα, πάντοτε έτσι άρχίζεις τίς φράσεις σου.

—Ως ή μέρα που, μετά τδ πρώτο φίλι, σχεδόν κλεφτό, τού ώμολόγησε:

—Κύριε έγώ, σ' άγαπώ.

Ηξερε ότι ό ένικός αριθμός θ' έρχόταν με ά, όταν θα τού δινόταν. Μά αυτός συντόμευε τούς σταθμούς. Σ' άγαπώ! της ψιθύριζε με φλόγα. Τότε, αύτή απέφευγε να του άπαντά, μδ στά φωτεινά μάτια της ό Φίλιππος διάδαζε την απάντηση. Όλες οι άπαντήσεις έξ άλλου ύπήρχαν σ' αυτό τδ βλέμμα σφίγγας, γαλάζιο, πρσίνο ή χρυσάφνιο, άνάλογα με τδ άίσθημα που τδ ζωνάνευε. Είχε την αδιαπάτη, όταν θυθίζταν στο φέγγος τους, ότι ήαν κολυμθητής που δίσταζε άνάμεσα στην πυρωμενη άμμουδιά και ή δροσερή καταγάλανη θάλασσα με τούς χίλιους κρυφούς κινδύνους.

Και της τδ έλεγε με μιá δύναμη που τη φόβιζε. Άόριστα διαισθανό.αν ότι αυτό τδ παλληκάρι θα γινό.αν ό πιο ζηλιάρης και βίαιος έραστής.

Σκεπτόταν τόν άνδρα της, μδ γρήγορα έδιωχνε την εικόνα του, άπορημένη κατά δάδους που δεν ένιωθε ύψεις. Ούτε καν τδ συνάίσθημα πώς έκανε κάτι κακό. Ο Φίλιππος έξάγνιζε ότι άγγιζε. Ποτέ δεν της μιλούσε για τόν άλλον. Κι' αύτή ή άδιαφορία του γι' αυτόν που γλυστορούσε ώστόσο διαρκώς άνάμεσά τους, τού άφαιρούσε την ύπόστασή του και τόν έσθηνε σάν κακό όνειρο.

Έφθασαν στο 'Ωξέρ που ήταν τδ τέρμα τού περιπάτου τους, μδ δεν είχαν σκεφθεί τί θα έκαναν. Περιπλανήθηκαν στά στενωπόκακα, κατέβηκαν ως ή Τόν, άνακατέθηκαν στύν κόσμο που είχε συγκεντρωθεί για τδ πανηγύρι και, πασιμένοι από τδ χέρι, μπήκαν σ' ένα βιβλιοπωλείο.

Είχαν κιάλας συζητήσει τίς φιλολογικές τους προτιμήσεις. Άγαπάτε τόν τάδε; Δέν σάς άρέσει ό τάδε; Πήγαίναν από τδ ένα ράφι στο άλλο γελών.ας σάν μαθητούδια, όταν είδαν ξαφνικά στο δάδους

του μαγαζιού μιá δισκοθήκη.

Τδ νεάτα τούς ώθούσαν πρds όλα τδ παιδιαρίσματα που είναι οι άπαράιτητοι συνοδοί κάθε μεγάλης αγάπης. Ο Φίλιππος θέλησε να της προσφέρει ένα δίσκο. Έκείνη δέχθηκε χωρίς να πολυξέρει πώς θα δικαιολογούσε την παρουσία του στά πράγματά της. Έψαξε γρήγορα στη μνήμη τί θα μπορούσε να είναι άνάλογο με τδ «Άν ήμουν μέλισσα» και διάλεξε ένα τραγούδι τού Σούπερτ.

Η καρδιά μου χύνεται σέ σένα.

Ω! και να μην μπορώ να την πιψω (και να την κρατήσω...)

Ήσαν μόνοι στο βαθύλωμα αυτό του μαγαζιού. Ο δίσκος άρχισε να περιστρέφ.αι μ' ένα έλαφρό κίνημα και θυσήθηκε ή μελωδία.

Όποιος δεν άκουσε την «Ωδή σ.ή μουσική», δέν μπορεί να ξέρει ότι μόνο αύτη ή Τέχνη έκφράζει την ύπερτατη αγάπη. Η μαγεία στάθηκε τόσο μεγάλη που τδ μάτια τους δούρκωσαν. Σφίχτηκαν ό ένας κοντά στύν άλλο και τδ χείλι τους ένώθηκαν.

Βγήκαν από τδ μαγαζί ριγών.ας. Αύτος στεφανωμένος ήδη με τη νύχτα του, αύτη εύ.υχισμένη που είχε κιάλας δοθεί. Οταν χώρισαν δέ δράδυ, ή Έδελ κατάλαβε λέγον.ας του «σ' άγαπώ» ότι ό Φίλιππος, ό,τι κι' άν συνέβαινε, θα έμενε γι' αύτην αυτός που της είχε άποκαλύψει τόν άληθινό έρωτα.

Η εύτυχία τών ήμερών που άκολούθησαν δέν μπορούσαν να συγκριθούν με τίποτε. Ο Κόσμος, όπου κυλούσε ή ζωή τού Φίλιππου, τόσο ρηχ ή άνιαρή ως τότε, πήρε ξαφνικά ένα φεγγοδόλιγμα που άνγλούσε την έντασή του άποκλεισικά και μόνο από την έρωτική του νύξη. Ζαλισμένος από τόν ένθουσιασμό του, είχε άρχίσει να συμβιδάζεται με τόν χαρακτήρα τού παππού του, με την χοροπαγία του και τούς σαρκασμούς του, γιατί τδ δν.αι και πράγματα δέν είναι στά μάτια μας, παρά μόνο όπως τδ θέλουν τδ μάτια μας.

Συναντιόταν με την Έδελ κάθε άπόγευμα σύμφωνα μ' ένα σχέδιο που τδ είχε καταστρώσει σ' όλες τίς λεπτομέρειές του για ν' άποφύγουν τίς συναντήσεις με τούς άδιάκριτους που θα ήταν δυσάρετες και γι' αύτην και γι' αυτόν. Η ένωση τους θα περνούσε κάθε μέρα νέους σταθμούς, όπου ή καρδιά και τδ κορμί διαφιλονεικούσαν κα.ακήσεις, όχι σάν άντιζήλιο, σ' σάν σφιχτοδεμένο σύντροφο. Αύτός κι' αύτην την περιπέτεια, ένιωθε τόν έαυτό του κάθε μέρα πιο άνδρα, πιο κύριο τών πράξεών του. Αύτη δέ ξεχνούσε όλα μόλις τόν έβλεπε. Τόν θαύμαζε με πάθος, και, άποκλειστική στύν έρωτά της, σάρκαζε σφ.δόν με κακία ό,τι δέν ήταν αύτός, ή δέν άντικαθρέφ.ιζε αυτόν. Θα ήθελε να τού επιτεθούν για να τόν ύπερασπισθεί, για να σταθεί μπροστά του να τόν καλύψει με τδ κορμί της. Έκείνη ήταν ή ύπεύθυνη, έπάνω της έπρεπε να πέσει όλο τδ βάρος. Αύτός πίστευε άκριβώς τδ ίδια. Οταν τού περνούσε μιá κακή ιδέα από τδ μυαλό, την έσφιγγε στην άγκαλιά του και μουρμούριζε με άγρια γλώσσα: «Κοιτάσαι μου, κοιτάσαι μου...» Καμιά φορά την έλεγε Εδρυδίκη, ξέρον.ας ότι κάθε στιγμή μπορούσαν να τού την πάρουν.

Τδ ειδύλλιο αυτό κράτησε ως τίς πρώτες μέρες τού Σεπτέμβρη, που ήαν μιá Κυριακή και, όπως τδ άνήγγειλε ό παπ-

πούς, πρώτη μέρα τού κυνηγιού. Συμφώνησαν να μη συναντηθούν για ν' άποφύγουν καμιά συνάντηση σ' όλες τίς εξοχές. "Τότερα ή Έδελ πάντοτε φοβόταν τδ Σαββατοκύριακα με τη σκέψη πώς μπορούσε να έρθει ό άνδρας της.

Ο Φίλιππος πειθάρχησε στην άνδγχη και χωρίς την Κυριακή παρακολούθησε με θαρρεστικότητα μιá τόν παππού του που έπεσήμαινε με τδ κνάλια από τδ παράθυρο τίς σοφίτας τδ πρώτα τουφέκια άνάμεσα στά δέντρα. "Τότερα, με μισή καρδιά, άκολούθησε τόν παππού και ιδ σκολο του.

Τδ κυνηγι ήταν κάτι που εξαγρίωνε τόν Φίλιππο. Τδ θεωρούσε έκφραση ψυχής δάναυση και άπολίτισ.ης. Με τδ κεφάλι σκυφ.δ για ν' άντιμετωπίζει τόν δυνατό άέρα, άποφεύγοντας τδ άγκάθια και τδ κλαριά που τόν χτυπούσαν στο πρόσωπο, θυμόταν τόν παλιό καιρό κι' όνειρευόνταν την Εδρυδίκη του.

—Είσαι άξιος γιούς τού πατέρα σου, μονολογούσε ό παππούς. Δέν καταλάβαινε τίπο.ε από κυνήγι. Μās έλεγε δολοφόνους και καραγκιόζηδες. Άκου κε!

Και γελώντας με περιφρόνηση τράνταξε με καμιά τδ βαρύ όπλο του.

—Ευαίσθητη ψυχή... ψυχή καλλιτέχνου... Καλό παιδί, όπως κι' έσύ, μδ όνειροπαρμένος.

Ο Φίλιππος δέν άκουγε. Έβλεπε μπροστά του τδ γελαστό και φίνο πρόσωπο τού πατέρα του και τδ μυαλό του έτρεχε πάλι στύν «Παράδεισο». Δέν ήταν νέος τώρα πιά. Τόν συναντούσε εκεί ή Έδελ.

Μά ό παππούς συνέχιζε τδ μονόλογό του:

—Ο πατέρας σου πίστευε στο Θεό. Ποτέ δέν μπορούσε να τού δώσω να καταλάβει ότι ό Θεός είναι πατέρας όλων τών φονιάδων, αφού αυτός είναι ό νόμος τίς φύσεως. Για να ζήσεις πρέπει να σκοτώσεις. Δέν είμαι έγώ εκείνος που έφτιαξε τόν Κόσμο. Αύτός τόν έφτιαξε. Κι' όλη ή δημιουργία δέν είναι τίποτ' άλλο από μιá σειρά από σκοτωμούς, όπου ό πιο δυνατός θριαμβεύει.

Ο παππούς ξεχνούσε τδ κυνήγι για να ρίχνει τ' άναθέματά του.

—Φίλιππε, κύττα αύ.ά τδ φύλλα. Σαπίζουν κιάλας. Τδ πατάς. Τδ θυθίζεις στη λάσπη. Θα γίνουν κι' αυτά λάσπη. Μά ή λάσπη κάνει τδ χορτάρι και τδ χορτάρι κάνει τδ κρέας. Τι είναι ή άρετή; Είναι βίτσιο με καλή κατεύθυνση και τδ βίτσιο, άρετή για άργότερα. Αυτό είναι δέ ευαγγέλιό μου έμένα.

Κι' άρχισε να τρέχει, πηδώντας σάν δαίμονας ως τδ μικρό πλάτωμα, όπου τδ γανγίσματα τών σκύλων μαρ.υρούσαν τδ πέραςμα λαγού.

—Έσύ είσαι που δέν καταλαβαίνεις τίπο.ε, παππού, φώναζε έκδικητικά ό Φίλιππος. Δέν καταλαβαίνεις τίπο.ε γιατί δέν ξέρεις τί είναι αγάπη. Ποτέ σου δέν αγάπησες.

Κι' άφήνοντας τδ θυμό του να ξεσπάσει, συνέχισε:

—Είσαι ένας άνάηρος τού μυαλού. Δέν έχω καμιά δουλειά μαζί σου.

Έφυγε. Αισθάνθηκε άσχημα μόνος του, σάν χαμένος χωρίς την Έδελ. Έπρεπε να τδ είχαν κανονίσει τδ τριγμάτα διαφορετικά, να βλέπονταν έστω για λίγο, να έπαιρναν τδ αό κίνητο για να πάνε στο 'Ωξέρ, μακριά άπ' όλους αυτούς τούς άνθρώπους. Ένοιωσε να τόν κυριεύει θυ-

μός, ύστερα ξήλεια όταν σκέφθηκε ότι ό άνδρας της ήταν ίσως μαζί της αύτή τη στιγμή... ότι τόν ξεχνούσε.

Την άλλη μέρα δέν ήταν στο ραντεβού τους! Περφμενε γεμάτος άγωνία, με τδ φόβο μήπως έπαλήθευσαν τδ χθεσινά του προασιθήματα. Άποφάσισε να παρουσιάσει, παρ' όλους τούς κινδύνους, στο ξενοδοχείο όπου έμενε.

Τπήχε φόβος να πέσει πάνω στο σύζυγο. Άν.ι να τόν ήσυχάσει, ή σκέψη αύτή τού μαστίγωνε τδ αίμα. Τάχυνε τδ βήμα του ελπίζοντας να δοθεί έπιτέλους ή βίαια λύση. Η.αν έτοιμος να σκοτώσει πρds χάρη της.

Δέν είδε τδ ατόκίνητο στην αύλή τού πανδοχείου, και σκέφθηκε ότι όλα είχαν τελειώσει. Πέρασε την πόρτα και τράβηξε ίσια στύν ξενοδόχο.

—Η κυρία Έδελ Λαβάν είναι εδώ; Ήταν κατακίτρινος, ή φωνή του έβγαίνε πηνιμένη.

—Η κυρία Λαβάν έφυγε με τόν άνδρα της χθές βράδυ. Έπέσ.ρεψαν στο Παρίσι.

—Πότε θα ξανάρθει; Δέν πιστεύω να ξανάρθει. Πλήρωσαν τδ λογαριασμό.

Και βλέποντας την ταραχή τού νέου σ' αύ.ά τδ λόγια, ρώτησε:

—Μήπως είστε ό κ. Φίλιππος; Η κυρία Λαβάν άφησε ένα γράμμα για σάς.

Δέν εύχαρίστησε. Βγήκε και διάβασε αύτ.ες τίς γραμμές:

«Άγαπημένε μου,

Είμαι ή τελευταία φορά που σέ λέω. Έτσι. Θα με μισήσεις, θα με πεις άνανδρη κι' όι δέν τδ άξίζα ν' άγαπηθώ τόσο πολύ από σένα. Σ' όλη μου τη ζωή δέν στάθιχα ποτέ τόσο εύτυχισμένη όσο με σένα

Φεύγω. Δέν θα με ξαναδείς. Σκέφθηκαν πώς όλα θα έκανα ήσαν άσχημα κι' ότι μιá μέρα θα ύπέφερες που θα μ' άγαπούσες τόσο χωρίς να με έχεις ολοκληρωτικά δική σου. Ίσως να μην πισ.έφεις πιά τδ λόγια μου, άν σου πώ ότι ύποφέρω τρομακτικά. Φεύγω μαζί του σέ μιá ώρα. Δέν ύποπτεύεται τίποτε.

Και σ' αύ.όν έπίσης δέν μπορούσα να

του φέρω παρά μόνο δυστυχία. Μη ζητήσεις να με ξαναδείς. Θα με μισήσεις. Έ—γώ σ' άγαπώ και θα σ' άγαπώ πάντα, περισσότερο κι' από τη ζωή μου.

Έδελ.

Κλυνοίτηκε κάτω από τδ βαρύ χτύπημα αύτό της Μοίρας και πίστεψε ότι δέν τού έμενε τίποτ' άλλο πιά παρά μόνο να πεθάνει.

Τόν είχε αφήσει. Μά ξαναδιαβάζοντας τδ γράμμα της ξαναπήρε κουράγιο. Τδ χειρότερο τραύμα, της φιλομίας, δέν το είχε ύποσ.εί. Αύτή ή φυγή ήταν ή πιο σπαράχτική απόδειξη της αγάπης. ής Έδελ. Τδ ουσιώδες ύπήρχε ακόμη: όλα μπορούσαν να διορθωθούν.

Τεντώθηκε σάν τύν στρατιώτη που νικήθηκε για μιá στιγμή, γεμάτος πόνο, μδ όχι άπελπισμένος. Έπρεπε να μάθει την διεύθυνση της Έδελ στύν Παρίσι. Η πίστη του στο μέλλον ήταν τόσο δυνατή παντοτε, που ποτέ δέν είχε ένδιαφευθεί γι' αύτή ή λεπτομέρεια.

Σοφίστηκε ένα ψέμμα για τόν ξενοδόχο και πήρε εύκολα αύτό που ζητούσε: Τού έγραψαν σ' ένα χαρτί «Κυρία Έδελ Λαβάν, 88 δδδς Μποκάντορ».

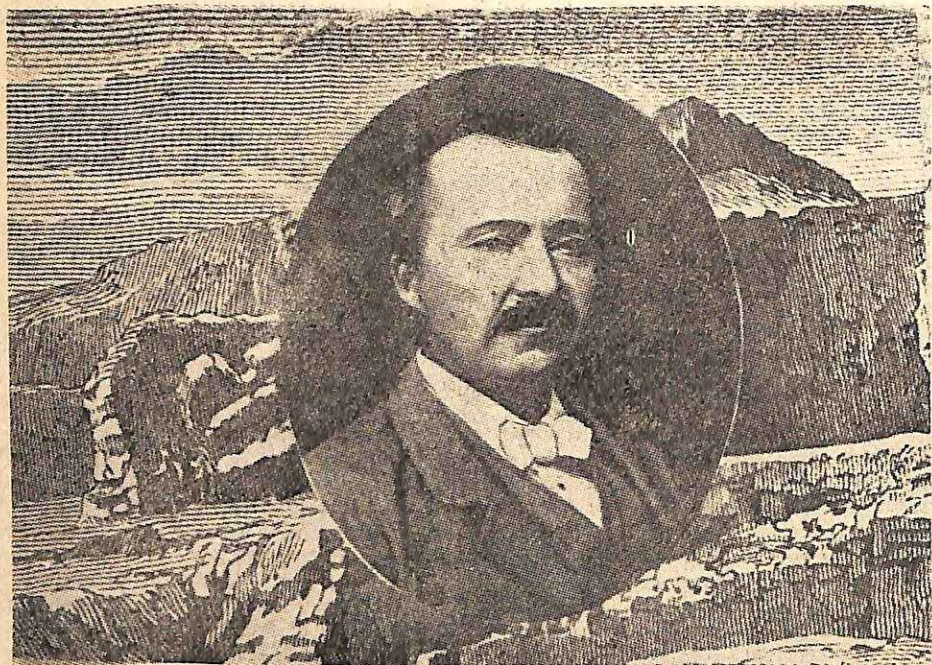
Σ.ήν κάμαρά του ξαναβήκε τη γαλήνη του και σάν να τόν είχε κυριεύσει νεα φλόγα άντέγραψε αύτή τη διεύθυνση στην πρώτη σελίδα τού πιο άγαπημένου βιβλίου του, πάνω στύν τοίχο, σ' ένα χαρτί που έβαλε στδ πορτοφόλι του. Καί βέβαιος πιά ότι δέν θα έχανε την τελευταία κλωστή που τον έδεε με την Έδελ άποκοιμήθηκε αφού έριξε ένα τελευταίο βλέμμα στη φωτογραφία τού πατέρα του που με τδ χαμόγελό.ου τού έδινε κουράγιο.

Η νύχτα ήταν γαλήνια. Τδ άστρα έλαμπαν σ' έναν άνέμελο ούρανό φτιαγμένο για να έμπνέει στους άνθρώπους την έννοια της αωνιότη.ας. Ο Φίλιππος κοιμόταν ήρεμα, σάν ένας ήρωας που δέν άμείβαλλε για την έκδοση αύτης της δύσκολης μάχης. Ποιες κατακτήσεις να όνειρευό.αν; 88, δδδς Μποκάντορ. Έκεί, πιδ εύτυχισμένος από τόν Όρφέα, θα ξαναόρισε την Εδρυδίκη του.

Μετ. Ε. ΓΟΝΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

χές της Άφρικής και της Άσίας ή άρρώστεια «καρδιοκορ» (καρκίνος τού ήπατος) έκδηλώνεται συνήθως στα στήθια. Οι γιατροί την άποδίδουν στην έλλειψη πρωτεϊνών (κρέας, ψάρια, αύγά και γαλακτερά).

Για τη θεραπεία τών δγκων τού έγκεφάλου μιá νέα μέθοδος έφαρμόστηκε πειραματικά στο Γενικό Νοσοκομείο της Μασαχουσέτης. Είναι αίματηρή αλλά φαίνεται άποτελεσματική. Ο χειρουργός άνοίγει τδ κρανίο τού άρρώστου και ό καρκινικός όγκος βομβαρδίζεται άπ' εύθείας με νετρόνια υπό ύψηλή έπιτάχυνση. Για να έπιτευχθεί μιá ύποχώρηση τού όγκου χρειάζονται συνολικά έφτά ώρες ραδιενεργού βομβαρδισμού κατά περιόδους 30 ή 40 λεπτών.

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΤΡΟΙΑΣ

Ένας ρωμαντικός τραπεζίτης ανα-
καλύπτει την πόλη του Πριάμου.

Ο ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΡΗΣ ΣΛΗΜΑΝ

ΣΤΑ 1829, ένα εφτάχρονο παι-
δάκι κάθεται σ' ένα βαρειά έπι-
πλωμένο δωμάτιο, απορροφη-
μένο σ' ένα μεγάλο βιβλίο, ανοιγ-
μένο μπροστά του. Είναι χριστου-
γεννιάτικο δώρο, τὸ έδωσε ὁ πατέ-
ρας του, διαμαρτυρούμενος πάστο-
ρας μιάς μικρῆς πόλης τοῦ Μέλκλε-
μπουργκ, στή βόρειο Γερμανία.

Τὸ βιβλίο, εἶναι ἡ «Παγκόσμιος Ἱ-
στορία» τοῦ Ζένερ. Ὁ μικρὸς ἔχει
τὸ βλέμμα κορφωμένο σὲ μιά γκρα-
πούρα ποὺ παριστάνει τὰ κομμένα τεί-
χη τῆς Τροίας. Στρέφεται καὶ λέει
στον πατέρα του:

— Μπαμπά, δὲν μοῦπες πῶς ἡ
Τροία χάθηκε ὁλόκληρη;

— (Θριαμβευτικά) Τότε, λοιπόν,
δὲν θὰ χάθηκαν ὁλόκληρα. Θὰ μείνανε
κρυμμένα στὸ ἔδαφος. Μπαμπά, μιά
μέρα θὰ πάω νὰ τὰ βγάλω στὸ φῶς.
Ὁ γέρο — Σλήμαν, ἄνθρωπος δί-
χως φαντασία, κουρασμένος, κουνάει
τὸ κεφάλι:

— Δὲν θὰ παραξενευτώ. Τώρα, κά-
τσε ἡσυχά. Θέλω νὰ πάρω ἕνα ὑπνά-
κο.

Φαίνεται, πῶς τὸ παιδί κληρονό-
μησε ἀπ' τὸν πατέρα του τὴν ἀ-
νάπη γιὰ τὰ περασμένα χρόνια.
«Μολονότι ὁ πατέρας μου δὲν ὤ-
πηρε ἀρχαιολόγος, εἶχε πάθος γιὰ
τὴν ἀρχαία ἱστορία. Μοῦ μιλοῦσε γι'
αὐτὴν μὲ φλογερὸ ἐνθουσιασμό».

ΩΣΤΟΣΟ, ὁ πατέρας Σλήμαν ἦταν
ἐνας μεθύστακας, ἐνας σκεπτικιστής,
πρὶν ἐνδιαφερότανε ἐλάχιστα γιὰ τὰ
ἔξω παιδιὰ του, κι' ὁ Ἐρρίκος ἀναγκά-
στηκε στὰ δεκατέσσερά του χρόνια νὰ
παρατήσει τὸ σχολεῖο καὶ νὰ μπεῖ μακα-
λόγατος σ' ἕνα χωριὸ τοῦ Φόρστεμπεργκ.

Ἡ ἱστορία τοῦ Σλή-
μαν εἶναι ἀπὸ τὶς πιὸ
ἐντυπωσιακές. Ξεκινά-
ει μακαλόγατος, δια-
νύει μιὰν οἰκονομικὴ
σταδιοδρομία, παντρεύ-
εται μιὰν Ἑλληνοπούλα
καὶ σ' ὅλη τὴ ζωὴ του
κυνηγάει τοὺς θησαυ-
ροὺς τοῦ Πριάμου, πι-
στεύοντας ἀπόλυτα στὴ
περιγραφή τοῦ Ὀμηρι-
κοῦ ἔπους. Ὁ Γερμανὸς
αὐτὸς ἐπιχειρηματίας
κι' ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγα-
λύτερους ἐλληνολάτρες
προσφέρει ἀνεκτίμητες
ὕπηρεσιες στὴν ἱστορία
τοῦ ἀρχαίου Κόσμου.

«Δούλευα, γράφει, ἀπ' τὶς πέντε τὸ
πρωί, ὥστε τὶς ἑντεκα τὸ βράδυ καὶ δὲν
μοῦμενε οὔτε στιγμή γιὰ νὰ μελετήσω.
Ἔτσι λησμονοῦσα καὶ τὰ λίγα ποὺ εἶχα
μάθει. Δὲν ἔχασα, ὅμως, τὴν ἀγάπη γιὰ
τὰ γράμματα. Ὅσο ζῶ δὲν θὰ λησμονή-
σω τὸν μεθύστακα ἐκεῖνο ποὺ ἐρχότα-
νε στὸ μαγαζί. Λεγότανε Ντιν. ἐρχόφ-
φρο, καὶ, κάθε βράδυ, μᾶς ἀπήγγελλε
καμμιὰ ἑκατοστὴ σειρὴ ἀπ' τὸν Ὀμηρο.
Μολονότι δὲν καταλάβαινα οὔτε λέξη, ἡ
μελωδικὴ ἀρμονία μοῦ ἔκανε βαθειὰ ἐντύ-
πωση... Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυσα νὰ προσεύ-
χομαι σὶὸ Θεὸ νὰ μοῦ ἐπιτρέψει νὰ μάθω
ἐλληνικά».

Ἡ Τροία καὶ ὁ Ὀμηρος τοῦ ἔγιναν ἔμ-
μνη ἰδέα.

«Δὲν μιλοῦσα γιὰ τίποτε ἄλλο μὲ τοὺς
παιδικούς μου φίλους, παρὰ γιὰ τὴν Τροία.
Μὲ κοιροῦσαν ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ δυὸ κο-
πέλλες, τὴν Λουίζα καὶ τὴ Μίνα Μάινκε».

Μὲ τὴ Μίνα εἶχε ἕνα παράξενο νεανι-
κό εἰδύλλιο.

«Ἡ Μίνα μοῦδειχνε μιά μεγάλη συμπά-
θεια καὶ συμμεριζότανε ὅλα μου τὰ μελλον-
τικὰ σχέδια... Εἶχαμε συμφωνήσει, μὲν
μεγαλώσουμε, νὰ παντρευτοῦμε καὶ νὰ
περάσουμε τὴ ζωὴ μας ἀναζητώντας ἀο-
χὰτα ἐρεῖπια».

«Ὅταν, λοιπόν, πῆγε νὰ δουλέψει στὸ
μακαλίκιο, δὲν ξανα συνάντησε τὴ Μίνα
παρὰ πέντε χρόνια ἀργότερα.

«Ἡμουνά σίγουρος, ἔγραφε, πῶς ἡ
Μίνα μ' ἀγαποῦσε, κι' ἡ βεβαιότητα αὐτὴ
δυνάμωνε τὴ φιλοδοξία μου. Εὐχόμενα
μονάχα νὰ μὴν παντρευτεῖ, ὥσπου νὰ γί-
νω ἀνεξάρτητος».

Ὁ Σλήμαν ἔχασε τὴ Μίνα τὸν παιδι-
κὸν του χρόνων καὶ πέρασε τὴ μισὴ του
ζωὴ ἀναζητώντας μιὰν ἀντικαταστάτρια.
Δὲν μπόρεσε ν' ἀναλάβει τίς ἀρχαιολογι-
κὲς του ἐργασίες, παρὰ μονάχα θιαν
βοήθε μιὰν ἄλλη, τριάντα χρόνια ἀργό-
τερα.

ΠΛΟΤΣΙΟΣ ΠΙΑ
ΜΑΘΑΙΝΕΙ 15 ΓΛΩΣΣΕΣ!

Στὸ μεταξὺ, ἔζησε μιά φανταστικὴ πε-
ριπετεῖα ζωὴ, ὥπως μονάχα ἕνας μυθι-

στοριογράφος μπορεῖ νὰ ἐφεύρει. Οἱ ἀτέ-
λειωτοι ἔρωτες τοῦ πατέρα του κι' οἱ βί-
αιες ἐκρήξεις του τοῦ ἔκαναν τὸ βί-
οῦτο. Ὁ Ἐρρίκος ἔφυγε. Ἐγινε μακα-
λόγατος, μοῦτσος, ναυάγησε, βοήκε μιά
ἔκρηξη σ' ἕνα γοαφεῖο στὴ Ἀμστερνταμ,
μελετώντας διαρκῶς. Στὰ εἰκοσιδύο του
χρόνια, μιλοῦσε ἐφτά γλώσσες, ὅχι ὅμως
τὰ ἐλληνικά. Συγκέντρωσε ἀνετά χρή-
ματα, ποὺ τὰ πρόσφερε στὴ Μίνα — δὲν
τὴν εἶχε ξαναδεῖ ἀπὸ δεκατέσσερα χρόνια
— ἀλλὰ ἐκεῖνη εἶχε μόλις παντρευτεῖ! Ἡ
ἀπελπισία τὸν ξανάβρεξε στὴ δουλειά. Στὰ
τριαντατρία του χρόνια, ἤξερε δεκαπέντε
γλώσσες, καὶ τὰ ἐλληνικά, κι' εἶχε ἀπο-
χτήσει τεράστια περιουσία. Παντρεύτηκε,
ἀλλὰ ὁ γάμος του ὑπῆρξε ἀτυχεῖα.

Τώρα, μποροῦσε τελικὰ νὰ διαβάσει τὸν
«Ὀμηρο».

Τ' ὄνειρο τῶν παιδικῶν του χρόνων δὲν
τὸν ἐγκατέλειπε ποτέ. Πίστευε πῶς, ἢ τι
ἔλεγε ὁ Ὀμηρος, δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ
ὑπῆρξε ἀληθινὸ.

Στὰ 1851, ἔφτασε γιὰ πρώτη φορὰ
στὴν Ἀμερική καὶ πῆρε τὴν ἀμερικανικὴ
ἀπὸκρίση. Ἀνοίξε μιά τράπεζα στὴν
Καλιφόρνια, ἀγόρασε χρυσόσκονη καὶ δι-
χως νὰ τὸ καλοκαταλάβει, ἀπόκτησε κι'
ἄλλα πλούτη.

Ἐφ' ὅσον χρόνια ἀργότερα, ἔκανε ἕνα με-
γάλο ταξίδι στὴ Μέση Ἀνατολή. Λένε
πῶς ἐπισκέφτηκε τὴ Μέννα, μεταμφιεσμέ-
νος σὲ Ἀραβὰ. Ἡ γυναίκα του τὸν ἔκα-
με δυστυχισμένο.

Δίχως σκοπὸ, στράφηκε πρὸς τὴν Ἑλ-
λάδα καί, γιὰ πρώτη φορὰ, πάτησε τὸ πό-
δι του στὰ χῶματα τοῦ Ὀμήρου.

Ἡ σύντομη αὐτὴ ἐπίσκεψη, τοῦ ἀνοίξε
τὴν ὄρεξη. Ἐκανε σχέδια γιὰ ν' ἀπο-
ταθῇ: καὶ ἀπ' τὸ ἐμπόριο καὶ ν' ἀφιερῶ-
σει τὴν ὑπόλοιπη του ζωὴ στὶς ἀνασκαφές.
Εἶχε τὰ λεφτὰ καὶ τὸν καιρὸ. Ὡστόσο, τοῦ
ἔλειπε πάντα κάτι τὸ βασικό: ἡ συντροφιά
τῆς γυναίκας ποὺ μαζί της θὰ μποροῦσε
νὰ ὀνειροπολεῖ τίς ἀνασκαφές τῶν ἀρχαί-
ων μνημείων.

ΜΙΑ ΔΕΚΑΕΞΑΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΟΠΟΤΛΑ

ΑΝΑΓΤΡΙΖΟΝΤΑΣ στὸ Παρίσι,
κατὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου, ἀποφάσι-
σε νὰ ζητήσει διαζύγιο. Σκέφτηκε,
λοιπόν, νὰ πάει στὴν Ἀμερική, ὅπου οἱ
σχετικὲς διατυπώσεις ἦταν ἐνδολώστερες.
Θυμῆθηκε ἕνα γέρο φίλο, ποὺ λεγότανε
Βίμπος καὶ ποὺ τοῦχε μάθει τὰ ἐλληνικά
στὴν Πετρούπολη. Ἦτανε τώρα ἀρχιεπι-
σκοπος στὴν Ἀθήνα. Ὁ Σλήμαν τοῦ ἔ-
νοιξε τὴν καρδιά του σ' ἕνα γράμμα, ποὺ
ὑπῆρξε τὸ πιὸ παράξενο καὶ τὸ πιὸ συμ-
παθητικὸ ποὺ ἔλαβε ποτέ ὁ σεβάσμιος ὀν-
θρακος. Μὲς σ' αὐτὸ ὁ ἐκατομμυριούχος
τῶν πενήντα ἔξι χρόνων, ζητοῦσε ἀπ'
τὸν ἀρχιεπίσκοπο νὰ τοῦ βρεῖ μιὰν Ἑλ-
ληνίδα σύζυγο.

«Σὰς δοκίμομαι, στὰ λεῖψανα τῆς μη-
τέρας μου, πῶς θὰ προσφέρω ὅλη μου τὴν
καρδιά γιὰ νὰ κάνω εὐτυχισμένη τὴ μέλ-
λουσα γυναίκα μου. Ἐδῶ βοσκομαι σὲ
συνεχεῖς συντροφίες μὲ γυναῖκες ἔξυπνες
κι' ὠραίες, ποὺ θὰ ἦταν πρόθυμες νὰ μὲ
γιατρέψουν ἀπ' τίς πίκρες μου, ἂν γνωρί-
ζανε πῶς σκέφτομαι τὸ διαζύγιο. Ἀλλὰ,
φίλε μου, ἡ σάρκα εἶναι ἀδύνατη καὶ φο-
δᾶμαι μήπως ἐρωτευτώ καμμιὰ Γαλλιδού-
λα, καὶ γίνω δυστυχισμένος!

«Γι' αὐτὸ σὰς ζητῶ νὰ βάλετε στὴν ἀπάντη-
σή σας τὸ πορτραῖτο μιάς ὁμορφῆς Ἑλληνί-
δας. Σὰς θερμοπαρακαλῶ. Διαλέξτε μοῦ
μιὰ γυναίκα, ποὺ νὰ ἔχει τὸν ἀγγελικὸ
χαραχτῆρα τῆς παντρεμένης σας ἀδελφῆς.
Νὰ εἶναι φτωχιά, ἀλλὰ μορφωμένη. Νὰ
τὴν ἐνδιαφέρει τὸ θέμα τοῦ Ὀμήρου καὶ
τὸ θέμα τῆς ἀναγέννησης τῆς λατρειᾶς
μου Ἑλλάδος. Θὰ τὴν προτιμοῦσα νὰ ἔ-
χει τύπο ἐλληνικὸ, μὲ μαύρα μαλλιά, κι'
ἂν εἶναι μπορε-ὸ, ὠραία. Μά, ἐκεῖνο ποὺ
ποθῶ πιότερο, εἶναι μιὰ καλὴ καρδιά».

Κατὰ τὴν ἀνοιξὴ τοῦ ἄλλου χρόνου, ἔ-
νω ὁ Σλήμαν βρισκότανε στὴν Ἰνδιανόπο-
λη, περιμένοντας τὸ διαζύγιο του, ἔφτασε
ἡ ἀπάντησις ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ τὴ φωτο-
γραφία μιάς ὁμορφῆς δεκαεξάχρονης κο-
τελλίτσας, τῆς Σοφίας. Ὁ Γερμανός, ἔ-
μεινε γοητευμένος.

«Λογαριάζω, ἂν πᾶνε ὅλα καλά, νὰ ἔρθω
τὸν Ἰούλιο στὴν Ἀθήνα... ὥστόσο, δὲν
θὰ παντρευθῶ παρὰ μόνο, ἂν ἐκεῖνη ἐνδια-
φέρεται γιὰ τίς μελέτες, γιατί δὲν νομί-
ζω πῶς μιὰ ὠραία κοπέλλα μπορεῖ ν' ἀ-
γαπήσει καὶ νὰ σεβαστεῖ ἕναν γέρο, ἂν
δὲν συμμεριζεῖται τὸν ἐνθουσιασμό γιὰ τίς
μελέτες ποὺ αὐτὸς ἔχει ἀρχίσει πολὺ προ-
τύτερα τῆς».

«Ὅταν ἔφτασε τὸν Αὐγουστο στὴν Ἀ-
θήνα, ὅλες του οἱ ἀμφιβολίες ἔσθυσαν.
Ὅχι μονάχα ἡ Σοφία ἦταν πολὺ πιὸ ὁ-
μορφὴ ἀπ' τὴ φωτογραφία τῆς, ἀλλὰ ἦ-
ταν ἀπλή, γλυκεῖα καὶ τὸ σπουδαιότερο
μποροῦσε ν' ἀπαντήσει ἱκανοποιητικὰ σὲ
παρόμοιες ἐρωτήσεις: «Πότε ἦρθε ὁ Αὐ-
τοκράτορας Ἀδριανὸς στὴν Ἀθήνα;»,
«Ποῦ μέρος τοῦ Ὀμήρου γνωρίζετε ἀπ'
ἔξω;».

Παντρεύτηκανε καὶ στὸ διάστημα τοῦ
μήνα τοῦ μέλιτος, ὁ νιόγαμπρος ἔγρα-
ψε:

«Ἡ Σοφία εἶναι μιὰ ἐξαιρετικὴ γυναίκα,
ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ κάνει τὸν καθένα
εὐτυχισμένο. Μ' ἀγαπᾷ σὰν Ἑλληνίδα, μὲ
πάθος κι' ἐγὼ δὲν τὴν ἀγαπῶ λιγώτερο.
Μιλῶ μαζί της μονάχα ἐλληνικά, ποὺ εἶ-
ναι ἡ ὠραιότερη γλῶσσα τοῦ κόσμου».

Ο ΣΛΗΜΑΝ ΑΝΑΖΗΤΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΤΡΟΙΑΣ

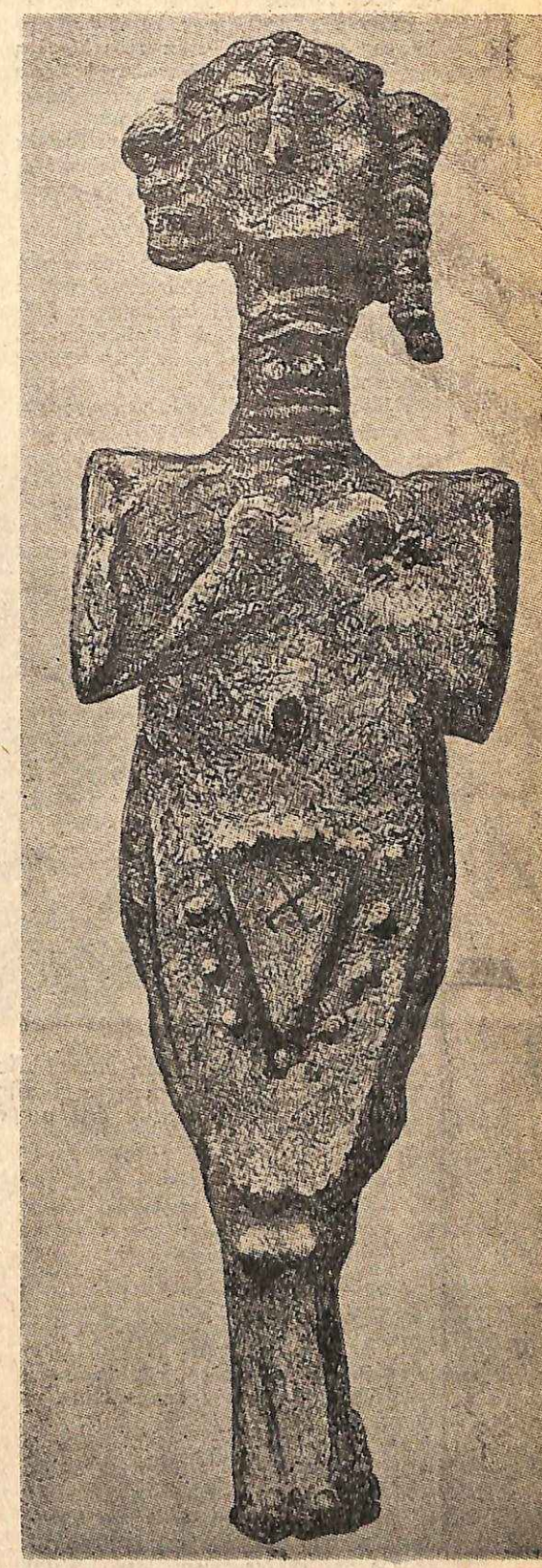
ΑΡΧΙΣΕ τίς ἀνασκαφές του στὴν
Τροία κι' ἕνα χρόνο ἀργότερα ἡ γυ-
ναίκα του τὸν συνάντησε σ' ἕνα κα-
τασκηνωσὴ του, κοντὰ στὴν πλαγιά τοῦ
Χισσαρλίκ.

Ἡ κοινὴ τους περιπέτεια ἀρχινοῦσε.
Ὁ Σλήμαν δὲν ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ποὺ
ἀναζήτησε τὰ ἐρεῖπια τῆς πόλης τοῦ Πρι-
άμου. Ἀπὸ τὸν 18ο αἰῶνα, οἱ κάτοικοι
εἶχαν συνηθίσει, νὰ βλέπουν νὰ καταρθᾶ
νουν ἀπ' τὴν Εὐρώπη, μορφωμένοι κύριοι
ποὺ βύθιζαν τὰ θεομώμετά τους στὶς πε-
γῆς τῆς πλαγιάς, ἐλπίζοντας ν' ἀνακαλύ-
ψουν τίς δυὸ πηγές, τὴ μιὰ ψυχρὴ καὶ τὴν
ἄλλη θερμὴ, ποὺ εἶχε περιγράψει μὲ λε-
πτομέρειες ὁ Ὀμηρος.

Τ' ἀποτελέσματα δὲν ὑπῆρξαν ποτέ ἱ-
κανοποιητικὰ. Ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρα-
σίας ἀνέμεσα στὶς δυὸ πηγές ποὺ βρισκόν-
τανε στὸ Μπουνάρμπασι ἦταν ἐλάχιστη.
Γιὰ ἀρκετὸ διάστημα, αὐτὸ τὸ χωριὸ
θεωρήθηκε πῶς ὑπῆρξε τὸ Ἴλιον τοῦ Ὀ-
μήρου. Τὸ Μπουνάρμπασι βρισκεται στὸ
βόρειο ἄκρο τῆς πεδιάδας τῆς Τροίας.

Τῆς ἔφερε καὶ μιὰ ἄλλη πιθανὴ πόλη:
Ἡ πλαγιά τοῦ Χισσαρλίκ ποὺ ἦταν πιὸ
κοντὰ στὴ θάλασσα.

Ὁ Σλήμαν εἶχε διασχίσει τὴ χώρα
στὰ 1868. Μὲ τὴν Ἰλιάδα στὸ χέρι, πί-
στευε στὸ Χισσαρλίκ κι' ὄχι στὸ Μπου-

Χάλκινο ἀγάλματιο, ποὺ βρέθηκε σὲ
βάθος 7 μέτρων. Γύρω στὸ λαίμω
εἶχε πέντε κολλιές. Οἱ ὅμοι εἶναι
τετράγωνοι, ὅπως οἱ κυνηγοὶ καὶ οἱ
πολεμιστὲς τῶν Μυκηνῶν. Τὰ δυὸ
χέρια ἀγγίζουν τὰ στήθια, σύμβολο
τῆς γονιμότητος. Τὸ πιὸ παράξενο
εἶναι ὅτι στὸ σημεῖο ὅπου βρίσκονται
τὰ γυναικεῖα ὄργανα, εἶναι χαραγ-
μένη ἡ «σβάστικα» ὁ ἀγκυλωτὸς
σταυρός. Χωρὶς ἀμφιβολία τὸ ἀγάλ-
ματίο παριστάνει τὴν Ἀφροδίτη,
μιὰ πολὺ πρωτόγονη Ἀφροδίτη.

νέοι. Μήπως ο Όμηρος δεν είχε περιγράψει τον Άχιλλέα να καταδιώκει τον Έκτορα τρεις φορές γύρω απ' τὰ τείχη τῆς Τροίας, πράγμα αδύνατο, αν ἡ Τροία ήταν χτισμένη στην κορφή του Μπαλ Ντάχ, αλλά δυνατό στο Χισσαρλίκ.

Όσο για τις πηγές, είχε κάνει δοκιμές και στο Μπουνάριμασι και δεν βρήκε δυό, αλλά τριανταέσους, όλες τῆς ἴδιας θερμοκρασίας.

Όχι, το Χισσαρλίκ, ήταν ο τόπος. Έκει κοντά, υπήρχε στα παλιά χρόνια μια ελληνική πόλη, ρωμαϊκή αργότερα, ἡ Νέα Τροία, που τὰ ερείπια τῆς ὑπάρχουν ακόμη. Ήταν ἡ πόλη που είχαν χτίσει οἱ Έλληνες κι οἱ Ρωμαῖοι, πιστεύοντας πως εκεί υπήρχε τὸ Ἴλιον.

Ἡ ιστορική παράδοση, ἡ γεωγραφία

Τὰ τείχη στηρίζονταν σὲ προηγούμενα τείχη και, πάνω απ' αὐτὰ, ὑπάρχουν ἄλλα ακόμη πύλινια. Πιστεύοντας πως ἡ Τροία ποὺ ἀναζητούσε — ἡ Τροία τοῦ Όμηρου — θάπρεπε νὰ βρίσκεται ακόμη πὺν βαθειὰ θαμμένη, ἡ μόνη του ἔγνοια ήταν νὰ σκάψει περισσότερο.

Ἡ νεαρή του γυναίκα βρισκόταν παντὸ στο πλευρὸ του. Τῇ νύχτα, μέσα στὴ σκηνή τους, τὰ λεπτά τῆς δάχτυλα, τὸν βοηθοῦσαν στὸ νὰ καθαρίσει καὶ νὰ ξεχωρίσει τὰ κομμάτια τῶν ἀγγείων, τῶν θαμμένων εἰδώλων, τῶν δαλῶν καὶ τῶν ἐργαλείων ποὺ εἶχαν βρεῖ.

Αὐτὴ ήταν μὴ δόσκολη δουλειά. Τὸ κλίμα τὴν ἔκανε ἀκόμη δυσκολότερη. Τὸ καλοκαίρι ήταν οἱ σκόνες, οἱ μύγες, μὴ ξέστη ἀφόρητη. Φίδια ξεγλυτροῦσαν ἀπ'

ξεχώριζαν μὲ στρώματα ἐρειπίων, βρισκόταν ἡ πόλη, ποὺ ζητούσε μὲ τόσους κόπους, ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια. Τὴν ἀναγνώρισε μὲ βεβαιότητα, σύμφωνα μὲ τὴν περιγραφή τοῦ Όμηρου. Τοῦ ἔφθασε μὴ μακριὰ στὴ μεγάλη Πύλη, ποὺ κάτω ἀπ' αὐτὴν ο γέρο — βασιλιάς Πριάμος καθότανε μαζί μὲ τοὺς συμβούλους του.

Σὲ κάποιο μέρος, σίγουρα θὰ βρισκότανε τὰ ερείπια τῶν ἀνακτόρων τοῦ Πριάμου, μὲ τὰ θησαυροφυλάκια, ἀπ' ὅπου ὁ γέρο — Πριάμος πήρε τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα, νὰ τὰ προσφέρει λύτρα γιὰ νὰ ἐξαγοράσει τὸ κορμὶ τοῦ Έκτορα.

Τὰ τείχη, ὅμως, ἀνῆκαν πραγματικὰ στὴν ἰσχυρὴ πόλη ποὺ εἶχε περιγράψει ὁ ποιητής; Μονάχα τὰ ἀνώτερα στρώματα. Αὐτὸ σ' ἐναχωροῦσε τὸ Σλήμαν ποὺ πίστευε πως ἡ πόλη τοῦ Όμηρου ήταν τόσo ἀρχαία, ποὺ θάπρεπε νὰ βρίσκεται στὸ βάθος.

ΧΡΤΣΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΛΑΜΠΟΤΝ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ

ΣΤΑ μέσα τοῦ Μάρτη, στὰ 1873, ὁ Σλήμαν ἀρχίωσε μὴ μεγάλη ἀνασκαφή, στὰ δυτικὰ αὐτοῦ ποὺ ὠνόμαζε «ὁ μεγάλος πύργος».

Μὴ μέρα, οἱ ἐργάτες ἔφεραν στὸ φῶς κάτι ποὺ ἔμοιαζε μὲ καλοστρωμένο δρόμο, πάνω ἀπὸ πέντε μέτρα φάρος, ποὺ κατηφόριζε ἀπὸ τοῦα πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, στὴν πεδιάδα.

Ὁ Σλήμαν συμπεράνει πως ὁ δρόμος αὐτὸς θάπρεπε νὰ ὀδηγεῖ σὲ κάποιο μεγάλο κτίριο, στὸ ἔσω ἐρικὸ τῆς πόλης. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο, ἔβαλε ἀμέσως ἐκατὸ ἀνθρώπους νὰ σκάψουν πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Κάτω ἀπ' τὴν χοντρή ἐπίστρωση, συνάντησα τὰ ερείπια ἐνὸς μεγάλου κτιρίου ἀπὸ πέτρες τοιμεντωμένες μὲ χῶμα. Ἐκεῖ ἔφερε σὸ φῶς, δυὸ μεγάλες πύλες. Δίχως νὰ περιμένει νὰ ἐπιβεβαιώσει τὰ συμπεράσματά του, ἦ νὰ ζητήσει τὴ συμβουλὴ τῶν ἄλλων ἐδικῶν, ἀνήγγειλε στὸν κόσμο, πως εἶχε ἀνακαλύψει τὴν Μεγάλῃ Πύλῃ τοῦ Πριάμου.

Πολλοὶ ἐιδικοί, ἰδιαίτερα Γερμανοί, ἐναντιώθηκαν στὶς ἀνασκαφές τοῦ Σλήμαν. Εἶχαν γίνεῖ ἔξω φρενῶν. Γι' αὐτοὺς, ἐκεῖνος δὲν ήταν παρὰ ἓνας φιλόδοξος ἔμπορος, δίχως καμμιὰ ἐπιστημονικὴ προπαρασκευή, ποὺ ἀγαποῦσε τὸ θόρυβο ἐνῶ αὐτοὶ καμνόντανε πὺς τὸν μισοῦσαν, καὶ εἶχε οὐκ εἰ στὴν τρελλή ἀναζήτησή μιᾶς πολιτείας, ὑπαρκτῆς ἔως μονάχα στὴ φαντασία ἐνὸς ποιητῆ.

Κι' ἀκόμη χειρότερο εἶναι πως ἡ ἀπλοϊκὴ πίστη τοῦ Σλήμαν στὴν ἱστορικὴ ἀξία τοῦ Όμηρου ἔπρεπε, τὸν εἶχε δηγήσει στὸ ν' ἀναγγεῖλει πως ἀνεκάλυψε τὸ παλάτι τοῦ Πριάμου, βασιλῆα ποὺ ἡ ἱστορικὴ του ὑπαρξὴ δὲν εἶχε τότε ἔχνος ἀποδείξεως. Αὐτὸ δὲν ήταν ἐπίσημη ἀλλὰ ἐντυπωσιακὴ δημοσιογραφία. Οἱ ἀκαδημαϊκοὶ πέννες βοήθησαν στὸ φαρμάκι, κι' ὁ Σλήμαν, παρὰ τὸν φαινομενικὸ του θρίαμβο μέσα τὸν ἀπογοητεύθηκε γιὰ τίς ἐπιδέσεις αὐτῆς.

Τὸ Μάη, ἔγραφε στὸν ἀδελφὸ του: «Έχουμε ἀνασκάψει ἐδῶ, ἐπὶ τρία χρόνια μὲ ἐκατὸ πνήντα ἀνθρώπους. Ὡστόσο, τώρα ἔχουμε κουρασθεῖ καὶ μὴ ποὺ ἔ-

Πίθος ἀπὸ ἄργιλλο καὶ ἐιδικὴ πέτρα, ὥστε τὰ τοῦ ἐξασφαλίζει μοναδικὴ στερεότητα. Ὁ Σλήμαν γράφει ὅτι ἔνας καὶ κάποτε δυὸ ἐργάτες χρησιμοποιοῦσαν τὸ τεράστιο αὐτὸ πιθάρι γιὰ νὰ φυλάγονται ἀπὸ τὴ βροχή.

χουμε πετύχει τὸν σκοπὸ μας, καὶ πραγματοποιήσαμε τὸ μεγάλο ὄνειρο τῆς ζωῆς μας, θὰ σταματήσουμε τελικὰ τίς προσπάθειές μας σὴν Τροία στὶς 15 Ἰουνίου.

ΣΛΗΜΑΝ εἶχε, λοιπόν, ἀποφασίσει νὰ σταματήσει τίς ἀνασκαφές του. Στὶς 14 τοῦ Ἰουνίου, βρέθηκε μαζί μὲ μερικὸς ἐργάτες στὸ ἀντικείμενο, κοντὰ στὸ κτίριο ποὺ πίστευε πως ήταν παλάτι τοῦ Πριάμου, ὅταν παρατήρησε μέσα σ' ἓνα κοῦφωμα ἓνα μεγάλο μπρούτζινο ἀντικείμενο. Παρατηρώντας πὺς προσέβλεπε τὰ μάτια τοῦ ἐρευνητῆ πρόσεξαν πῶς ἀπ' τὸ μπρούτζινο, καὶ τὸ λαμπερό. Αὐτὸ ἔμοιαζε μὲ χρυσάφι... Ὁ Σλήμαν ἔβριξε μὴ μακριὰ στοὺς ἐργάτες του. Τὸ μάτι τους δὲν εἶχε πάρει τίποτα. Διατηρώντας τὴν ψυχραιμία του, φώναξε τὴ Σοφία καὶ τὴν παρακάλεσε νὰ πει στοὺς ἐργάτες νὰ σταματήσουν τὴ δουλειά.

Πῆς τους πως εἶναι ἡ γιορτὴ μου. Ὅταν ἡ Σοφία ξαναγύρισε κοντὰ στὸν ἀντρο τῆς, τὸν εἶδε νὰ ξύνει τὸν τοῖχο καὶ νὰ βγάζει χρυσὰ καὶ ἀσημένια ἀντικείμενα.

«Αὐτὸ ἀπαιτοῦσε μεγάλες προσπάθειες, κι' ήταν ἐπικίνδυνο γιὰ τὸ χοντρὸ τε-

χος, ποὺ κάτω ἀπ' αὐτὸν ἔσκαβα, κινδύνευε νὰ μού πέσει στὸ κεφάλι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή. Ὡστόσο, ἡ βέα τὸσων ἀνεκτιμῶν ἀρχαιολογικὰ ἀντικειμένων μ' ἔκασμε ριψοκίνδυνο. Θὰ μού ήτανε πάντως ἀδύνατο νὰ βγάλω τὸ θησαυρὸ, δίχως τὴ βοήθεια τῆς ἀγαπημένης μου γυναίκας, ποὺ στάθηκε στὸ πλευρὸ μου. Ἐξοβα κομμάτι ἀπὸ τὴ σάρκα τῆς καὶ τὴν γὰ τ' ἀντικείμενα γιὰ νὰ τὰ κουβαλήσω.

Ὅταν, τελικὰ, κρυφτήκανε ὅλα μέσα στὴν κόκκινη σάρκα τῆς Σοφίας, τὸ ἀντόγυνο σκαρφάλωσε μὲ κρυφὸ ἐνθουσιασμὸ στὴν καλύβα τους, πάνω στὸ λοφάκι, κλείσανε τὴν πόρτα τους κι' ἀνοῖξαν τὸ θησαυρὸ.

Τὰ ὁραυότερα ἀντικείμενα καὶ ἀπὸ μακριὰ τὰ πὺς λαμπερά, ήταν δυὸ χρυσὰ διαδήματα, ὅπου κρεμόντανε ἐξδομήντα μικρὰ καὶ 17 μακρυνὲς ἀλυσίδες.

Ἡ φράση μὲ τίς ἀλυσίδες θ' ἀκουμποῦσε στὰ φρύδια, κι' οἱ πὺς μακρυνὲς ἀλυσίδες, ποὺ ἡ καθεμιὰ κατὰλγε σ' ἓνα μικρὸ τρωγιαδῆτικο εἶδωλο, θάπρεπε νὰ κρέμονται ἴσαμε τοὺς ὅμους.

Τὸ δεῦτερο διάδημα ήταν παρόμοιο, ἀλλὰ οἱ ἀλυσίδες κρεμόντανε σὲ μὴ στενὴ χρυσαφένια μπάντα. Στὸ πρῶτο διάδημα ὑπάρχουν 16.353 κομμάτια χρυσοῦ χωριστά. Ἡ ἐργασία τῶν δυὸ διαδημάτων ήταν σπάνια λεπτοκοπιά.

Ἦταν ἔξω χρυσὰ βραχιόλια, ἓνα χρυσὸ δοχεῖο, κι' ἓνα μεγάλο ἀσημένιο κιβώτιο, ποὺ περιεῖχε ἐκ τῶν ἀπ' τὰ διαδημάτων, ἔξῃνα χρυσὰ σκουλαρίκια, 8700 χρυσὰ δαχτυλίδια, κομμάτια, ἀγκυράδες καὶ μικρὰ κοσμήματα. Ἀσημένια βάζα καὶ μπρούτζινα ὅπλα συμπλήρωναν τὸ σωρό.

Τὰ μάτια τοῦ Σλήμαν ξαναγυροῦσαν διαρκῶς στὰ λαμπερά διαδήματα. Ὁ ἔμπορος αὐτὸς ποὺ εἶχε ὀνειρευτεῖ τὸ θησαυρὸ τῆς Τροίας, καθόταν ἐκεῖ, χαϊδεύοντας τίς χρυσὲς ἀλυσίδες, κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα αὐτῆς τῆς ὁραίας Ἐλληνοπούλας, ποὺ ήταν γυναίκα του. Ἡ Σοφία ήταν τότε εἰκοσι ὀκτὼ χρονῶν καὶ ἡ μελαγχρινὴ ὁμορφιά τῆς εἶχε ὀρμιάσει. Τὴ στιγμή ἐκείνη ἔμοιαζε νὰ εἶναι ἡ μεταμύχωση τῆς ὁραίας Ἐλένης, ποὺ γι' αὐτὴν οἱ Ἕλληνες κι' οἱ Τρώες χτυπήθηκαν ἐκεῖ κοντά.

Σίγουρα, αὐτὸ δὲν μπορούσε νὰ εἶναι παρὰ ὁ θησαυρὸς τοῦ Πριάμου. Κι' ἡ φαντασία τοῦ Σλήμαν ἔτρεχε θύαν, τρέμοντας, τοποθετῆσε στὸ μέτωπο τῆς γυναίκας του τὸ λαμπερὸ διάδημα, ποὺ καθὼς πίστευε εἶχε στολισεῖ τὸ μέτωπο τῆς ἴδιας τῆς Ἐλένης.

ΑΥΣΠΙΣΤΙΕΣ

ΣΛΗΜΑΝ ἀντιμετώπιζε τώρα ἓνα καινούριο πρόβλημα. Νὰ βγάλει τὸ διάδημα ἀπ' τὴ χώρα.

Ἡ ἀξία τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ εἶχε δοθεῖ μὲ τὸν ὅρο ὅτι ἂν μισὰ τῶν ἔργων του ν' ἀνῆκουν στὴν τουρκικὴ κυβέρνησι. Τώρα ὅμως, ποὺ ὁ Σλήμαν εἶχε στὰ χεῖρά του τὰ πολυτίμα πράγματα, δὲν ἄντεχε στὴν ἰδέα πως θάπρεπε νὰ παραδώσει ἓνα μέρος σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ καθὼς πίστευε, δὲν θὰ ἐχτιμοῦσαν τὴ μοναδικὴ ἀν-

χαιολογικὴ τους ἀξία, ἀλλὰ θὰ τὰ λῶνανε σὲ ράβδους.

Ὁ Σλήμαν, λοιπόν, δίχως δυσκολία, τὰ πέρασε κρυφὰ ἀπ' τὴν Τουρκία στὴν Ἀθήνα. Εἶχε τὰ σχέδιά του. Ἀνήγγειλε τὴν ἀνακάλυψή του καὶ κάλεσε μερικὸς ἐιδίκοις γιὰ νὰ δοῦν τ' ἀντικείμενα, ἔτσι ποὺ νὰ μὴν ὑπάρξει ἀμφιβολία γιὰ τὴν αὐθεντικότητά τους.

Συνέβη τὸ ἀναπόφευκτο: Ἡ τουρκικὴ πρεσβεῖα, ἔστειλε ἀνθρώπους νὰ ἐρευνησοῦν τὸ σπίτι του. Δὲν βρῆκαν τίποτα. Οἱ ἡθασυροὶ ήταν κρυμμένοι στοὺς στάβλους τῶν χτημάτων, τῶν ἀμέτοχων συγγενῶν τῆς Σοφίας. Ἡ ἐπιτηδεύτηκα τοῦ Σλήμαν, εἶχε ἓνα ὀδυσειακὸ μεγαλεῖο.

Ὡστόσο, οἱ ἀρχαιολογικὲς του ἐργασίες σταματήσανε γιὰ λίγο καιρὸ. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησι δὲν τὸν βοήθησε. Ἐξ ἄλλου, ὁ Διευθυντῆς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου τὸν κατηγόρησε πως δὲν ἔκανε τίς ἀνακαλύψεις στὸ ἔδαφος τῆς Τροίας, ἀλλὰ σ' ἓνα μαγαζὶ ποὺ πουλοῦσε ἀντίκες.

Ὅταν, λοιπόν, ζήτησε ἀπ' τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησι τὴν ἀδεια νὰ κάνει ἀνασκαφές στὶς Μυκῆνες, συνάντησε στὸ δρόμο του πολλὰς δυσκολίες.

Τελικὰ, ἡ κυβέρνησι τοῦ ἐπέτρεψε ν' ἀνασκάψει μὲ ἔξοδά του τίς Μυκῆνες, κάτω ἀπ' τὴν ἐπίβλεψη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐτασεῖας τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὸν ὅρο νὰ παραδώσει ὅλα τους τὰ εὑρήματα. Ἀναγκάστηκε νὰ δεχθῇ.

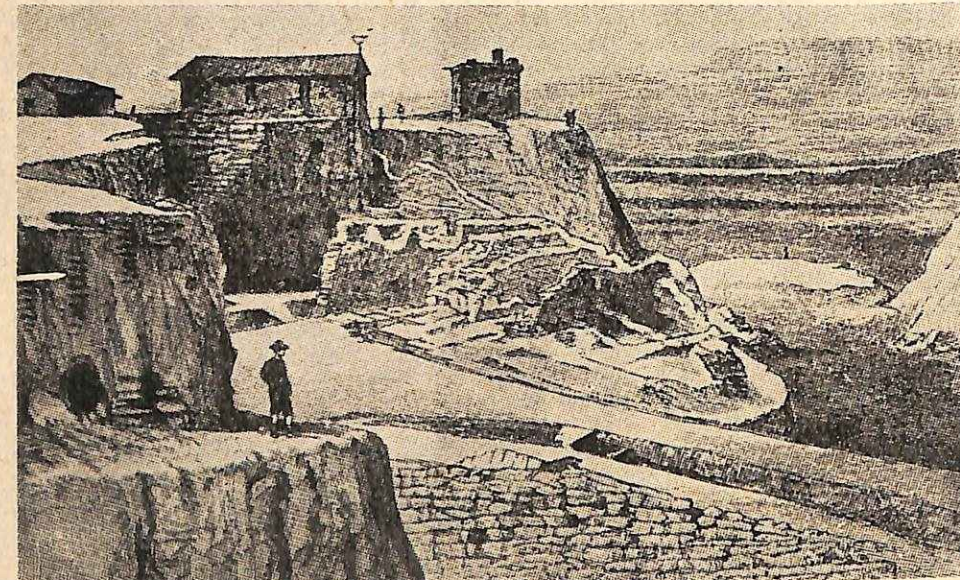
Χρειάστηκαν δυὸ χρόνια, ὥσπου ἐτοιμασθεῖ νὰ καταλάβει τὸ κάστρο τοῦ Ἀγαμέμνονα. Μπλέχτηκε πρῶτα σὲ μὴ δίκῃ ἐναντίον τῶν Τούρκων, ποὺ τὴν ἔκασε καὶ καταδικάστηκε νὰ πληρώσει δέκα χιλιάδες φράγκα. Ἐστειλε πενήντα χιλιάδες φράγκα στὸν ὑπουργό, στὴν Κωνσταντινούπολη, ἐλπίζοντας νὰ τοῦε καλοπιάσει καὶ νὰ μπορέσει νὰ συνεχίσει τίς ἀνασκαφές του στὴν Τροία. Γι' ἀρκετὸ καιρὸ δὲν εἶχε ἀπάντησι, ἀλλὰ ὁ Σλήμαν μπορούσε νὰ περιμένει.

Τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1876 πήρε τὴν ἀδεια. Ὁ κυβερνήτης του τόπου ὅμως, ὁ Ἱμπραὴμ πασῶς, ἔστειλε ἀπὸς αἰμένον στὸ Χισσαρλίκ, ποὺ ἔκανε δτι μπορούσε γιὰ νὰ ἐμποδίσει τὰ ἔργα.

Ὁ Σλήμαν ἐδικιήθηκε μὲ τὸ νὰ παρατήσῃ τίς ἀνασκαφές του κι' ἔγραψε ἓνα βίαιο ἄρθρο στοὺς «Τάιμς», γιὰ νὰ βγάλει στὴ φόρα πως ἡ ταχτικὴ τοῦ πασῶ ήταν ἀντίθετη στὰ συμφέροντα τῆς ἐπιστήμης. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου, ὑπῆρξε ἡ μετάθεσι τοῦ Ἱμπραὴμ σὲ ἄλλη ἐπαρχία.

Ὅταν, τὸν Ὀκτώβρι τοῦ 1876, ὁ Σλήμαν ἔλαβε τὴν εὐχάριστη εἰδοσι αὐτῆς τῆς μετέθεσις, δὲν ἐνδιαφερόταν πὰ γιὰ τὴν Τροία. Σὲ μὴ μικρὴ ἐρημικὴ κοιλιάδα, στὴν Πελοπόννησο, εἶχε κάνει μιὰν ἀνακάλυψή ποὺ ξεπερνοῦσε τίς ἀνακαλύψεις τῆς Τροίας.

Σ' ὁλόκληρον τὸν πολιτισμὸν κόσμῳ, στὰ πανεπιστήμια, στὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ, καθὼς καὶ στὶς ἐφημερίδες, ἔνα ἄλλο δημοτικὸ ὄνομα γινότανε τὸ κέντρο τοῦ ἐνδιαφερόντος: οἱ Μυκῆνες...

Ἀποψη τῶν ἀνασκαφῶν, τὸν Μάιο τῆς δευτέρης, τῆς τρίτης καὶ τῆς σημείου ὁ Σλήμαν ἔχτισε ἓνα μικρὸ

τοῦ 1873. Διακρίνονται τὰ τείχη τέταρτης πόλεως. Στὸ ὑψηλότερο σπῆτι γιὰ κατοικία καὶ ἐργαστήριον.

καί, πάνω ἀπ' ὅλα, οἱ μαρτυρίες τῶν ἱδίων τῶν ποιητῶν, ὅλα συνέτρεχαν στὸ νὰ πείσει ὁ Γερμανὸς πως, κάτω ἀπ' τὸ Χισσαρλίκ, βρισκότανε ἡ Τροία τοῦ Όμηρου.

Ἐκεῖ ὑψωνότανε τὸ μυστηριῶδες βουνό. Οἱ ἄλλοι οἱ ἐρευνητῆς εἶχανε ξύσει τὴν ἐπιφάνεια, ἀλλὰ τώρα, γιὰ πρώτη φορὰ, ὁ Ἐρρίκος Σλήμαν ἐτοιμαζότανε νὰ τὴν καταλάβει.

τὴ στέγη τῆς καλύβας. Ὁ Ἐρρίκος ἔραξε τὴ μαλάρια.

Τὸν χειμῶνα ἐφυστοῦσε ἓνας παγερὸς ἀνεμος μὲ τέτοια βιαιότητα, ποὺ δὲν μπορούσαμε ν' ἀνάρουμε τὸ βράδυ τὴ λάμπα καί, μολοντὶ ἀνάβαμε φωτιά, τὸ θερμὸ μετρο σημειῶνε 90°.

ΕΦΤΑ ΠΟΛΕΙΣ ΣΤΟ ΦΩΣ!

Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1873, ἀρχίσε ὁ τρίτος χρόνος ποὺ περνοῦσε ὁ Σλήμαν στὴν Τροία. Εἶχε ξεχωρίσει ἐφτὰ πόλεις. Ἀλλὰ ποῖα νάτανε, ἀραγε, ἡ πόλη τοῦ Πριάμου; Ὁ ἐρευνητῆς αὐτὸς γνώριζε πως ἡ κατὰ παράδοση χρονολογία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τοποθετήθηκε, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, γύρω στὰ 1186 π. Χ. Στὰ 1873 ὅμως, δὲν ὑπάρχουν πρακτικὲς μέθοδοι συγκρίσεως γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς χρονολογίας τῶν ἀγγείων. Ὁ Σλήμαν δὲν εἶχε στὴ διάθεσή του κανένα στοιχεῖο γιὰ νὰ κρίνει ποῖα ἀπ' τίς διαδοχικὲς πόλεις, εἶχε καταστραφεῖ τὸν 120 αἰῶνα.

Ὡστόσο, πίστευε σταθερὰ πως σ' αὐτὸ τὸ σωρὸ τῶν κατεστραμμένων τειχῶν, ποὺ

‘Η άνοικτή μπαλκονόπορτα

Διήγημα του ΣΑΚΙ

‘Η ζωή του Έκτωρος Χιούγκ Μάνρο, γνωστού με το ψευδώνυμο Σάκι, μάς θυμίζει τον Κίπλινγκ. Γεννήθηκε στη Βιρμανία, με σε ηλικία τεσσάρων ετών πήγε στην Αγγλία, όπου έζησε υπό την κηδεμονία των θείων του. ‘Η παιδική ηλικία του, που στερήθηκε τη μητρική στοργή, σημάδεψε όλο του το έργο. ‘Αφού εργάστηκε στη βασιλική αστυνομία των ‘Ινδών, όπου ο πατέρας του ήταν γενικός επιθεωρητής, Σάκι που προσβλήθηκε από έλנוσσία, επέστρεψε στην Ευρώπη και την γύρισε όλη σαν ανταποκριτής εφημερίδας, πριν πεθάνει από έλνοσσία το 1916.

Η ΘΕΙΑ μου θα έρθει άμέσως, κ. Νάτελ, μου είπε μια κοπέλλα ως δεκαπέντε έτών που έμοιαζε πολύ σίγουρη γιὰ τὸν ἐνάντι της. Στὸ ἀναμεταξύ θὰ μὲ ὑποστείτε...

‘Ο Φράμιτον Νάτελ έβραζε νὰ πει κάτι τὸ κολεκευτικὸ στὴν παρούσα ἀνηψιά, πὸν νὰ μὴν ἔδιγε δέβαια τὴν ἀποῦσα θεία. ‘Απὸ μέσα του σκεφτόταν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀλλολοιδιοδοχὴ ἐπισήμων ἐπισκέψεων σὲ ἀγνώστους, δὲν συμβιβαζόταν καθόλου μὲ τὴν κοῦρα ἀναπαύσεως καὶ ἡσυχίας πὸν τοῦ εἶχε ὀρίσει ὁ γιαιρός γιὰ τὰ νεῦρα του.

—Κατ’ ἐξῶν δέβαια πὼς θὰ τὰ καταφέρεις... τοῦ εἶχε πει ἡ ἀδελφὴ του ἐνῶ αὐτὸς ἐτοιμαζόταν νὰ μετακομίσει στὴν ἐξοχὴ «πρὸς ἀνάπαυσιν»... μὰ νομίζω ὅτι θὰ ταφεῖς ἐκεῖ στὴν ἐρημιὰ, δὲν θὰ ἔχεις ἐνθροῦπο ν’ ἀλλάξεις μιὰ κουβέντα καὶ θὰ βαρεθεῖς τόσο πολὺ πὸν τὸ νευρικὸ σου σύστημα, ἀντὶ νὰ θεραπευθεῖ, θὰ γίνῃ πολὺ χειρότερα. Γι’ αὐτὸ λέω νὰ σοῦ δώσω μερικά συστατικά γράμματα γιὰ ὅσους γνωρίζω ἐκεῖ. Μερικοὶ ἀπ’ αὐτοὺς, ὅσο θυμοῦμαι τουλάχιστον, εἶναι ἐξαρετικοὶ ἀνθρώποι.

‘Ο Φράμιτον ἀναρωτιόταν ἀν αὐτὴ ἡ κ. Σάπλετον, γιὰ τὴν ὁποία εἶχε φέρει ἕνα ἀπὸ τὰ συστατικά γράμματα τῆς ἀδελφῆς του, ἀνῆκε στὴν κατηγορία τῶν «ἐξαρετικών» τοῦ χωριοῦ.

—Ξέρετε πολλοὺς ἐδῶ; ρώτησε ἡ ἀνηψιά, ὅταν ἔκρινε ὅτι ἐπ’ ἀρκετὴ ὥρα εἶχε διαρκέσει ἡ κοινὴ τους σιωπὴ.

—Ὅποτε ψυχὴ, ἀπάντησε ὁ Φράμιτον. ‘Η ἀδελφὴ μου ἔζησε ἐδῶ... στὸ πρὸςβυτέριο ἐξοχῆ... πρὶν ἀπὸ τέσσερα χρόνια καὶ μοῦ ἔδωσε συστατικά γράμματα γιὰ μερικοὺς ντόπιους.

—Τίποτε δὲν ξέρετε τότε γιὰ τὴ θεία μου; ρώτησε πάλι ἡ κοπέλλα μὲ τὴ μεγάλη αὐτοπεισότητα.

—Μόνον τὸ ὄνομά της καὶ τὴ διεύθυνσή της, παραδέχθηκε ὁ ἐπισκέπτης, πὸν ἀναρωτιόταν ἀν ἡ κ. Σάπλετον ἦταν παντρεμένη ἢ χήρα.

Κάτι τὸ ἀκαθόριστο ἔδινε τὴν ἐντύπωση ἀνδρικῆς παρουσίας μέσα στὸ σπίτι.

—Τὸ δῶμά μου ἔγινε ἀκριβῶς πρὶν ὅσο τὰ χρόνια, εἶπε ἡ νέα... Μετὰ πὸν ἔφυγε ἡ ἀδελφὴ σας.

—Τὸ δῶμα; ἔκανε ἐρωτηματικὰ ὁ Φράμιτον.

‘Ενα δῶμα σ’ αὐτὴν τὴν εἰρηνικὴ ἐξοχὴ φαινόταν περίεργο.

—‘Ισὺς ν’ ἀναρωτιέστε γιὰτὶ ἀφήνω με αὐτὴ τὴ μπαλκονόπορτα διὰτὰτα ἀνοικτὴ τέτοια ἐποχὴ, ἄρχισε ἡ ἀνηψιά δείχνοντας τὴ μπαλκονόπορτα πὸν ἔδινε στὸν κῆπο.

—‘Αν καὶ εἶναι ‘Οκτώβριος, ὁμολογῶ ὅτι κάμνει ἀρκετὴ ζέστη ἀκόμη, εἶπε ὁ Φράμιτον. Μὰ ἡ μπαλκονόπορτα αὐτὴ ἔχει

καμμιά σχέση μὲ τὸ δῶμα πὸν εἶπατε;

—‘Απ’ αὐτὴ τὴν μπαλκονόπορτα, πᾶνε ἀκριβῶς τρία χρόνια σήμερα, ἔφυγαν γιὰ τὸ κυνῆγι ὁ θείος μου καὶ τὰ δύο νεώτερα ἀδελφία του. Δὲν ξαναγύρισαν ποτέ. Διασχίζοντας τὸ λόγγο γιὰ νὰ πᾶνε στὸ συνηθισμένο μέρος τους ὅπου ὑπῆρχαν περάσματα ἀπὸ μπεκάτσες, βοῦλιαξαν καὶ οἱ τρεῖς σ’ ἕνα τέλμα. Τὸ καλοκαίρι, ξέρετε εἶχε σταθεῖ πολὺ ὕγρὸ καὶ σὲ ὁρισμένα σημεῖα τὸ ἔδαφος ὑποχωροῦσε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου. Δὲν ξαναβρήκαμε τὰ σώματά τους. Μὰ τὸ τραγικότερο σ’ αὐτὴ τὴν ἱστορία...

‘Εδῶ ἡ φωνὴ τῆς κοπέλλας ἔχασε τὴ σιγηνόριά της καὶ ἄρχισε νὰ τρεμουλιάζει ἔλαφρα ἀπὸ συγκίνηση.

—... εἶναι πὸν ἡ καυμένη ἡ θεία μου ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύει πὼς θὰ γυρίσουν καὶ αὐτοὶ καὶ τὸ μικρὸ καφετὶ σκυλάκι πὸν πῆγανε πάντοτε μαζί τους. Γι’ αὐτὸ ἡ μπαλκονόπορτα μένει πάντοτε ἀνοικτὴ... γιὰ νὰ ξαναμποῦν ἀπ’ αὐτὴ ὅπως τὸ συνηθίζανε. ‘Η καὶ μὴν ἐκείνη τὸ πρῶτο... ὁ θείος μου μὲ τὸ ἄσπρο του ἀδάσχορο χερμασμένο στὸ μπράτσο του καὶ πῶς ὁ Ρόννυ, ὁ ἀδελφός του, τραγουδώντας «Βέρθα, Βέρθα, πὸν πηγαίνεις...» γιὰ νὰ τὸν σκάει, γιὰτὶ ὁ θείος μου πάντοτε νευρίαζε φαίνεται μ’ αὐτὸ τὸ τραγούδι. Καὶ νὰ ξέρετε... καμμιά φορὰ τὰ βράδια... ὅταν εἶναι ἡσυχία ὅπως τώρα... ὅλο νομίζω πὼς θὰ ξαναγυρίσουν ἀπ’ αὐτὸ τὸ παράθυρο...

‘Ανατρίχιασε καὶ σώπασε. ‘Ο Φράμιτον ἔνωισε ἀόριστὴ ἀνησυχία ὅταν μπῆκε σ’ ὁ δωματίο ἡ θεία ζητώντας χίλια συγγνώμη γιὰ τὴν ἀγογορία της.

—‘Η Βέρα σὰς κράτησε καλὴ συντροφιά τουλάχιστον;

—Πολὺ χαρτωμένη καὶ ἐνδιαφέρουσα κοπέλλισσα, ἀπάντησε ὁ Φράμιτον μὲ μισὸ στόμα καὶ οἰχνοῦντας πλάγιες ματιές στὴ νέα γυναῖκα.

«Πραγματικὰ, σκέφθηκε, ἔχει λιγάκι τὸ ἦθος σχιζοφρενοῦς. Τὰ μάτια προπάντων...»

—‘Ελπίζω νὰ μὴ σὰς πειράξει αὐτὴ ἡ ἀνοικτὴ μπαλκονόπορτα, ἔκανε ἔσχατο ἡ κ. Σάπλετον. ‘Ο ἄνδρας μου καὶ οἱ κοινιά-δοι μου ἔχουν πᾶσι κυνῆγι καὶ θὰ γυρίσουν ἀπὸ τὴ μιὰ σιγμὴ στὴν ἄλλη. Πάντοτε, ξέρετε ἐπιστρέφουν ἀπὸ δῶ. Πῆγαν νὰ κυνήγησουν μπεκάτσες στὰ τέλματα... Σὲ ὥρατὰ χάλια θὰ μοῦ τὰ καταντήσουν τὰ χάλια μὲ τὶς λάσπες πὸν θὰ φέρουν μαζί τους... ‘Α! αὐτοὶ οἱ ἄνδρες! Μὰ τί νὰ τοὺς πéis;

Κι’ ἐξακολούθησε νὰ πολυλογεῖ γιὰ τὸ κυνῆγι, γιὰ τὰ πουλιὰ πὸν σπάνιων τελευτάει, γιὰ τὶς ἀγορίπαιδες τὸ χειμῶνα. Γιὰ τὸν Φράμιτον αὐτὴ ἡ ἱστορία ἦταν σω-

στὸ μαρτύριο. ‘Εκανε ἀπεγνωσμένες προσπάθειες νὰ γυρίσει ἄλλοῦ τὴν κουβέντα, σὲ θέματα πὸν ἀνῶδυνα, μὰ ἡ κ. Σάπλετον δὲν ἐξακούουσε ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ κυνηγιοῦ. Καταλάβαινε ὅτι δὲν τοῦ ἔδινε καὶ μεγάλη προσοχὴ καὶ τὴν ἀσασχολοῦσε κάτι ἄλλο, γιὰτὶ διαρκῶς τὸ μάτι της πλανιόταν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, πρὸς τὴν ἀνοικτὴ μπαλκονόπορτα καὶ τὸν κῆπο. Τί ἀτυχῆς σύμπτωση νὰ ἔρθεῖ νὰ τὴν ἐπισκεφθεῖ σήμερα ἀκριβῶς πὸν ἦταν ἡ ἐπέτειος τοῦ δυστυχῆματος.

«‘Ωραία κοῦρα γιὰ τὰ νεῦρα μου ἦρθα νὰ κάνω ἐδῶ, σκεφτόταν μὲ μελαγχολία. ‘Ετσι πὸν πᾶμε θὰ καταλήξω στὸ φρενοκομεῖο μαζί μ’ αὐτὴν τὴν κ. Σάπλετον, πὸν ἔπρεπε ἀπὸ καιρὸ νὰ βρίσκεται ἐκεῖ, ἐδῶ πὸν τὰ λέμε».

Μὰ ξαφνικὰ ἡ συνομιλήτριά του πετάχτηκε πάνω.

—‘Επιτέλους ἔρχονται! φώναξε μ’ ἐνθουσιασμό. ‘Ακριβῶς γιὰ τὴν ὥρα τοῦ τσαγιοῦ. Πῶ!πῶ! ἔχουν λασπωθεῖ ὡς τὴ μέση!

‘Ο Φράμιτον τινάχτηκε καὶ στράφηκε πρὸς τὴν ἀνηψιά μ’ ἕνα βλέμμα συμπαθείας καὶ κατανόησης. Μὰ ἡ κοπέλλα κύτταζε τὴν ἀνοικτὴ μπαλκονόπορτα μὲ μάτια μεγαλωμένα ἀπὸ τὴ φοβίκα. Παγωμένος ἀπὸ τὴν τρομάρα του ὁ Φράμιτον κύτταζε καὶ αὐτοὺς.

Στὸ σοφύριο πὸν ἄρχισε νὰ πέφτει, τρεῖς σιλουέττες προχωροῦσαν στὸν κῆπο καὶ κατευθύνονταν πρὸς τὴν ἀνοικτὴ μπαλκονόπορτα. ‘Ησαν τρεῖς ἄνδρες μὲ τὰ β-πλα τους. ‘Ο ἕνας εἶχε οὐγμένο στὴν πλάτη του ἕνα ἄσπρο ἀδιάδροχο. Τοὺς ἀκολουθοῦσε ἕνα καφετὶ σκυλάκι μὲ τὴ γλώσσα κορμασμένη ἔξω. ‘Ενῶ πλησίαζαν ἀκούστηκε μιὰ νεανικὴ φωνὴ πὸν τραγουδοῦσε: «Βέρθα, Βέρθα, πὸν πηγαίνεις...»

‘Ο Φράμιτον ἄρπαξε τὸ μπαστούνι του καὶ τὸ καπέλλο του. Τὴν πόρτα τῆς ἐισόδου, τὴν κεντρικὴν ἀλῆα τοῦ κῆπου, τὰ χόγκελλα ἔξω, ἔλ’ αὐτὰ τὰ πέρασε τρέχοντας σὰν τρελλός, λὲς καὶ ὄν κυνηγούσαν χίλιοι δαίμονες. Στὸ δρόμο, ἕνας ποδηλάτης τρεβήθηκε σὲ μιὰ μάντρα γιὰ ν’ ἀποφύγει τὸ σίγουρο τρακάρισμα.

—‘Ηρθαμε, ἀγαπῆ ἡ μου, φώναξε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἄσπρο ἀδιάδροχο μπαλκονόπορτα στὸ σπίτι ἀπὸ τὴ μπαλκονόπορτα... ‘Αρκετὰ λασπωμένοι, ὅπως βλέπετε μὰ αὐτὰ ἔχει τὸ κυνῆγι... Ποιὸς ἦ’αν αὐτὸς πὸν ἔφυγε τρέχοντας ὅταν μπαίναμε;

—‘Ενας πολὺ παρᾶξενος ἄνθρωπος, χάποιος Νάτελ, εἶπε ἡ κ. Σάπλετον. Δὲν ἔνοιξε σχεδὸν τὸ στόμα του νὰ πει κουβέντα καὶ ἔμεινε καὶ πότε τὴν μπαλκονόπορτα. Μόλις φανήκατε σ’ ὄν κῆπο ἔξαφανίστηκε χωρὶς νὰ πει οὔτε κὰν ἕνα χαίρετε. Λὲς καὶ ἔβλεπε κανένα φάντασμα.

—Θὰ εἶναι τὸ σκυλάκι, εἶπε ἀτάραχα ἡ ἀνηψιά. Μοῦ ἔλεγε, πρὶν ἔοδεις θεία, ὅτι συζηταῖαι τὰ σκυλιά. Μιὰ μέρα τὸν κυνήγησε σ’ ἕνα νεκροταφεῖο, κάπου σὲς ὅχθες τοῦ Γάγγη νομίζω, μιὰ ἀγέλη ἀδέσποτων σκύλων καὶ ἀναγκάστηκε νὰ περάσει τὴ νύχτα του χωμένος σ’ ἕνα φρενοκοκαμμένο τάφο, ἐνῶ ἀπὸ πάνω τὰ σκυλιά ἀφρίζαν ἀπὸ λόσσα καὶ τὸν ἀπειλοῦσαν μὲ τὶς δοντάρες τους. Δὲν χρειάζεται καὶ τίποτ’ ἄλλο γιὰ νὰ σάλεψαι ὁ νοῦς ἐνὸς ἀνθρώπου... Τὸν λυπήθηκα τὸν φουκαρά...

Τὸ νὰ σκορπώνει δολιχίερο παραμῦθι μέσῳ σ’ ἕνα δευτερόλεπτο, ἦ’αν ἡ εἰδικότης τῆς νεαρῆς αὐτῆς ἀπαρέξεως.

Οἱ κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης

Η ΣΟΤΗΔΙΑ, μιὰ χώρα πὸν δὲν ἔχει ἀναμειχθεῖ σὲ πόλεμο (σ.ἀ. τελεῖται)

150 χρόνια τῆς ἱστορίας της, φροντίζει γιὰ τὴν αὐτοπροσασία της ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴ παραφροσύνη τῶν ἄλλων λαῶν. ‘Εχουν κτισθεῖ καταφύγια γιὰ τὸν πληθυσμὸ καὶ τὴ βιομηχανία καὶ ἔχει καταστρωθεῖ σαφῶς τὸ πρόγραμμα ἐκκενώσεως τῶν ἀσικῶν κέντρων σὲ περιπτώσῃ ἀνάγκης. ‘Η σουηδικὴ πείρα στὴν πολιτικὴ ἄμυνα χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ δεῦτερο παγκόσμιο πόλεμο, ὅταν χιλιάδες προσφύγων ὄρθκαν καταφύγιο στὴ χώρα αὐτὴ. Τὸ 1944 τὸ σουηδικὸ κοινοβούλιο ψήφισε ἕνα νόμο πὸν ὑποχρῶνε ὁλὰ τὰ ἄτομα ἡλικίας ἀπὸ 16 ὡς 65 ἐτῶν νὰ ὑπηρετήσουν στὴν παθητικὴ ἄμυνα. Σήμερα ὑπηρετοῦν στὴν δργάνωση αὐτὴ περίπου 325.000 ἄνδρες καὶ γυναῖκες. ‘Οταν πρόκειται γιὰ ζητήματα αὐτοσυντηρήσεως, καμμιά θυσία δὲν εἶναι πολὺ μεγάλη γιὰ τοὺς Σουηδοὺς. Πιστεύουν ὅτι ἐὶ δολιχίρωτικὸς πόλεμος θέλει δολιχίρωτικὴ ἄμυνα. ‘Η ἐκκένωση εἶναι ζήτημα ὑψίστης σημασίας. Οἱ Σουηδοὶ ἐτοιμαζούν σχέδιο γιὰ τὴ μεταφορά τοῦ μισοῦ πληθυσμοῦ τους. ‘Η Σουηδία ἔχει ἔκταση 157.000 τετραγωνικῶν μιλίων καὶ πληθυσμὸ ἑφτά ἑκατομμυρίων νόνο, δηλαδὴ μὲ 48 ἄτομα κατὰ τετραγωνικὸ μίλι. Σ.ἡ Στοιχόλημ καθε σπιτί ἔχει ἕνα χάστρο στὸ δάπεδο πὸν δείχνει τὴν ὁδὸ πὸν πρέπει ν’ ἀκολουθήσουν οἱ ἐνοικοὶ κατὰ τὴν ἐκκένωση. Μὲ τὸν πῶο κίνδυνο, 350.000 ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, ἡλικιωμένοι καὶ ἄρρωστοι θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλη. Στὸ δεῦτερο στάδιο, θ’ ἀπουσθεθοῦν 200 χιλιάδες ἐργάτες. Στὴν ὑπηρεσία τῆς παθητικῆς ἄμυνας θὰ τεθοῦν ἀμέσως 150 χιλιάδες ἄτομα καὶ περίπου 50 χιλιάδες θὰ μένουν στὴν πόλη γιὰ διαφόρους λόγους θὰ προφυλαχθοῦν σὲ καταφύγια. Δεκατέσσερα διμερικὰ καταφύγια, ὀγκώδη, ἀπὸ μιὰ μηχανοκίνητη λέμβο πὸν ἔπλεε στ’ ἀνοικτὰ, γιὰ νὰ τὰ διασκορπίσει καὶ νὰ τοὺς δώσει ἔτσι μεγαλύτερες πιθανότητες ἐπιβιώσεως. Αὐτές πὸν παρακολουθοῦσαν τὴν ἐπιχείρηση ἀναφέρουν ὅτι τὰ χελωνάκια κολυμποῦσαν κανονικά.

Οἱ χελῶνες αὐτοῦ τοῦ εἰ-

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

ὅτι θὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν πυρηνικὸ κα.α.λυσμό.

Ο Ἄμερικανοὶ ἐτοιμαζούν καὶ αὐτοὶ τὴν ἄμυνά τους. Σὲ καθε ἄμερικανικὸ σπιτί, σὲ καθε γραφεῖο καὶ κατὰσπῃ θὰ τοποθετηθεῖ ἕνα εἰδικὸ «κουδοῖνι ἀτομικοῦ συναγερμοῦ».

Τὸ σχέδιο ἔχει ἀναγγελθεῖ ἀπὸ τὸν πρόεδρο Κέννεντυ, πὸν ζήτησε ἀπὸ τὸ Κογκρέσο μιὰ πίστωση δέκα ἑκατομμυρίων δολλαρίων γι’ αὐτὸ τὸ σκοπὸ. ‘Η συσκευὴ θ’ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα ἡλεκτρικὸ κουδοῖνι κλεισμένο σ’ ἕνα κουτὶ μεγέθους ἐνὸς πακέτου σιγαρέτων, πὸν θὰ συνδέεται μὲ τὴν ἡλεκτρικὴ ἐγκατάστασῃ τοῦ σπιτιοῦ ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ κέντρο παθητικῆς ἀεραμύνης. Σὲ περίπτωση κινδύνου, τὸ κουδοῖνι θὰ δίνει σήματα διαρκείας πηνήντα δευτερόλεπτων μὲ διακοπὲς δέκα δευτερολέπτων. ‘Η ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐπιβάλλεται γιὰτὶ, ὅπως διαπιστώθηκε, εἶναι ἀδύνατον νὰ κινητοποιηθεῖ ἐγκαίρως ὅλος ὁ πληθυσμὸς μὲ τὶς συνηθισμένες σειρήνες.

ΜΕΛΗ τῆς ‘Εταιρείας Προσασίας τῆς Φύσεως στὴ Μαλαισία ἔριξαν τὴν περασμένη ἐβδομάδα στὴ θάλασσα, στὸ λιμάνι τοῦ Ντάνγκαν, 2.000 μικρὲς χελῶνες γιὰ νὰ σώσουν τὸ εἶδος ἀπὸ τὴν ἐξαφάνιση. ‘Η ὁμάδα, ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῆς Ζωολογίας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μαλαισίας κ. Χέντρικσον, εἶχε ἐπισκεφθεῖ προηγουμένως τὸ Ντάνγκαν καὶ μάζεψε 8.500 ἀγὰ γιγαντιαίων θαλασσοχελωνῶν πὸν ἦταν μεγαλώσουν φάνουν σὲ βάρος ἐνὸς τόνου, καὶ τὰ τοποθέτησε σὲ ἐκκολαπτικούς κλιβάνους. Τὰ χελωνάκια οἰχθήκαν στὴ θάλασσα, ἀνὰ διὰ καθε φορὰ, ἀπὸ μιὰ μηχανοκίνητη λέμβο πὸν ἔπλεε στ’ ἀνοικτὰ, γιὰ νὰ τὰ διασκορπίσει καὶ νὰ τοὺς δώσει ἔτσι μεγαλύτερες πιθανότητες ἐπιβιώσεως. Αὐτές πὸν παρακολουθοῦσαν τὴν ἐπιχείρηση ἀναφέρουν ὅτι τὰ χελωνάκια κολυμποῦσαν κανονικά.

Οἱ χελῶνες αὐτοῦ τοῦ εἰ-

δους πιστεύεται ὅτι ζοῦν ἐπὶ αἰῶνες.

ΕΝΑ ὑποβρύχιο βουνὸ ὅπου 3.000 μέτρων ἀνακαλύφθηκε πρόσφατα στὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ σὲ ἀπόσταση 900 περίπου χιλιομέτρων νοτιοανατολικά τῆς Κεϋλάνης, ἀπὸ τοὺς Σοβιετικοὺς ἐπιστήμονες τοῦ Ὠκεανογραφικοῦ πλοίου «Βιτιάς», πὸν καταστρώνουν τὸ χάστρο τοῦ πυθμῆνος τοῦ Ὠκεανοῦ. Πρόκειται περὶ ἐνὸς ἡφαιστειακοῦ κόνου, τοῦ ὁποῦο δεσπόζουν πολὺς κορυφές. ‘Η ψηλότερη ὄρεσεται σὲ βάθος 1.650 μέτρων ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ. Τὸ πῆλωμα τοῦ «Βιτιάς» βάφτισε αὐτὴ τὴν κορυφὴ «‘Αθανάσιος Νικίτιν» πρὸς τιμὴν τοῦ πρώτου Ρώσου ταξιδιώτη πὸν ἐξερευνήσε τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ. ‘Η ἀνακάλυψη αὐτὴ ἔγινε κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς ἀπὸ τὶς διὰ ἀποστολὲς πὸν ἐξέτέλεσε τὸ «Βιτιάς» στὰ πλαίσια ἐνὸς προγράμματος ἐξερευνήσεως τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ πὸν ὁργανώθηκε ἀπὸ τὴ Διεθνή ‘Επιτροπὴ Ὠκεανογραφικῶν ‘Ερευνῶν στὴν ὁποία μετέχουν πολλὲς χώρες. Οἱ Σοβιετικοὶ Ὠκεανογράφοι προσέβησαν νὰ καθορίσουν τὸ πᾶθος τοῦ γήινου φλοιοῦ, τὸ ὁποῖο, κατὰ τὴ γνώμη τους, θὰ φτάσει τὰ ὀχτὼ χιλιόμετρα στὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ. Συγκέντρωσαν ἐπίσης νέα στοιχεία γιὰ τὰ θαλάσσια ρεῖματα, τὶς ἀποθέσεις ὀρυκτῶν στὸν πυθμένα καὶ τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ἄνθρωπος ἔφτασε στὴν Ἀμερικὴ ἀπὸ τὴν Ἀσία. Αὐτὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν πὸν ἐνῆργησε τὸ πανεπιστήμιο τῆς Κολοῦμπια στὴ βορειοανατολικὴ Ἀλάσκα. Οἱ ἐνδείξεις πὸν ἐνισχύουν τὴν ἂποψη αὐτὴ εἶναι τὰ πρωτόγονα ἐργαλεῖα πὸν ἀνακαλύφθηκαν σὲ μιὰ μακρινὴ περιοχή τῆς Ἀλάσκας πάνω ἀπὸ τὸν ἀρκτικὸ κύκλο. Παρόμοια ἐργαλεῖα εἰχαν βρεθεῖ προηγουμένως μόνον κατὰ μήκος τοῦ Βερυγγεῖου Πορθμοῦ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἀσίας. ‘Ο δρ Σολέκι, ἐπικρατικὸς καθηγητῆς τῆς ἀνθρωπολογίας τοῦ πανεπιστημίου Κολοῦμπια, λέει ὅτι τὰ

‘Επιτεύγματα τῆς τεχνικῆς

ἐργαλεῖα χρονολογοῦνται ἀπὸ 10.000 ἐτῶν ἢ καὶ περισσότερο. ‘Η περιοχή τῆς ἀποκαλύψεως, μιὰ ὀρεινὴ ὁδὸς χωρὶς παγετῶνες μεταξὺ τῆς ὀροσειρᾶς Μκροῦκς καὶ τοῦ Ἀρκτικοῦ Ὠκεανοῦ, ἦταν μέχρι σήμερα «ἀρχαιολογικῶς παρθένα». Τὰ λείψανα ἐργαλεῖα εἶναι ἀρκετὰ ὀγκώδη. Φαίνεται ὅτι στὰ προϊστορικὰ χρόνα καθε συναλλαγὴ γινόταν κατὰ μήκος αὐτοῦ τοῦ σινοῦ διαδρόμου, στὴν κορυφὴ τῆς βορειοαμερικανικῆς ἡπείρου. ‘Απὸ καὶ πρέπει νὰ μῆγκαν οἱ πρώτες ὁμάδες τῶν προϊστορικῶν ἀνθρώπων στὴν Ἀμερικὴ.

Ο ΣΧΕΤΙΚΑ μικρὸς ἀιθμὸς Ἰαπωνίδων πὸν πάσχουν ἀπὸ καρκίνου τοῦ στήθους ἔχει σχέση μὲ τὴν περίοδο γαλουχίας στὴ χώρα αὐτὴ, λέει ὁ δρ Χέντλεϋ ‘Ατκινς, διευθυντῆς τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος σὲ νοσοκομεῖο Γκάβ’ τοῦ Λονδίνου. ‘Ενῶ στὴν Εὐρώπη τὰ 3% ὄλων τῶν γυναικῶν ἡλικίας ἄνω τῶν 35 ἐτῶν προσβάλλονται ἀπὸ καρκίνου τοῦ στήθους, στὴν Ἰαπωνία τὸ ποσοστὸ μῶλις φτάνει τὸ 1%. ‘Ο δρ ‘Ατκινς ἐπισκέφθηκε τὴν Ἰαπωνία ἔπειτα ἀπὸ μιὰ τριμηνιὴν περιόδου στὴν Ἀσία καὶ στὴν Αὐστραλία γιὰ διαλέξεις, καὶ διεξήγαγε μελέτη ὑγκυρίσεως τῶν παιδιῶν πὸν ἐτράφησαν μὲ μητρικὸ γάλα καὶ ἐκείνων πὸν δὲν ἐτράφησαν καθόλου μὲ αὐτὸ. Πρόκειται νὰ ἐλέγξει τὰ στοιχεία γιὰ τὴ θαμνιστὴ αἰσχρὴ πὸν καρκίνου τοῦ στήθους ἀπὸ τότε πὸν οἱ Ἰαπωνεῖς ἄρχισαν νὰ υιοθετοῦν δυτικὸς τρόπος περιουρισμοῦ τῆς γαλουχίας τῶν παιδιῶν.

Η ΠΡΩΤΗ ἀποστολὴ τοῦ γαλλικοῦ βαθυσκάφους ‘Αρχιμήδης πὸν καθελκύθηκε πρόσφατα στὴν Τουλῶνα, θὰ εἶναι ἡ ἐξερευνήση τῶν μεγαλυτέρων Ὠκεανείων χασιμῶν τῶν Κουρίλων, σὲ βάθος 11.000 μέτρων, βορειοανατολικά τῆς Ἰαπωνίας. ‘Ο ‘Αρχιμήδης ζυγίζει 60 τόνους ὅταν εἶναι κενός. Διαθέτει ἕνα σωλῆνα γιὰ τὴ διάτρηση τοῦ πυθμῆνος καὶ εἰδικὴ συσκευὴ γιὰ ν’ ἀνασείει δείγματα ἀπὸ τὸ βυθό.

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΚΟΡ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 15

σημερινή 'Ινδία του Νεκρού (παλιού θουμασσή του Ταγκόρ) ένα πρόγραμμα ανοικοδομήσεως και αναπτύξεως σε μεγάλη κλίμακα που ή εφαρμογή του έχει ήδη αρχίσει από χιλιάδες χρόνια.

Οι παιδαγωγικές ιδέες, όμως, του Ραμπιντράνθ Ταγκόρ και οι διεισδυτικές ιδέες του — ολόκληρος ο κόσμος είναι μία πατρίδα — δρῶνουν την πιο τέλεια έκφρασή τους στο διεθνές πανεπιστήμιο Βίσβα — Σαράτι που το ίδρύσετο το 1921, όταν η παγκόσμια φήμη του είχε φτάσει στο ζενίθ. Οι περιφημότεροι σοφοί της Εύρώπης πήγαν και δίδασκαν σ' αυτό το πανεπιστήμιο. Και όπως η Δύση πήγαινε στο Βίσβα — Σαράτι, έτσι ο Ταγκόρ πήγε ο ίδιος πολλές φορές στην Εύρωπη και στην 'Αμερική. Και σπάνια στον αιώνα μας ποιητής έγινε δεκτός στο εξωτερικό με μεγαλύτερες τιμές και πιο αυθόρμητες εκδηλώσεις. Ο Ταγκόρ συναντήθηκε με τα μεγαλύτερα πνεύματα της Εύρώπης, με τον Ρομάν Ρολλάν, τον Ζίντ, τον Μπέτραντ Ράσελλ, τον Αϊνστάιν και άλλους, έδωσε σειρά από μαθήματα στα πανεπιστήμια της 'Οξφόρδης και του Χάρβαρντ — τα αγγλικά του ήταν τέλεια — και έφερε μαζί του, παντού, την ψυχή της χώρας του. Ήταν κατά κάποιο τρόπο ένας πολιτιστικός πρεσβευτής της 'Ινδίας και του πνεύματος της 'Ανατολής, που ήθελε να το συγχυώσει με το πνεύμα της Δύσεως. Η πνευματική ελευθερία του ήταν πλήρης: είχε να δώσει τόσα όσα και να πάρει.

«Ο,τι υπάρχει πιο μεγάλο στη ανθρωπότητα, είναι δικό μου» έχει γράψει. «Η άπειρη προσωπικότητα του ανθρώπου δεν μπορεί να προέλθει παρά μόνο από τη θαυμαστή αρμονία όλων των ανθρωπίνων φυλών. Η προσευχή μου είναι να μπορέσει η 'Ινδία να εκφράσει τη συνεργασία όλων των λαών της Γης».

Ο ΟΥΓΚΩ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ ΜΑΣ

Ο ΡΑΜΠΝΤΡΑΝΘ Ταγκόρ πέθανε τον Αύγουστο του 1947, έθνική φυσιογνωμία της χώρας του και τιμημένος απ' όλους τον κόσμο. Λίγες μέρες μετά το θάνατό του, ο Γιασχαρλάλ Νεκρού έγραψε: «Ο Ταγκόρ κι' ο Γκάντι, κι' ο ένας κι' ο άλλος, ειδικότερα όμως ο πρώτος, έχουν διδάξει πολλά στη Δύση και σ' άλλες χώρες. Κανένας τους δεν υπήρξε έθνικός με τη στενή σημασία του όρου. Το μήνυμά τους απευθυνόταν σ' ολόκληρο τον κόσμο».

Ένας άλλος μεγάλος 'Ινδός, ο αντιπρόεδρος της 'Ινδίας δρ Σ. Ραδκρίσναν, μιλώντας στις τελετές για την 100ετηρίδα του Ταγκόρ, συνάφισε τη διδασκαλία του ποιητή λέγοντας ότι η ιδέα της ανθρωπότητας είναι άνωτερη από την ιδέα του εθνικισμού και ότι ο τελευταίος θα θεωρηθεί αναχρονιστικός στην εποχή του διαστήματος.

Ο Ραμπιντράνθ Ταγκόρ, μίλησε κι' έγραψε για την παγκόσμια συνεργασία από τις αρχές του αιώνα μας όταν οι ιδέες του δεν εύρισκαν καμιάν όπληση. Σήμερα άνογνωρίζεται σαν έ-

νας από τους φωτισμένους και προφήτους προδρόμους του καιρού μας. Ο Ταγκόρ είναι ένας Βικτωρ Ούγγω του είκοστου αιώνα, όχι μονάχα, όπως εκείνος μεγάλος ποιητής, δραματουργός, αλλά και μεγάλος παιδαγωγός κι' ανθρωπιστής. Ο κόσμος ολόκληρος τιμά σήμερα με ευγνωμοσύνη και θαυμασμό τη μνήμη του και ανακαλύπτει στο έργο του μόνον από τις πιο καθарές και πλούσιες πηγές όμορφιάς, ανθρωπιάς, χαράς και ιδεών που έχουν αναβλύσει στη σύγχρονη εποχή.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ ΚΙ' ΕΜΕΙΣ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3

δεν προσφέρεται για την εγκατάσταση ενός λαού που είχαν ήδη αναπτύξει μεγάλο πολιτισμό. Έτσι άρχισαν οι 'Αλνταίοι να μετακινούνται βορειότερα σ' αναζήτηση μιας καλύτερης νέας πατρίδας. Σταμάτησαν στον Κανάσο. Η ψηλότερη κορυφή του όρους εκείνου άνοη μάζηκε 'Αραράθι (τόπος χωρίς αξία), εξ αυτού δέ και η 'Εβραϊκή 'Αραράτ. 'Ας υπενθυμίσουμε τώρα την περί Νωέ (όνομα συνηθισμένο στους 'Ιθνηας του Κανκασού) παράδοση των 'Εβραίων, κατά την οποία η κατωτός, μετά τον κατακλυσμό, κάθησε πάνω στο 'Αραράτ. Φαίνεται, λοιπόν, ότι ο κατακλυσμός της 'Αγίας Γραφής και η καταβύθιση της 'Ατλαντίδος, είναι μία διφυής περιγραφή ενός και του αυτού γεγονότος....

Έγκρατες.ημένοι γύρω από τον Καύκασο, άρχισαν αργότερα τις εξορμήσεις κι' άλλους καλύτερους τόπους. Ένας από αυτούς υπήρξαν και οι 'Αθηναι: Οι 'Αχαιοί ήταν 'Ατλανταίοι! Και οι 'Αθηναίοι άμειοι απόγονοί τους. Πως οηγείται ταυτο;

1. Τάραχον κοντά στη δυτική παραλία των 'Ινδιών οι Λακαβίδες. Είναι νησιά και η ονομαστική συγγένειά τους με τον 'Αθηναϊκό Λακαβητιό είναι ήλιου φαινοέρα.

2. Η λέξις 'Αθίνα προέρχεται από την σύνθεση των Ιθρηικών — αρχικώς ατλαντικών — λέξεων άθ (δέκα) και ίνα (όπως). Συνεπώς 'Αθίνα = όπως οι δέκα. Η λέξη τώρα 'Ατλαντίς αναλύεται ετυμολογικά εις άθ (δέκα) και λάνδι (χώρα, περιοχή), δηλαδή, 'Ατλαντίς σημαίνει η χώρα των δέκα. Πράγματι η νήσος των 'Ατλανταίων έχωρίζετο σε δέκα φυσικά διαμερίσματα που το καθένα τους, απέτέλεσε ένα μέρος 'Ατλαντικής «Όμοσπονδίας». Τ' ανωτέρω έπιβεβαιώνεται με όσα λέγει και ο Πλάτων στον διάλογό του «Κριτίας».

3. Στην 'Ελληνική μυθολογία οι κύριες θεότητες έλαβαν κατά κανόνα την ονομασία τους από την 'Αχαική — ίθρη ατλαντική διάλεκτο: Οι Μζέ, 'Αρη, Κρονόσηρα, Διώνηρα κ.λ.π. έγιναν αντιστοίχως Ζεύς, 'Αρη, Κρόνος Διώνυος κ.λ.π.

Τό φαινόμενο τούτο παρατηρείται και σε εφύτερη κλίμακα στην καθολικουμένη, όπου οι Ιθρηικές λέξεις άσ.ε, σόμ, άέρι, χορόνα, σάμπατι κ. ά. έγιναν αντιστοι-

χως άστε, όμοσ, άήρ, χρόνος, Σάδβα-το κ.λ.π.

4. Τέλος αναφέρουμε και την περιζοπή του Στράβωνος: «Είς την 'Ασίαν και εις τās παρὰ τὸν Εὐξείνον ὑπωρείας τοῦ Κανκασού, ὑπῆρξε λαὸς ὀνόματι 'Αχαιοί...» Τό γεγονός ότι ο Στράβων ανιστρέφει τὰ πράγματα και λέγει ότι οι 'Αχαιοί ἐκείνοι πήραν την ονομασία τους από τούς 'Αχαιούς που ἀκολούθησαν τὸν 'Ιάσωνα στήν ἀργοναυτική ἐξστρατεία, δὲν ἔχει καμιά σημασία.

Επιπροσθέτως: Οι Μακεδόνες ἦσαν 'Αλνταίοι, που μετηνάστευσαν από την Ιθρηία, αλλά μεταγενέστερα συνεμείχθησαν με διάφορα ἑλληνικά φύλα. Καί τίθεται τὸ ἐρώτημα: Μπως ἡ κοινή καταγωγή Μακεδόνων και 'Αθηναίων έσωσε τούς τελευταίους από την ὀργή του 'Αλεξάνδρου;

Αυτή είναι σε πολύ γενικές γραμμές ἡ θεωρία του κ. Τσιντσάμπας. Βέβαια ἔρχεται σε σύγκρουση με ὀρισμένες καθιερωμένες ἀντιλήψεις, που ἐν τούτοις δὲν βασίζονται παρὰ σε ὑποθέσεις και παρεμφετές. Καί είναι κῆμα που δὲν ἔτυχε γενικώτερου ἐνδιαφέροντος. Μήπως θά ἐχρειάζοντο για τούτο πανεπιστημιακοί τίτλοι;

Μετά τιμῆς
ΠΑΝΑΓ. Β. ΚΑΖΑΚΟΣ

ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ στη πολυσύνδετη Γιουγκοσλαβία

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 13

μουσείο και φροντίζει για τη συντήρηση των νωπογραφιών. Απ' αυτά τ' άπόμερα μοναστήρια συγκεντρώθηκαν οι θαυμάσιες δυζαντινές εικόνες που βρίσκονται σήμερα στο μουσείο των Σκοπίων... Καί ο τούρκικος καφές, που σερβίρεται σε μικρά χάλκινα μπρίκια — είναι άδύνατον να μιλήσει κανείς για τη Γιουγκοσλαβία χωρίς να μιλήσει για τον τούρκικο καφέ, τη μόνη τουρκική παράδοση που δέχονται όλοι οι Γιουγκοσλάβοι. Καφές σερβίρεται δέκα φορές την ήμερα στον έπισκέπτη, όπου βρεθεί κ' όπου σταθεί, χωρίς να του δίνεται η ευκαιρία να διαμαρτυρηθεί — γιατί η άνατολίτικη φιλοξενία είναι κάτι που δὲν συζητείται, κι' έκτός αυτού «ένα καφεδάκι δὲν κάνει κακό». Κι' αν καταφέρει κανείς ν' άποδείξει στους Γιουγκοσλάβους φίλους του ότι αυτό τὸ ποτό, δέκα φορές την ήμερα κάνει κακό στην υγεία του, πάλι δε θα γλυτώσει από τὸ «σολίσδοιτς» αυτό τὸ ρακί από δαμάσκηνα που καίει τὸ λαρύγγι.

Παράξενη Γιουγκοσλαβία. Πολυσύνθετη Γιουγκοσλαβία. Ένας μύθος λέει πως ο Θεός, μετά τη δημιουργία του Κόσμου, δὲν ἔφερε πού να πετάξει ένα σωρό πέτρες που τὸυ περισσέψανε. Τις πέταξε σε μία γωνιά της Γης κι' έτσι δημιουργήθηκε ἡ Γιουγκοσλαβία. Ὡραία εικόνα που ἐξηγεί τὸ χάος των βολκανικῶν βουνῶν. 'Αλλ' είναι αλήθεια ότι τὸν περασμένο χρόνο έκουσα τούς κατοίκους της Χιλής να μὸυ ἀφηγοῦνται την ίδια ιστορία για τη χώρα τους.

MICHEL RAGON

΄Αστυνομικό μυθιστόρημα του G. SIMENON

Πέτρος ο Λιθουανός

Μετ. Ε. ΓΟΝΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ: «Ηλικία 32, άνάστημα 1,69, μύτη ίσια στην άκρη πλατεία, αντία ιδιότυπα με μεγάλα πτερύγια, φρύδια άραιά ξανθά, κάτω χείλος προεξέχον, λαιμός μακρύς, μάτια πρασινωπά, καλλιὰ ξανθά». Αυτό ήταν τὸ πορτραίτο του Πέτρου του Λιθουανού.

Ο Μαγκρέ άξιωματικός της 'Αστυνομίας δὲν μπορούσε να κάνει λάθος. Ο ταξιδότης με αυτά τα χαρακτηριστικά δγῆκε από τὸ τραίνο και κατευθύνθηκε στο ξενοδοχείο Μάτζεστικ. Μά στο ίδιο τραίνο στο βαγόνι 5 που ἡ αστυνομία είχε ἐπισημάνει τὸν Πέτρο Λιθουανό δρέθηκε δολοφονημένος μέσα στην τουαλέττα ένας άνθρωπος με ακριβώς τὰ ίδια χαρακτηριστικά... ηλικία περίπου 32 άνάστημα 1,69 μύτη ίσια στην άκρη πλατεία...

50

ΔΕΝ άρρησαν να φανούν, αυτός με μαύρο πανωφόρι που έκρυβε τὸ σμόκιν τον αὐτὸν τυλιγμένη σε γούνες. Θά ήταν κουρασμένη, γιατί ο άνδρας της τη συγκρατούσε διακριτικά από τὸ μπράτσο. Τὸ αὐτοκίνητο ξεκίνησε αἰθρόυδα.

Ο Μαγκρέ, που δὲν ἔξερε πως ήταν προεμένα στο «Ζημιάς» κόντευε να μείνει απ' έξω. Φύλακες τὸυ δήμου επέβλεπαν για την τάξη μπροστά στη μαρκίζα. Οι χασομέρηδες, παρ' ὅλη τη βροχή, κῆτταζαν τούς ἐπισήμους να καταφθάσουν με τις κοῦρσες τους. Ο άστυνομός αναγκάστηκε να ζητήσει τὸν διευθυντή, να κόψει βόλτες στους διαδρόμους όπου χτυπούσε παράταιρα, γιατί ήταν ο μόνος που δὲν φορούσε σμόκιν.

Ο διευθυντής ήταν νευρικός ὅλο χειρονομίες.

—Δὲν ἔχω καμιά αντίρρηση, σὰς βεβαιώ. Μά εἰστε ο εικοστὸς τουλάχιστον πὸυ μὸυ ξητάει μιὰ «θεοσύλα». Τί να κάνω πὸυ εἶναι ὅλες πιασμένες; Καί δὲν φοροῦτε καί σμόκιν...

Τὸν φώναζαν απ' ὅλες τις πλευρές —Τὰ βλέπετε; Για εἰστε στη θέση μου!

Στὰ τελευταία ο Μαγκρέ έμεινε ὀρθιος σε μιὰ πόρτα, μαζί με τις ταξιδέτριες και τις πολυτίρες προγράμματος.

Οι Μόρτιμερ—Λίβιγκστον είχαν θεωρεῖο. Στο ίδιο θεωρεῖο ἦσαν ἔξη άτομα κι' άνάμεσα σ' αὐτούς μιὰ πριγκίπισσα κι' ένας ὕπουργός. Άλλαζαν χειροφιλήματα και χαμόγελα.

Η αὐλαία σηκώθηκε πάνω σ' ένα ἡλιόλουστο κήπο. Ακούστηκαν κοῦτς, ψιθυρίσματα, βηματισμοί. 'Επιτέλους ὤρθθηκε ἡ φωνή τὸυ ἡθοποιού, δειλὴ και συγκατακνημένη στην αρχή, μετὰ πὸυ σταθερὴ και δυνατή. Μά εξακολουθοῦσαν να μπαίνουν ἀγοπορημένοι και τὰ κοῦτς ξανόχρισαν.

Ο Μόρτιμερ καμάρωνε στο θεωρεῖο του σαν μεγάλος άρχοντας. Τὸ αὐτοκίνητο πῆγαινε θαυμάσια. Να ἀντιλήφθηκε τὸ Μαγκρέ; Να μὴ τὸν ἀντιλήφθηκε; Μιὰ ταξιδέτρια έφερε ένα σκαμνὶ στὸν άστυνομό, πὸυ αναγκάστηκε να τὸ μοιραστεί με μιὰ χοντρή κυρία ντυμένη στὰ μαύρα μετάξια, μητέρα μιᾶς ἡθοποιού.

Πρῶτο, δεύτερο διάλειμμα. Στὰ θεωρεῖα άρχισαν να πηγαίνει. Παντοῦ βασίλευε μιὰ ψεύτικη ἔξαψη. Στους διαδρόμους, στὸ φουαγιέ ένα βουητὸ κυφέλις. Ψιθυρίζονταν ὀνόματα μαχαραγιάδων, μεγάλων ἐπιχειρηματιῶν, πολιτικῶν, καλλιτεχνῶν.

Ο Μόρτιμερ δγῆκε τρεῖς φορές από τὸ θεωρεῖο του, κατέβηκε στην πλατεία όπου κουνέντιασε λίγη ὥρα μ' έναν πρώην προθυπουργό, τὸυ ὁποῖου άκούστηκε τὸ βροντερό γέλιο εἰκοσι σειρές πὸυ πίσω.

Τέλος της τρίτης πράξεως. Λουλούδια σ' ἡ σκηνή. 'Αποθέωση της πρωταγωνίστριας. Η φασαρία τὸν καθισμάτων πὸυ άνασηκωνόνταν. Τὸ σύρσιμο τὸν ποδιῶν πὸυ την ἔξοδο.

Όταν ο Μαγκρέ στράφηκε στο θεωρεῖο τὸν 'Αμερικανῶν, ο Μόρτιμερ—Λίβιγκστον είχε εξαφανισθεῖ.

Τέταρτη και τελευταία πράξη. Ήταν ἡ στιγμή, γι' αὐτούς που είχαν κάποια ιδιότητα, να πάνε στὰ παρασκήνια ἡ στὰ καμαρίνα τὸν ἡθοποιῶν. Άλλοι ἔτρεχαν στὴ γκαρνταρόμπα. Ρωτοῦσαν γιὰ τ' αὐτοκίνητα και τὰ ταξί.

Ο Μαγκρέ ἔχασε δέκα τουλάχιστον λεπτά ψάχνοντας στὸ εσωτερικό τὸυ θεάτρου. 'Όστερα, χωρίς παλτό και χωρίς καπέλλο δγῆκε απ' ἔξω, ρώτησε τούς αστυφύλακες, τούς γκρούμ, τούς φύλακες τὸυ δήμου. Έμαθε τέλος ότι τὸ αὐτὸ τοῦ Μόρτιμερ είχε μόλις φύγει. Τὸυ ἔδειξαν τὸ σημείο όπου ἦταν παρακασιμένο ἀπέναντι σ' ένα ταβερνάκι. Εἶχε τραβήξει πρὸς την πύλη Σαίν—Μαρτέν. Ο 'Αμερικανός δὲν είχε ζητήσει τὸ παλτό του.

Ο άστυνομικός κάπνισε μιὰ πίπα με τὰ χέρια στις τσέπες, μονιτωμένος κι' έτοιμος γιὰ ναυγὰ. Ακούστηκε τὸ κουνούνη. Ο κόσμος ξαναπήγε στὸ σάλλα. Ακόμη και οι φύλακες τὸυ δήμου χάθηκαν για να παρακολουθήσουν την τελευταία πράξη. 'Επιτέλους μιὰ λιμουζίνα γλίστρησε στην άσφαλτο. Η πόρτα άνοιξε τὴ στιγμή πὸυ ἔκοβε τὴν ταχύητά της κι' ο Μόρτιμερ, χωρίς καπέλλο και χωρίς παλτό, ανέβηκε γρήγορα τὰ σκαλοπάτια της εισόδου και χώθηκε στὸ ξεστὸ φῶς τὸν διαδρόμων.

Ο Μαγκρέ κῆτταξε τὸν σφερέ. Ένας 'Αμερικανός ἔκατὸ τὸς ἔκατὸ, με τρα-

χιά φάτσα, ακίνητος στὴ θέση του σαν ἄγαλμα. Ξαναπήγε στὸ θέατρο, μισά-νοιξε τὴν πόρτα της σάλλας. Ο Μόρτιμερ είχε μείνει ὀρθιος στὸ βάθος τὸυ θεωρεῖου του. Ένας ἡθοποιός ἔξαλλος, πετούσε κομμένες φράσεις από τὴ σκηνή. Έπεσε ἡ αὐλαία. Λουλούδια. Χειροκροτήματα. Τὸ γιουρούς πρὸς τὴν ἔξοδο. Ο πρωταγωνιστής, μπροστὰ στην κατεδασμένη αὐλαία φώναζε τὸν συγγραφέα ν' ἀνεβεί δίπλα του.

Ο Μόρτιμερ φιλοῦσε χέρια, ἔσφιγγε ἄλλα, άφηνε ἔκατὸ φράγκα πουμπουάρε στην ταξιδέτρια πὸυ τὸυ έφερε τὸ πανωφόρι του και τὸ καπέλλο του. Η γυναίκα τὸυ ἦταν γλωμή, με μαύρους κύλους γύρω από τὰ μάτια. 'Όταν μπήγαν και οι δύο στὸ αὐτοκίνητο, ἔμειναν μιὰ στιγμή σαν διστακτικοί. 'Όστερα άρχισαν μιὰ ἔωρη συζήτηση. Η κ. Μόρτιμερ έμεινε να διαμαρτύρεται με ἔξαψη, ο άνδρας της ἔδωκε τὸν ἀναπτήρα του με βρος θυμωμένο. 'Επιτέλους ἔσκυψε πρὸς τὸν ὀδηγό, κατὶ τὸυ εἶπε και τὸ αὐτὸ ξεκίνησε. Ο Μαγκρέ ἔκοιλούθησε μ' ένα ταξί.

Ήταν δωδεκάμυοι. 'Οδὸς Αφραγιέτ, οί άσφαρες κολώνες της Τριαντέ, ὀδὸς Κλισύ. Η λιμουζίνα σταμάτησε στὴν ὀδὸ Φονταίν, ἀπέναντι στὸ «Πικουίς Μπαρό». Πορτιέρης με μπλε στολή και χρυσά σιρλίττα. Γκαρνταρόμπα. Κόκκινη κουρτίνα πὸυ άνασηκώθηκε. Ρυθμοὶ από ταγκό.

Ο Μαγκρέ μπήκε κι' αὐτός, έμεινε κοντὰ στὴν πόρτα σ' ένα τραπέζι άδειο, πὸυ θά έμεινε πάντοτε χωρίς πελαεῖα γιατί δέχονταν ὅλα τὰ ρεύματα.

Οι Μόρτιμερ είχαν καθίσει κοντὰ στὴ τζάζ. Ο 'Αμερικανός κῆτταξε τὸν κατάλογο, ἔκανε τὴν παραγγελία του. Ένας επαγγελματίας χορευτής ὀποκλινόνταν μπροστὰ στὴ γυναίκα του.

Αὐτὴ άκούμπησε τὴ γούνα της στὴν πλάτη της καρέκλας της και σηκώθηκε. Ο Μόρτιμερ τὴν παρακολουθοῦσε ἐνῶ χόρευε με περίεργη ἐπιμονή. 'Εκείνη ἄλλαζε μερικὲς κουνέτιες με τὸν καβαλλιέρο της, μά δὲν ἔριξε οὔτε μιὰ ματιά σ' ἡ γωνιά όπου στεκόταν ο Μαγκρέ.

Ανάμεσα στὰ βραδυὰ ἐνδιήματα, ὑπῆρχαν και μερικοὶ ξένοι με κοστοῦμι πορταῦτου. Ο άστυνομικός έδιωξε με μιὰ κίνηση τὸυ χεριῶ μὴ επαγγελματία πὸυ θέλησε να καθίσει στὸ τραπέζι του. Ακούμπησαν μπροστὰ του, με τὸ ἔτσι θέλω, μιὰ μποτίλια σαμπάνια. Παντοῦ κρέμονταν σεραπντίνες κι' ὀλοῦθε πετούσαν μπαλίτσες από βιαβάκι. Ο Μαγκρέ ἔφαγε μιὰ στὴ μύτη και κῆτταξε άγοιέμένος τὴν ἡλικιωμένη κυρία πὸυ τὸυ τὴν είχε πετάξει.

Η Μόρτιμερ τώρα είχε γυρίσει στὴ θέση της. Ο χορευτής, άφού ἔκανε μερικὰ άσσοπα δήματα σ' ἡν πίστα, προχώρησε πρὸς τὴν ἔξοδο κι' άναψε ένα τσιγάρο. Ξαφνικά, σηκωσε τὴν κόκκινη κουρτίνα και χάθηκε. Τρία λεπτά περίπου πέρασαν πὸυ σπεφθεῖ ο Μαγκρέ να βγει και να ρίξει μιὰ ματιά ἔξω.

Ο χορευτής δὲν ἦταν πῶ ἐκεῖ.

Τὰ πράγματα μετὰ ἀκολούθησαν άργὸ κι' άνιαρὸ ρυθμό. Οι Μόρτιμερ ἔφαγαν πλουσιωπάροχα: χαβιάρι, τοῦσες με σαμπάνια, άστακὸ δ' λ' άμερικανὸν, τριό. Η κ. Μόρτιμερ δὲν χόρευε πῶ.

Ο Μαγκρέ, πὸυ δὲν μπορούσε να ὑποφέρει τὴ σαμπάνια, ἔπινε με μικρὲς γουλιές για να ξεδιψάσει. Πάνω στὸ

Ο Ε' ΤΟΜΟΣ

Μὲ τὸ 116 ον τεύχος, στὸ τέλος τοῦ ὁποίου δημοσιεύθηκε εὔρετήριον τῶν τευχῶν 93-116, συμπληρώθηκε ὁ Ε' τόμος τοῦ «ΚΟΣΜΟΥ».

Ἡ παράδοση βιβλιοδετημένων τόμων θ' ἀρχίσει ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου.